

Soila Heinonen ja Anna Kovanen

**”SEN NAAMASTA NÄKYÄ,
ETTÄ HYVIN VIIHTYY”**

**Lapsen päivähoiton aloitus isien
näkökulmasta**

Varhaiskasvatustieteen

pro gradu -tutkielma

Syksy 2013

Kasvatustieteiden laitos

Jyväskylän yliopisto

Tiivistelmä. Heinonen Soila ja Kovanen Anna. 2013. ”Sen naamasta näkyy, että hyvin viihtyy”: Lapsen päivähoiton aloitus isien näkökulmasta. Varhaiskasvatustieteen pro gradu - tutkielma. Kasvatustieteiden laitos. Jyväskylän yliopisto. 132 sivua + liitteet.

Isyys ja isien osallisuus ovat viime aikoina olleet paljon esillä niin tieteellisissä tutkimuksissa kuin mediassakin. Myös vanhempien ja kasvatushenkilöstön välisen kasvatusyhteistyön merkitystä korostetaan erityisesti päivähoiton aloitusvaiheessa. Tutkimuksemme tarkoituksena oli tutkia isien kokemuksia lapsensa päivähoiton aloituksesta sekä isien osallisuutta kasvatusyhteistyöhön. Päivähoiton aloitusta ja sen ilmenemistä perhe-elämässä tarkasteltiin Bronfenbrennerin (1979) ekologisen teorian mukaan mikro-, meso-, ekso- ja makrotasolla.

Tutkimuksen lähtökohtana oli fenomenologis-hermeneuttinen orientaatio. Aineisto kerättiin syksyn 2011 ja kevään 2012 aikana käyttäen aineistonkeruumenetelmänä pienimuotoista kyselyä ja puolistrukturoitua teemahaastattelua. Tutkimukseen osallistui yhteensä kymmenen isää Jyväskylän alueelta. Aineisto analysoitiin teoriaohjaavaa sisällönanalyysia käyttäen.

Tutkimustulosten mukaan päivähoiton aloitus näkyy perheen arjessa uusina rutiineina ja järjestelyinä. Vanhempien työajat työmatkoineen ja –projekteineen sekä aikaan ja paikkaan sitoutumattoman työn tekeminen luovat perhe-elämän ja työn yhteensovittamiseen toisaalta haasteita, mutta myös mahdollisuuksia. Tuloksemme osoittavat, että työn ja perheen yhteensovittamisessa helpottavat etenkin työnantajan jousto sekä vanhempien yhteiset kalenteripalaverit.

Suurin osa haastatelluista isistä osallistui aktiivisesti lapsensa päivähoiton aloitusprosessiin. Isät pitivät tärkeänä lapsen valmistamista tulevaan muutokseen suunnittelemalla siirtymää päivähoiton henkilökunnan kanssa. Kasvatusyhteistyön osalta isät olivat tiedostaneet oman osallisuuden merkityksen. Suurin osa isistä koki kasvatusyhteistyön toteutuvan luottamuksellisena, avoimena ja rehellisenä.

Halu olla mukana lapsen päivähoitoon liittyvissä asioissa näkyi isien osallistumisena erilaisiin yhteistyötapaamisiin. Kasvatusyhteistyön haasteena isät pitivät vanhempien ja päivähoiton henkilökunnan kiirettä sekä henkilökunnan vähäistä määrää ja vaihtuvuutta. Tulostemme mukaan isien osallisuudessa lapsensa päivähoitoon on nähtävissä samoja piirteitä kuin aikaisemmassa tutkimustiedossa (Huttunen 2001) koskien isien osallisuutta vanhemmuuteen ja perhe-elämään.

Asiasanat: isien osallisuus, päivähoiton aloitus, kasvatusyhteistyö, ekologinen teoria
Key words: fathers' involvement, transition to day care, educational partnership, ecological systems theory

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO.....	1
2 ISYYS.....	3
2.1 Isyyden historiaa	3
2.2 Isä vanhempana nykyperheen arjessa	10
3 LAPSEN SIIRTYMINEN KOTIHOIDOSTA PÄIVÄHOITON.....	21
3.1 Yhteiskunnan tuki lapsen hoidon järjestämisessä.....	22
3.2 Ekologinen näkökulma päivähoiton aloitukseen.....	24
3.3 Lapsen kehittyminen itsenäiseksi toimijaksi.....	28
4 KASVATUSKUMPPANUUS – KASVATUSYHTEISTYÖTÄ LAPSEN PARHAAKSI.....	36
4.1 Kasvatuskumppanuuden edellytykset	36
4.2 Kasvatusyhteistyön merkitys päivähoiton aloitusvaiheessa.....	39
4.3 Isien osallisuus kasvatusyhteistyöhön.....	43
5 TUTKIMUSTEHTÄVÄ.....	48
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	50
6.1 Tutkimuksen kohdejoukko	51
6.2 Kysely ja haastattelu aineistonkeruumenetelminä.....	53
6.3 Aineistonkeruun luotettavuus	57
6.4 Aineiston analyysi.....	60
7 PÄIVÄHOIDON ALOITUS – MUUTOS PERHEEN ARJESSA	64
7.1 Lapsiperheen arki – työntekoa, lastenhoitoa ja kotitöitä.....	64
7.2 Päivähoito osaksi perheen ja lapsen arkea	73

8 ISÄT KASVATUSYHTEISTYÖSSÄ	89
8.1 Kasvatusyhteistyökäytännöt päivähoiton aloituksessa	89
8.2 Isät arvioivat kriittisesti omaa osallisuuttaan ja kasvatusyhteistyön toteutumista	95
9 POHDINTA	106
9.1 Päivähoidon aloitus tuo rutiinit arkeen	106
9.2 Kasvatusyhteistyö – osallisuutta työajan puitteissa.....	109
9.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	114
9.4 Tutkimustulosten hyödynnettävyys ja ehdotukset jatkotutkimusaiheiksi	118

LÄHTEET

LIITTEET

Liite 1 Kirje isille

Liite 2 Päivähoidon aloittavan lapsen isän kysely

Liite 3 Sitoumus tutkimukseen osallistumisesta

Liite 4 Haastattelurunko

Liite 5 Aineiston analyysin runko

Liite 6 Esimerkki teoriaohjaavasta sisällönanalyysistä

1 JOHDANTO

Vuonna 2010 Jyväskylän kaupungissa oli meneillään Päivähoidon hyvä aloitus –projekti, jonka tarkoituksena oli tukea päivähoiton aloittavia perheitä erilaisin yhteistyökäytännöin ja sujuvoittaa siten lapsen päivähoiton aloitusta (Jyväskylän kaupunki 2010). Tämän projektin myötä kiinnostuksemme aihetta kohtaan heräsi. Halusimme lähestyä päivähoiton aloitusta uudesta näkökulmasta, joten päädyimme tutkimaan sitä isien kokemusten kautta.

Suomessa monet lapset viettävät päivähoitossa jopa 8–10 tunnin mittaisia hoitopäiviä (Kalliala 2011, 238), minkä vuoksi mielestämme on tärkeää panostaa päivähoiton aloitukseen ja lapsen viihtymiseen jo heti päivähoiton alkuvaiheessa. Päivähoidon aloitus on lapselle ja koko perheelle suuri muutos sekä perheen arjen että lapsen ihmissuhteiden näkökulmasta. Useimmiten lapsen päivähoiton aloituksen syynä on äidin siirtyminen työelämään (Dalli 2002, 90), jolloin vanhempien on sovittava yhteen perheen arjen aikataulut (ks. Rönkä, Malinen & Lämsä 2009, 17–18).

Lapsen siirtyessä kotihoidosta päivähoitoon lapsen turvallisuuden ja hallinnan tunne pyritään säilyttämään vanhempien tuen ja omaa lastaan koskevan asiantuntijuuden avulla. Vanhemman välittämä tieto omasta lapsesta on

tärkeää lapsen sopeutumisen kannalta, minkä vuoksi päivähoidon henkilökunta on kasvatusyhteistyössä vanhempien kanssa. (Niesel & Griebel 2007, 24; Roberts 2002, 62.) Ulkomailla tehdyt tutkimukset osoittavat, että päivähoiton aloitusvaiheen yhteistyöhön panostetaan ja lapsi totutetaan vähitellen uuteen ympäristöön ja eroon vanhemmista (ks. Brooker 2008, 35). Tässä tutkimuksessa haluammekin selvittää, millaisia kokemuksia isillä on kasvatusyhteistyöstä lapsen päivähoiton aloitusvaiheessa.

Päivähoiton aloitusta on aiemmin tutkittu paljon lapsen ja äidin välisen kiintymyssuhteen sekä lapsen siirtymän näkökulmista (ks. esim. Crittenden 2000; Dalli 2002; Dunlop & Fabian 2007), mutta isän näkökulma on jäänyt aiemmissa tutkimuksissa hyvin vähäiseksi. Käsitys jaetusta vanhemmuudesta korostaa aiempaa enemmän isien osallisuutta perhe-elämään ja lasten kasvatukseen (Alasuutari 2003, 20). Isyyttä korostava uuden isyyden malli onkin tuonut lisää näkyvyyttä isille niin tutkimuksessa kuin mediassa (ks. Haukanes & Thelen 2010, 11–32; Huttunen 1994, 46–49; 2001, 9–13). Isät halutaan yhä enemmän osallisiksi päivähoito- ja koulukontekstiin (Mykkänen & Aalto 2010, 45, 63).

Millä konkreettisilla keinoilla kasvatusinstituutiot lisäisivät isien osallisuutta lapsen päivähoitoon? Aiempien tutkimusten mukaan kasvatusinstituutioiden toimintatavoilla voidaan vaikuttaa isien aktiivisuuden määrään lapsen päivähoitoasioissa. Ammattikasvattajien asenne vanhempia kohtaan on keskeisessä asemassa osallisuuden lisäämiseksi. Ulkomaisessa tutkimuksessa onkin todettu, että isien osallisuus lapsen päivähoitopalveluissa on lisääntynyt viimeisen 10–15 vuoden aikana. (Palm & Fagan 2008, 745, 756.)

2 ISYYYS

Isyyttä tutkittaessa on perusteltua katsoa ensin ajassa taaksepäin, sillä historian ymmärtäminen luo pohjan käsitykselle isyyden nykyhetkestä ja tulevasta (Cabrera, Tamis-LeMonda, Bradley, Hofferth & Lamb 2000, 127; LaRossa 1997, 2, 21). Tässä luvussa tarkastelemme ensin isyyden historiaa, isyyden muutosta sekä isyystutkimusta ja sen kehittymistä. Historiaosuuden jälkeen perehdymme tarkemmin siihen, millaisista tekijöistä lapsiperheiden arki nykypäivänä koostuu, millaista isyyttä ja osallisuutta isät arjessaan toteuttavat sekä miten perhe-elämän ja työn yhdistäminen onnistuu. Tavoitteemme on ymmärtää vanhemmuuden jokapäiväistä arkea, ei niinkään tarkastella sitä ongelmakeskeisesti, kuten valtaosassa psykologisista vanhemmuustutkimuksista on ollut lähtökohtana (Malinen, Sevón & Kinnunen 2006, 345).

2.1 Isyyden historiaa

Vanhemmuus ja isyys ovat muuttuneet huomattavasti vuosien saatossa. 1500-luvun Suomessa kotitaloudet muodostivat yhteiskunnan perusrakenteen ja niiden sisällä korkeinta määräysvaltaa käytti talon isäntä. Mies oli perheen pää

ja hän huolehti, äidin tuella ja avustuksella, lasten vastuullisesta kasvatuksesta ja opetuksesta. Yhteiskunnalliset rakennemuutokset, kuten teollistuminen, kaupungistuminen ja maallistuminen, saivat kuitenkin aikaan keskustelun sukupuolten välisistä suhteista, ja nämä keskustelut heijastuivat myös perhekulttuureihin. 1900-luvulle tultaessa alkoi vähitellen vallita ajatus sukupuolten yhdenvertaisuudesta ja toisaalta niiden luonnollisesta erilaisuudesta. Perheissä tämä merkitsi sitä, että naisen roolin ihanteeksi tuli perheen emännys ja naiseuden nähtiin toteutuvan parhaiten lasten kasvatuksessa ja hoivassa. Miehen rooliksi muotoutui vastuullisen, ahkeran, rehellisen ja raittiin perheen elättäjän rooli ja työstä tuli tärkein miehen identiteetin määrittäjä. (Aalto 2010, 15–38; Alasuutari 2003, 16–17; Dienhart 1998, 21–22; LaRossa 1997, 26–27.) Tällaista isän perheroolia on nimitetty kirjallisuudessa myös *leiväntuojan* rooliksi. Ajallisesti tämän roolin painottuminen kesti vanhemmuuden historiassa 1830-luvulta aina 1970-luvun loppupuolelle saakka.

Isän leiväntuojan rooli nähtiin aikanaan ehkäpä tärkeimpänä miehen maskuliinisuuden mittana amerikkalaisessa yhteiskunnassa. Hyvä leiväntuoja isä osoitti työn vastuullisesti hoitaessaan, että hän oli perheensä, läheistensä sekä yhteisön hyväksynnän ja ylpeyden arvoinen. (Bernard 1981, 4; Teti & Lamb 1986, 23–24; Zuo 2004, 811–814.) Isän läheinen suhde lapseen ei korostunut yhtä paljon kuin äidin hoivan merkitys, eikä sen nähty olennaisesti vaikuttavan sen enempää lapsen kehitykseen kuin miehen itsensäkin hyvinvointiin (Huttunen 2010, 176).

Isyystutkimuksen herääminen

Käsitykset isyydestä ja miehisyydestä ovat muuttuneet sekä monipuolistuneen tutkimustiedon että yhteiskunnallisten muutosten kautta. Tällaisia muutoksia

olivat esimerkiksi naisen aseman kohoaminen työelämässä ja yleisen tasa-arvoajattelun ja -tietoisuuden lisääntyminen. Myös tiedotusvälineet jouduttivat omalta osaltaan isyys-keskustelujen kiihtymistä, joka alkoi Yhdysvalloissa 1970-luvulla ja saavutti Suomen noin kymmenen vuotta myöhemmin. (Huttunen 1994, 47–48.) Huomion keskittyminen isyyteen ei siis ollut vain suomalainen ilmiö, vaan se voidaan nähdä eräänlaisena kehitysvaiheena koko länsimaisessa kulttuurissa (Kolehmainen & Aalto 2004, 9).

Tutkijat eivät kiinnostuneet isyydestä tutkimusteemana sattumalta, vaan sille oli kehittynyt sosiaalinen tilaus. Erityisesti Amerikassa 1900-luvulla lisääntyivät keskustelut naisten ja miesten tasa-arvosta suhteessa työelämään ja tämä omalta osaltaan joudutti perheen sisäisten roolien ja tehtävien uudelleen jakoa esimerkiksi lastenhoidon suhteen. (Nummenmaa 1989, 15.) Ylipäänsä tuon ajan naistutkimuksen kysymyksenasettelut koskivat usein myös miehiä ja heidänkin vanhemmuuttaan (Kolehmainen & Aalto 2004, 12). Ensimmäiset isyyttä tutkivat kehitys- ja perhepsykologiset tutkimukset ajoittuvat 1950- ja 60-luvuille. Näiden tutkimusten (esim. Parsons & Bales 1956) pääpaino oli lähinnä selvittää, kuinka isien läsnäolo ja osallisuus vaikuttivat lapsen kehitykseen ja hyvinvointiin, ei niinkään ymmärtää isyyttä ja sen monimuotoisuutta sinänsä. Suomalaisissa tutkimuksissa (esim. Auvinen 1968, Haavio-Mannila, Jallinoja & Strandell 1984, Nummenmaa 1981; 1987) tutkimuskohteina olivat esimerkiksi vanhempien ajankäyttö, kotitöiden jakautuminen sekä isien yksinhuoltajuus. (Huttunen 1994, 47; Kolehmainen & Aalto 2004, 11.)

1970-luvulle saakka isä oli nähty kehitys- ja perhepsykologisissa tutkimuksissa lähinnä taustamuuttujana varhaislapsuutta käsittelevissä kysymyksissä. Aikakauskirjoihin ilmestyneet tutkimukset alkoivat kuitenkin pikkuhiljaa osoittaa, että isä on äitiin verrattuna yhtä pätevä lapsen tarpeiden tulkitsija ja ymmärtäjä, kunhan isälle luotiin mahdollisuus oman vanhemmuutensa

osoittamiseen. (Nummenmaa 1989, 15.) 1970-luvulla lisääntynyt kiinnostus isyyttä kohtaan toikin tullessaan käsitteen *avustavasta isästä*, joka oli leiväntuoja isää halukkaampi osallistumaan perheen arkeen. Avustavan isän käsite ei kuitenkaan kajonnut vanhemmuuden syvempiin roolijakoihin, vaan äidin rooli kodinhoidossa säilyi edelleen korostuneempana. Isä toimi työnteon ohella äidin apuna, kunhan äiti vain osasi ja muisti tätä avukseen pyytää. (Aalto 2010, 15–38; Huttunen 1994, 55; 1999, 181–183; Kolehmainen 2004, 91; Ylikännö 2009, 122.)

1960- ja 70-luvuilla alkoi vahva niin sanottu *uuden isyyden* murros, johon myös keskustelut avustavasta isästä vahvasti liittyivät. Isyys nähtiin entistä osallistuvampana ja hoivaavampana. (Huttunen 2010, 111.) Tällaista uutta isyyttä toteuttava mies oli avustavaa isää selvästi läsnä olevampi ja kiinnostuneempi perheen arjesta ja lastenhoidosta. Hänen tavoitteenaan olikin täysmääräinen isyys sekä läheinen suhde lapsensa kanssa. (Alasuutari 2003, 20; Haukanes & Thelen 2010, 17–18; Huttunen 1994, 56–60; 1998, 39, 59; 2001, 171.) Uuden isyyden murros vaikutti myös isän ja äidin keskinäiseen vanhemmuuden toteuttamiseen korostaen *jaettua vanhemmuutta*. Jaetussa vanhemmuudessa isä ja äiti puolittavat lapsen hoivatyön ja kotityöt, ja sitoutuvat niihin tasavertaisesti. (Dienhart 1998, 7; Huttunen 2001, 174.) Käsitteet uusi isyys ja siihen linkittyvä jaettu vanhemmuus muodostivat ideologian, jota voidaan luonnehtia yhdeksi merkittävimmäksi muutokseksi 1900-luvun vanhemmuusajattelussa (Huttunen 2010, 111).

Muuttuneen vanhemmuusajattelun mukaan sekä äidit että isät pystyivät yhdistämään perhe- ja työelämän onnistuneesti. Tällainen tavoite vaati molempia vanhempia sitoutumaan toimimaan eri elämän osa-alueiden yhdistämisen hyväksi tekemällä esimerkiksi järjestelyjä lastenhoidon ja työn suhteen. (Dienhart 1998, 7.) Ensimmäiset tutkimukset (mm. Deutch 1999; Ehrensaft 1984) naisten ja miesten rooleista lasten hoitamisessa ja kotitöiden

teossa osoittivatkin, että tehtävien tasapuolinen jakaminen äidin ja isän kesken johti jokaisen perheenjäsenen kannalta kaikista onnistuneimpaan lopputulokseen, jota kohti vanhempien tuli pyrkiä.

Isyyttä on sittemmin tutkittu paljon eri näkökulmista. Isyystutkimuksen kiinnostuksen kohteita ovat olleet muun muassa eri kulttuuritaustaiset isät, isien eri ikäluokat (esimerkiksi nuoret isät ja keski-ikäiset ensikertalaisisät) sekä erilaisissa elämäntilanteissa elävät isät (kuten esimerkiksi yksinhuoltajaisät, eronneet yhteishuoltajaisät sekä erityistarpeessa olevien lasten isät). Isyyden tutkiminen on myös monin tavoin vertailevaa. Tämä näkyy esimerkiksi isien vertailuna suhteessa äiteihin sekä isien perheiden vertailuna suhteessa sellaisiin perheisiin, joissa ei ole isää. Tällaisen vertailun haitta on, että tutkija voi keskittyessään liikaa eroavaisuuksien tarkasteluun jättää huomioimatta toisaalta mahdolliset yhteneväisyydet miesten ja naisten välillä. (Dienhart 1998, 19–20.) Suomessa isyyttä käsitteleviä tutkimuksia julkaistiin vuoteen 1991 mennessä vain muutama, joista kaikki olivat psykologisia, kasvatopsykologisia tai psykiatrisia tutkimuksia. Tämän jälkeen kiinnostus isyydestä tutkimusteemana kuitenkin kiihtyi, ja vuonna 2000 suomalaisia isyystutkimuksia julkaistiin jo kahdeksan. (Mykkänen 2010, 39.)

Isyystutkimus ja isyyden tulevaisuudenkuvia 2000-luvulla

Viime vuosituhanella voidaan erottaa neljä suurta muutostrendiä, jotka ovat vääjäämättä vaikuttaneet siihen sosiokulttuuriseen kontekstiin, missä lapset kasvavat. Nämä trendit ovat olleet naisten työllistymisasteen lisääntyminen, isien läsnäolon vähentyminen lastensa elämässä, isien osallisuuden lisääntyminen ydinperheissä sekä kulttuurien monimuotoisuuden lisääntyminen. (Cabrera ym. 2000, 127.) Näiden muutosten kautta myös isyys ja isyyden toteuttamisen muodot ovat muuttuneet (Pleck & Pleck 1997, 47–48).

Onkin mielenkiintoista kysyä, miten yhteiskunnalliset muutokset ovat vaikuttaneet nykypäivän lasten kehitykseen ja ennen kaikkea millaista isyyttä ja äitiyttä nämä lapset joskus toteuttavat? (Bengtson 1987; Cabrera ym. 2000, 127).

Jaetun vanhemmuuden periaate sai vuosituhaten vaihteessa perhepolitiikassa aikaan vahvan yhteiskunnallisen halun ohjata isiä ja perheitä yhä osallistuvamman isyyden suuntaan. Tärkeäksi kysymykseksi nousi isien perhevapaat keskeisenä isyyspolitiikan ja isyyden muuttamisen välineenä. (Aalto 2010, 33; Rantalaiho 2003, 204.) Yhteiskunnallinen keskustelu ei kuitenkaan saanut perheissä aikaan suuria muutoksia perinteisten vanhempien roolijakojen muuttumiseksi, vaan isien roolissa oli edelleen nähtävissä viitteitä 1900-luvulla vallinneesta leiväntuojan roolista (LaRossa 1997, 5–6). Myös suomalaisessa tutkimuksessa on saatu samanlaisia tuloksia. Vaikka uusi isyys osaltaan kyseenalaistikin tulkinnat äitiyden ensisijaisuudesta ja osoitti, että isä, yhtäläillä kuin äitikin, kykenee hoivaavaan vanhemmuuteen (Dienhart 1998, 7; Huttunen 2001, 174.), korostuu Alasuutarin (2003) tutkimustulosten valossa perheissä edelleen perinteinen käsitys äidin ensisijaisuudesta vanhempana, vaikka vanhemmat toteuttaisivatkin jaettua vanhemmuutta sitoutumalla tasavertaisesti lastenhoitotehtäviin.

Alasuutarin (2003) tutkimustuloksissa myös isät itse antoivat äidin rakkaudelle suuren arvon ja näin ollen asettivat äidin omaa isän rooliaan tärkeämpään vanhemman rooliin. Lapsen ja äidin välistä suhdetta luonnehdittiin erityisenä. Äidin kasvatusosaamisen korostaminen oli myös ilmiö, jonka kautta välittyi asenne äidin ensisijaisuudesta vanhempana. Sellaisetkin tutkimuskohteina olleet isät, jotka osallistuivat lapsen hoitoon aktiivisesti, kokivat äidin osaavampana ja tietävämpänä koskien tärkeitä kasvatuksen kysymyksiä, kuten esimerkiksi lapsen koulun aloitusta.

Huttunen kyselee, mihin isyys on menossa (2001, 149–170, ks. myös Rantalaiho 2003, 205). Hänen mukaansa leiväntuoja isän mallin osittainen murtuminen on tuottanut kulttuuriimme kaksi varsin erisuuntaista isyyden kehityskulkua, joista hän käyttää nimityksiä *oheneva* ja *vahvistuva isyys*. *Ohenevalle isyydelle* on ominaista, että isyys on biologista tai juridista, mutta sosiaalista, vuorovaikutteista isyyttä ei juuri ole. Tämän isyyden suunnan kautta ovat muotoutuneet käsitteet *siittäjä-isästä* ja *niukalti isästä*, joista kumpikaan ei toteuta isyyttään osallisuuden tasolla. Oheneva isyys voi kertoa isänä olemisen mallien laadusta, tai jopa niiden puuttumisesta, miesten omassa lapsuudessa. Isät eivät toisaalta halua olla samanlaisia vanhempia kuin heidän isänsä, mutta eivät toisaalta löydä arkeensa sopivia isyyden toteuttamisen keinoja. Vahvistuva isyys voidaan nähdä puolestaan ohenevan isyyden vastakohtana. Siinä mies sitoutuu vahvasti isyyteensä, olipa se alkujaan biologista tai sosiaalista. *Vahvistuvalle isyydelle* on ominaista, että isä *osallistuu* lapsensa elämään ja on *hoitava* isä. Vanhemmat toteuttavat yhdessä jaettua vanhemmuutta, kun isä ja äiti sitoutuvat ja osallistuvat lapsen hoitoon tasavertaisesti.

Huttunen (2010, 113) on myöhemmin pohtinut, kumpi näistä isyyden suunnista – vahvistuva vai oheneva isyys – saa tulevaisuudessamme suuremman vallan. Vaikka isyyden on huomattu vahvistuvan ja isien on tutkitusti osoitettu osallistuvan entistä enemmän kotitöihin ja lastenhoitoon, ei voida olettaa, että tulevaisuudessa saavutettaisiin tilannetta, jossa vanhemmat puolittaisivat lastenhoidon täysin. Huttunen ennustaakin, että isien osuus kotitöistä ja lastenhoidosta ei kasva kovinkaan paljoa nykyisestä 30–40 prosentista. Myös yhteiskunnalliset toimet ja keskustelut esimerkiksi hallitusohjelmissa ja perhepolitiikassa ovat omalta osaltaan vaikuttaneet siihen, että isyys on vahvistunut sitoutumisen ja osallistumisen saralla. Vahvistuvan isyyden uutta näkökulmaa on kaavaillut myös Vuori (2004), jonka mukaan vahvistuva isyys voidaan nähdä niin sanottuna *maskuliinisena isyytenä*. Huttusen (2010, 113)

mukaan tässä ideologiassa isää rohkaistaan toteuttamaan isyyttään omana itsenään, eli ensisijaisesti miehenä. Tulevaisuudenkuvana maskuliininen isyys edistäisi miesten tasa-arvoa perheissä ja mieserityisyys huomioitaisiin uudella tavalla esimerkiksi varhaislapsuudessa ja perhevapaiden käytössä. Myös isien työn ja perhe-elämän yhdistämiseksi tehtävät erilaiset ratkaisut, kuten panostaminen aikaa vievään ansiotyöhön, koettaisiin vahvana isyyteen sitoutumisen osoituksena.

2.2 Isä vanhempana nykyperheen arjessa

Kasvatus ja vanhemmuus ovat teemoja, jotka jokainen meistä kohtaa elämän eri osa-alueilla. Sekä arkihavaintoihin että tutkimuksiin nojaten voidaan huomata, että tapoja toteuttaa vanhemmuutta on ollut ja on edelleen lukuisia (Holden & Miller 1999; Metsäpelto 2004, 244; Vuori 2001). Vanhemmuustyyli on suhteellisen pysyvä vanhemman ominaisuus. Se välittyy lapselle osittain kasvatuskäytäntöjen kautta, mutta ilmenee myös tietynlaisena tunneilmastona vanhemman ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa. Esimerkiksi vanhemman eleet ja yleinen suhtautuminen lapseen luovat tätä yleistä vaikutelmaa vanhemmuustyylistä. (Darling & Steinberg 1993.) Erot vanhempien ja vanhemmuuden toteuttamistyylien välillä liittyvät siihen, millaisia käsityksiä vanhemmilla on itsestään kasvattajina ja millainen heidän kasvatuserityisensä on. Toisaalta tapa toimia lasten kanssa kertoo myös vanhempien välisistä eroista vanhemmuudessa. (Metsäpelto 2004, 244.)

Vanhemmuuteen liittyy vahvasti käsite vanhemman ja lapsen välisestä kiintymyssuhteesta. Kiintymyssuhteella tarkoitetaan lapsen muodostamaa tunneperäistä, kestävä suhdetta häntä hoivaaviin ihmisiin, yleensä vanhempiin. Kiintymyssuhdetta on aikaisemmin pidetty lähinnä lapsen ja äidin

välisenä suhteena. Myöhemmin on todettu, että kiintymyssuhde voi syntyä useamman yksilön välille, mutta kiintymyssuhde äitiin on voimakkaampi, jatkuvampi ja kehittyy aikaisemmin kuin muut kiintymyssuhteet. (Ainsworth, Blehar, Waters & Wall 1978, 17; Bowlby 1969, 177–178, 194, 201–207; Kagan 1984, 51.)

1970-luvun puolivälissä kiintymyssuhdetutkijat alkoivatkin kiinnittää enemmän huomiota isään lapsen kiintymyksen kohteena (Cox, Owen, Henderson & Margand 1992, 474; Hautamäki 2003, 32). Lamb (1977, 645–646) on todennut tarkkaillessaan kotiolosuhteissa pieniä lapsia, että lapset viestivät hoivan tarvetta yhtä lailla isälle kuin äidille. Huttusen (1998, 44) mukaan isä pystyykin luomaan yhtä lämpimän ja läheisen suhteen lapseensa kuin äiti, mutta suhteen muodostuminen vaatii isän läsnäoloa sekä lapsen tarpeisiin vastaamista. Kiintymyssuhteessa lapsi osaa käyttää molempia vanhempia sekä samanlaisiin että erilaisiin tarkoituksiin. Länsimaisille kulttuureille on tyypillistä, että äidit ovat lapsen huolenpitäjiä ja isät leikkitovereita. (Cox ym. 1992, 474; Grossmann & Grossmann 2000, 18–21.) Onkin havaittu, että kiintymyssuhde on suhdespesifi. Lapsi saattaa olla turvallisesti kiintynyt molempiin tai vain toiseen vanhempaansa. (Fox, Kimmerly & Schafer 1991, 220–221.)

Vanhemman ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa on läsnä monenlaisia tunteita. Suomalaisessa pikkulapsiperheiden elämää tutkineessa Paletti - tutkimuksessa (Kivijärvi, Rönkä & Hyväluoma 2009, 56–61) kävi ilmi, että vanhemmat voivat kokea vanhemmuuden stressaavana. Vanhemmista enemmän stressiä kokivat äidit, joilla oli enemmän vanhemmuuteen liittyviä huolia. Huolenaiheita synnyttivät esimerkiksi kurinpito-ongelmat, ristiriidat sekä huono omatunto äitinä olemisesta. Tutkimukseen osallistuneista äideistä joka viides tai neljäs koki huonoa omaatuntoa päivittäin, kun puolestaan isistä

samoin tunsu vain noin joka kymmenes. Äitien kokema stressi voi selittyä sillä, että äidit käyttivät isää enemmän aikaa lasten hoitoon ja kasvatukseen ja näin ollen kohtasivat myös enemmän ongelmatilanteita. (Kivijärvi ym. 2009, 60–66; Sevón & Huttunen 2002, 93–96.) Paletti -tutkimuksen (Kivijärvi ym. 2009, 64) tulokset osoittivat myös, että vanhemmuus on vaativuutensa lisäksi hyvin antoisaa. Kaikkein antoisimpana ja iloa tuovana asiana vanhemmat – niin äidit kuin isätkin – kertoivat sen, kun saa viettää kahdenkeskisiä hetkiä oman lapsen kanssa. Isät korostivat äitejä enemmän lapsen kasvun, oppimisen ja kaverisuhteiden seuraamisen tuottavan iloa ja ylpeyttä lapsestaan. (Kivijärvi ym. 2009, 64.)

Vuosituhanneen vaihteen familistinen liike sai aikaan perhemyönteisyyden voimakkaan lisääntymisen ja toisaalta työorientoituneisuuden vähentymisen sekä miehillä että naisilla. Vuonna 1991 molemmat orientaatiot olivat suurin piirtein yhtä yleisiä, kun taas vuonna 2002 ero oli kasvanut huomattavasti. Familismin vahvistuminen näkyy ennen kaikkea siinä, että naiset ilmaisevat perhemyönteisyyttänsä miehiä herkemmin ja toisaalta siinä, että miesten työorientoituneisuus on vähentynyt voimakkaasti. Suomalaisille on lisäksi jopa tyypillistä olla samanaikaisesti perhemyönteisiä ja työorientoituneita. (Jallinoja 2009, 71–77.) Yhtäaikainen perhemyönteisyys ja työorientoituneisuus näkyy myös pikkulapsiperheiden arjessa, sillä vanhempien työssäkäynti vaikuttaa merkittävästi yhdessäolon määrään ja sen laatuun (Hulkko 2007, 249).

Perhemyönteisyyden lisääntyminen ja työorientoituneisuuden vähentyminen eivät kuitenkaan näy perheiden arjessa muuttuneina käytänteinä ajankäytössä tai vanhempien rooliassa. Ylikännö (2009, 129; ks. myös Lewis & Lewis 1996, 4; Kivimäki 2003, 190) on tutkinut Tilastokeskuksen ajankäyttöaineistoa vuosilta 1987–1989 ja 1999–2000, ja tullut siihen tulokseen, että vaikka uusi isyys on tehnyt tuloaan, on suomalaisessa isyyskulttuurissa ja nykyperheiden

elämässä edelleen vahvasti läsnä perinteisen isyyden malli, minkä mukaan isä huolehtii lähinnä perheen elättämisestä. Erot isien ja äitien ajankäytön sekä työllistymisen välillä ovat toki kaventuneet, mutta tilastojen (Hulkko 2007, 250) mukaan naisten työllistymisaste on edelleen alhaisempi kuin miesten, etenkin nuorten työikäisten keskuudessa: 25–29 -vuotiaista äideistä töissä kävi 52 prosenttia, kun taas isistä peräti 88 prosenttia.

Työn ja perheen vuorovaikutuksessa on havaittavissa kaksi suuntaa, jotka ovat *perheestä työhön* suuntautunut tai *työstä perheeseen* suuntautunut suunta. Molemmat vaikuttavat siis toisiinsa, mutta suunta vaihtelee yksilöstä riippuen. Työn ja perhe-elämän vahvistavat ja myönteiset kokemukset sekä toisaalta kuormittavat ja kielteiset kokemukset ovat yhteydessä toisiinsa. Mitä enemmän yksilö siis kokee perheen helpottavan tai vaikeuttavan työtä, sitä vahvemmin yksilö myös kokee työn helpottavan tai vaikeuttavan perhe-elämää. Vuorovaikutuksen laatu määrittyy hyvin pitkälti yksilön erilaisten roolien, niin perheessä kuin työssäkin, yhdistämisen helppoudesta tai vaikeudesta. Tällaisia rooleja ovat esimerkiksi vanhemman, puolison tai esimiehen roolit. Työn ja perhe-elämän vuorovaikutuksesta syntyneet tunteet näyttävät olevan miehillä voimakkaampia kuin naisilla, minkä voidaan nähdä johtuvan siitä, että miesten on vaikeampi erottaa kokemuksia toisistaan. (Kinnunen, Malinen & Laitinen 2009, 130–133.)

Lapsiperheiden elämä rytmittyy ja hahmottuu ajan kautta. Vanhempien työajat ja lasten hoitoajat sanelevat päivittäisiä rutiineja, jotka puolestaan muodostavat arjen hyvin sykliseksi. Syklisyys kuvaa sitä, kuinka lapsiperheiden arjessa tietyt tilanteet ja rutiinit toistuvat päivittäin ja viikoittain. Perheenjäsenet kuljettavat arkeen vaikutteita niistä ympäristöistä, joissa he päivittäin toimivat, kuten esimerkiksi työpaikalta tai päiväkodista. Perhe on jatkuvassa liikkeessä hyvin moninaisten tapahtumien keskiössä. (Rönkä, Malinen & Lämsä 2009, 12.) Myös

kiire on läsnä joka päivä vaikuttaen perheen sisäisiin rutiineihin ja rituaaleihin. Valitettavaa on se, kuinka kiireiset vanhemmat siirtävät kiireen tunnun lapsilleen. Työ kulkeutuu helposti kotiin häivyttäen työn ja vapaa-ajan rajaa. (Kuivakangas 2002, 43.) Tammelinin (2009, 126) tutkimustulosten mukaan vanhemmat kuitenkin tekevät kaikkensa, jotta perheiden arki säilyisi rutinoituneena.

Pikkulapsiperheiden vapaa-aikaan liittyvät tiiviisti myös erilaiset harrastukset. Vanhempien harrastamista lastensa kanssa on tutkittu suhteessa vanhemman perhemyönteiseen asenteeseen, ja tutkimuksissa onkin löydettävissä jonkin verran eroja miesten ja naisten välillä. Perhemyönteinen asenne näyttää erityisesti miehillä lisäävän lasten kanssa harrastamista, toisin kuin naisilla tällaista yhteyttä perhemyönteisyyden ja harrastamisen välillä ei näy. Perhemyönteiset äidit harrastavat siis yhtä paljon lastensa kanssa kuin muutkin äidit. Naisilla perhemyönteisyys lisää kuitenkin puolison kanssa harrastamista, joten perhemyönteisen asenteen voidaan nähdä vaikuttavan naisiin ja miehiin eri tavalla. Kaiken kaikkiaan perhemyönteinen asenne siis lisää pikkulapsiperheissä yhdessä vietettävän ajan määrää, minkä voidaan nähdä vaikuttavan myös perhe-elämän laatuun. (Jallinoja 2009, 61.)

Halme (2009, 113) on tutkinut perusteellisesti isän ja leikki-ikäisen lapsen yhdessäoloa, sen määrää ja laatua. Hänen tutkimustulostensa mukaan isät olivat arkipäivisin aktiivisesti lastensa kanssa keskimäärin tunnin päivässä ja viikonloppuisin hieman kauemmin. Yhdessäolon hetkillä isät muun muassa leikkivät, ruokailivat ja ulkoilivat lastensa kanssa. Isistä puolet toivoivat pystyvänsä olemaan lastensa kanssa enemmän, kuin mihin heillä oli sillä hetkellä mahdollisuus. Lammi-Taskulan ja Salmen (2008, 38–46; ks. myös Paajanen 2006) tutkimuksessa isiä huolesti erityisesti työn ja perheen välinen suhde, sillä töiden tekeminen kotona vähensi perheenjäsenten yhdessä

viettämää aikaa. Lisäksi on tutkittu (Ylikännö 2009), että isien vapaa-aika on kaiken kaikkiaan vähentynyt. Aikapulan vuoksi isät joutuvat luopumaan heille tärkeistä asioista, kuten omista harrastuksistaan.

Työn ja perheen yhteensovittaminen

Työtahdin kiristyminen ja sen kautta työn tuottavuuden lisääntyminen olivat 1990-luvulla yksi suurimmista muutoksista työelämän kehityksessä. Työntekijöiden oli sopeuduttava nopeisiin aikatauluihin sekä työntekijöiden vähyteen työmäärään nähden. Työstä tuli henkisesti rasittavampaa, jota lisäsivät myös kiire, epävarmuus työsuhteen kestämisestä sekä työntekijöiden kiristyneet vuorovaikutussuhteet. (Kivimäki 2003, 192.) Myös globalisaatio on vaikuttanut työn muuttumiseen. Yhteiskunnan pitää olla valmiusasemissa reagoimaan joka hetki, sillä maailma, jossa elämme on avoinna 24 tuntia vuorokaudessa. Tämä on johtanut vuoro- ja yötyön sekä epäsäännöllisten työaikojen lisääntymiseen. (Kinnunen ym. 2009, 126–127.)

2000-luvun taitteessa tapahtuneet muutokset työelämän kehityksessä vaativat muutoksia myös itse työn tekemiseen. Lisääntynyt teknologian käyttö mahdollisti työn tuottavuuden lisääntymisen, kun työ ei enää ollut sidoksissa tiettyyn aikaan tai paikkaan. Työntekoa pystyttiin jatkamaan kotona tai erilaisten siirtymien aikana vielä työpäivän päätyttyä. Joissakin perheissä tämä saattoi tarkoittaa lisääntyneitä mahdollisuuksia työn ja perheen yhteensovittamiseen. (Kivimäki 2003, 192.) Toisaalta Hooker, Neathey, Casebourne ja Munro (2007) saivat tutkimuksessaan selville, että työnantajan jousto työajoissa on erityisesti alle kuusivuotiaiden lasten vanhempien mielestä tärkein keino, jonka avulla työn ja perheen yhdistäminen on mahdollista.

Äidit ja isät sovittavat työn ja perhe-elämän eri tavoin yhteen. Erityisesti pikkulapsiperheiden isät tekevät äitejä enemmän töitä, kun taas lasten vanhetessa isien työssäkäynti vähenee ja äitien puolestaan lisääntyy. Äidit sovittavat myös kokonaisuudessaan työn ja perheen vaatimuksia enemmän yhteen kuin isät. Tämä näkyy siinä, miten moni-ilmeisempää äitien työ on suhteessa isien työhön. Äidit pitävät perhevapaita, käyvät osa-aika- tai vuorotyössä ja rajoittavat ylipitkien työviikkojen tekemistä enemmän kuin isät. (Hulkko 2007, 249–260.) Ylikännön (2009) mukaan perheen sisäiset valta- ja neuvottelukuviot sekä vanhempien yhteinen arvomaailma määrittävät, millaiseksi ajankäyttö perheissä muotoutuu. Perheen hyvinvoinnin kannalta olisi tärkeää, että vanhemmat sopisivat yhdessä ajankäytännöllisistä säännöistä. Näin löytyisi molempia vanhempia tyydyttävä tasapaino perhe-elämän, työn ja oman ajan välillä. Halme (2009, 113) pohtiikin, johtuuko isien ajankäytölliset ongelmat perheen sisäisistä suhteista ja arjen toimivuudesta vai työn ja perheen yhteensovittamisen vaikeudesta.

Vaikka työn ja perheen yhteensovittaminen on muun muassa aiemmin mainittujen syiden takia erittäin haastavaa, ei siinä onnistuminen ole lainkaan mahdotonta. Suomalaiseen Paletti -tutkimukseen (Kinnunen ym. 2009, 128) osallistuneista vanhemmista lähes puolet koki onnistuvansa työn ja perheen yhteensovittamisessa vähintään hyvin ja vain noin viisi prosenttia tutkittavista koki epäonnistuneensa. Tutkittavat erittelivät tutkimuksessa syitä, jotka olivat vaikuttaneet heidän epäonnistumiseensa. Miesten epäonnistumisen kokemukset olivat yhteydessä työstä johtuvaan väsymykseen, työn aikapaineisiin sekä työssä perheen vuoksi tehtyihin uhrauksiin. Naiset puolestaan kokivat tekevänsä miehiä enemmän uhrauksia kotona työn vuoksi, mikä näkyi esimerkiksi perhejuhlista poisjäämisinä. (Kinnunen ym. 2009, 126–129.)

Vaikka työn ja perheen yhteensovittamisen tärkeys on tunnustettu ja tunnustettu niin työpaikkojen henkilöstöhallinnoissa kuin kansallisissa ja Euroopan unionin alueen työllisyyspolitiikan asiakirjoissakin, vastuu käytännön ratkaisujen toteutumisesta jää loppujen lopuksi arkielämän toimijoille. Yleisten politiikan ohjelmien ja asiakirjojen ongelma on, että käytännön toimenpiteiden toteutuksesta vastaavia tahoja ei pystytä nimeämään tarpeeksi tarkasti tai niitä ei nimetä lainkaan. Näin ollen pyrkimykset oikeuksien ja mahdollisuuksien toteutumisesta jäävät puheen tasolle. Avainasemaan nousee siis yksilöiden, perheiden, työyhteisöjen, työmarkkinaneuvottelijoiden, poliitikkojen, virkamiesten, tutkijoiden ja asiantuntijoiden välinen vuorovaikutteinen keskustelu työn ja perheen yhteensovittamisen mahdollisuuksien luomisessa. (Kivimäki 2003, 199–200; ks. myös Lammi-Taskula, Salmi & Parrukoski 2009.)

Isän osallisuus perheen arjessa

Osallisuutta perheen arjessa on tutkittu paljon. Vuonna 2008 tehdyssä tasa-arvobarometrissä (Nieminen 2008, 21–22) tutkittiin vanhempien asenteita koskien osallisuuden jakautumista lastenhoitoon ja kasvatukseen äitien ja isien välillä. Tutkimuksen mukaan vanhemmat olivat varsin yksimielisiä siitä, että isien tulisi lisätä osallistumistaan lastenhoitoon ja kasvatukseen. Toisaalta Perälän, Salosen, Halmeen ja Nykäsen ja tutkijakumppaneiden (2011, 61) tutkimuksessa lähtökohta osallisuuden arviointiin oli erilainen: vanhemmat eivät vertailleet osallisuuden jakautumista keskenään vaan arvioivat omaa osallisuuttaan ja sen toteutumista perheen arjessa. Raportin mukaan vanhempien näkemykset osallisuuden toteutumisesta perheessä olivat pääasiassa myönteisiä. Lähes kaikki vanhemmat luottivat omaan kykyynsä auttaa lasta kasvamaan ja kehittymään, huomioivat lapsen vahvuudet ja heikkoudet sekä pyrkivät omaksumaan tapoja tukeakseen lapsen kasvua ja

kehitystä. Äitien näkemykset osallisuudesta perheessä olivat isää myönteisempiä.

Yhteiskunta tukee vanhempien osallisuutta esimerkiksi mahdollistamalla vastasyntyneiden ja pienten lasten kotihoidon. Pienen lapsen kotihoito on mahdollista muun muassa äitiys-, isyys- ja vanhempainvapaiden ja -rahojen avulla. (Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta 1128/1996; Sairausvakuutuslaki 1224/2004; Työsopimuslaki 55/2001.) Isille suunnatuilla perhevapailla pyritään tukemaan myös isien osallisuutta lapsen hoidossa ja kasvatuksessa jo lapsen syntymästä saakka. Isille suunnattuja perhevapaita on kolmenlaisia: isyysvapaa, vanhempainvapaa ja isäkuukausi. Lapsen syntymän jälkeen isä voi jäädä 1–3 viikon mittaiselle *isyysvapaalle*, jonka voi pitää milloin tahansa äitiys- ja vanhempainrahakauden aikana. Isyysvapaan tarkoituksena on tukea isä-lapsi-suhdetta sekä auttaa äitiä lapsen hoidossa. Isyysvapaata ei voi siirtää lapsen äidille. Sen sijaan vanhemmat voivat neuvotella siitä, kumpi vanhemmista jää *vanhempainvapaalle* äitiysvapaan jälkeen. Vanhemmat voivat olla myös vuorotellen vapaalla. Isän vapaalle jäämisen ehtona on, että isän vapaa on myös äidin toive ja toisekseen äidillä on oltava työ- tai opiskelupaikka, jonne palata äitiysvapaan jälkeen. Isät käyttävätkin oikeuttaan vanhempainvapaaseen huomattavasti vähemmän kuin äidit. Isyys- ja vanhempainvapaan lisäksi isät voivat pitää *isäkuukauden*, joka voi pisimmillään olla noin kuusi viikkoa. Ehtona isäkuukauden saamiselle on, että isä käyttää osan vanhempainrahoista. Isäkuukautta ei voi siirtää äidille, sillä sen tarkoituksena on isän toimiminen tämän ajan lapsen päävastuullisena hoitajana. (Kela 2011; Lammi-Taskula 2007, 47–48; OECD 2000, 15; Takala 2005, 3–4.)

Isän osallisuutta lisääviä ja heikentäviä tekijöitä on tutkittu useissa tutkimuksissa. Woodin ja Repettin (2004, 237) tutkimuksesta käy ilmi, että isien

osallisuus lisääntyi erityisesti silloin, jos perhettä kosketti jokin suuri *elämänmuutos*, kuten esimerkiksi muutos työllisyystilanteessa tai taloudellisessa asemassa. Heidän tutkimuksensa lisäksi myös muissa tutkimuksissa (ks. esim. Aldous, Mulligan & Bjarnason 1998) on havaittu, että isät ovat osallisempia poika- kuin tyttölasten hoidossa. Lisäksi on huomattu, että isien osallisuus poikalastensa hoitoon muuttuu lapsen kasvaessa, sillä isät ovat enemmän osallisia kouluikäisten poikalastensa elämässä kuin heidän ollessa päivähoitoikäisiä. (Yeung, Sandberg, Davis-Kean & Hofferth 2001.) Voidaan siis sanoa, että isien osallisuuteen vaikuttavat merkittävästi *lapsen sukupuoli ja ikä*.

Osallisuuden on nähty määräytyvän myös *lapsen persoonallisuuden piirteiden* (Doherty, Kouneski & Erickson 1998) mukaan, ja tämä aihe onkin kiinnostanut tutkijoita suuressa määrin. On tutkittu (Brown, McBride, Bost & Shin 2011, 319), että sekä isät että äidit osallistuivat enemmän lapsen hoitoon kotona, kun lapsi oli temperamentiltaan haastava. Vaikka haastavan temperamentin omaavat lapset vaativat molempien vanhempien huomion, olivat isät äitejä osallisempia lapsensa hoitoon. Toisaalta erityisesti ne isät, jotka tekivät pitkiä työpäiviä, viettivät enemmän aikaa temperamentiltaan helppojen kuin haastavien lasten kanssa. *Vanhempien työn* on nähty vaikuttavan isien osallisuuteen myös lapsen temperamentista huolimatta (esim. Aldous ym. 1998). Esimerkiksi isän johtava asema lisää työpäivien pituutta, jolloin aikaa lastenhoitoon ja lasten kanssa olemiseen jää vähemmän. Äidin työskentely kodin ulkopuolella puolestaan lisää isän lastenhoitoon käyttämää aikaa (Ylikännö 2009, 123).

Äitien osallisuuden vaikutus isien osallisuuteen on ollut tutkimuksissa paljon kiinnostuksen kohteena. Tämä näkökulma korostuu Alasuutarin (2003, 19–20) tutkimustuloksissa, joiden mukaan isien toimintaa ja osallisuutta vanhemmuuteen on valitettavan usein peilattu äitien toimintaan. Ikään kuin isyyttä ei nähtäisi tasavertaisena vanhemmuuden muotona, vaan äideistä

tehdään mittapuu isien osallisuuden riittävyyden arvioinnille. Toisaalta esimerkiksi Coltranen (1996) mukaan äidin osallisuutta enemmän isien osallisuuteen vaikuttavat kulttuuriin muodostuneet sukupuolistuneet stereotyyppiat vanhempien rooleista lastenhoidossa.

On myös tutkittu, että äidit voivat toimia perheissä ikään kuin *portinvartijoina*: kasvatusta- ja hoivatehtäviä omiessaan he, tiedostaen tai tiedostamattaan, eivät anna isälle mahdollisuutta toteuttaa tasavertaista vanhemmuutta. Näin ollen isä ei saa mahdollisuutta kasvaa vanhempana ja oppia tuntemaan lastaan hoidon kautta. (Aalto 2010, 33; Allen & Hawkins 1999, 200; Doucet 2006, 229–230; Huttunen 2001, 93–96). Äitien portinvartijoina toimimista voidaan tarkastella kahdesta muustakin näkökulmasta. Ensinnäkin Mykkänen ja Huttunen (2008, 184) korostavat, että äideillä ja isillä on hyvin yksilölliset kokemukset tilanteista, joissa isä voi esimerkiksi kokea tullessa syrjityksi ja äiti voi puolestaan tulkita, ettei isä ole halunnut osallistua lastenhoitotehtäviin. Isä voi myös kokea äidin portinvartijuuden ylikorostuneena tilanteissa, joissa isä itse on epävarma omasta isän roolistaan.

Toisaalta Doucet (2006, 135, 229–232) on omassa kanadalaisia perheitä koskevassa tutkimuksessaan huomannut, että osa isistä saattaa olettaa äitien huolehtivan lapsista ja kodista, määrittäen samalla selvät roolit ja tehtävät isille heidän osallisuudessaan lasten- ja kodinhoitoon. Isät eivät siis itse aktiivisesti pyri osallistumaan lasten- ja kodinhoitotehtäviin, eivätkä he vaadi itselleen enempää vastuuta vanhemmuudessa. Huttunen (2001, 158–161) on myös tehnyt havaintoja isistä, jotka eivät syystä tai toisesta halua tai jaksaa ottaa vastuuta vanhemmuudessaan, vaan välttelevät sitä ja siirtävät vastuun perheen äidille. Hänen mukaansa tällaista isyyttä toteuttavat isät saattavat kokea olevansa hukassa isyytensä kanssa tai isyys on niin sanottua kypsymätöntä, aikuistumatonta tai narsistista isyyttä.

3 LAPSEN SIIRTYMINEN KOTIHOIDOSTA PÄIVÄHOITOON

Suomessa tuetaan pienten lasten hoitoa usealla eri tavalla. Samoin on jo pitkään käyty keskustelua siitä, mikä hoitomuoto on pienelle lapselle paras mahdollinen. (Anttonen 2003, 159–160.) Nykyisin suurella osalla lapsista on kokemuksia päivähoidosta jo varhaisessa lapsuudessa (Kalliala 2011, 238; Shpancer 2002, 374), minkä vuoksi päivähoiton aloitukseen on alettu kiinnittää yhä enemmän huomiota. Brookerin (2008, 4) mukaan siirtyminen kotoa päivähoitoon on yksi lapsen merkittävimmistä sosiaalisista muutoksista, minkä vuoksi siihen on valmistauduttava huolella. Lapsen ja vanhemman välisen kiintymyssuhteen ja lapsen yksilöllisyyden ymmärtäminen auttavat kasvattajia tukemaan lasta ja vanhempaa päivähoiton aloitusprosessissa. Tässä luvussa käsittelemme lapsen hoidon järjestämistä kotona ja varhaiskasvatuspalveluissa sekä yhteiskunnan keinoja tukea lapsen hoitoa. Lisäksi tarkastelemme lapsen päivähoiton aloitusta Bronfenbrennerin (1979) ekologisen teorian näkökulmasta sekä päivähoiton aloitusta prosessina, jossa lapsi kehittyy itsenäiseksi toimijaksi eron, siirtymän ja uuteen ympäristöön liittymisen myötä.

3.1 Yhteiskunnan tuki lapsen hoidon järjestämisessä

Suomessa lähes kaikki lapset hoidetaan ensimmäisenä ikävuotenaan kotona. Mitä vanhempia lapset ovat, sitä yleisempiä kodin ulkopuoliset hoitojärjestelyt ovat. Kaiken kaikkiaan 1–6-vuotiaista lapsista 62 prosenttia oli päivähoitossa vuonna 2010. Samana vuonna yksivuotiaista lapsista kolmannes oli päivähoitossa. (Säkkinen & Kuoppala 2011, 1.) Vanhempien työssäkäynti on lasten päivähoitopalvelujen yleisin taustatekijä (Sauli & Säkkinen 2007, 176), siitakin huolimatta, että 1990-luvun puolivälissä jokaiselle lapselle myönnetty subjektiivinen päivähoito-oikeus mahdollistaa päivähoitopalvelujen tarjoamisen lapsille vanhempien työtilanteesta riippumatta (Laki lasten päivähoitosta 36/1973; Poikonen & Lehtipää 2009, 70).

Vuoden 1985 pienten lasten hoitoa koskevan lakiuudistuksen myötä alle kolmivuotiaille lapsille myönnettiin päivähoito-oikeus sekä perheille oikeus kotihoidon tukeen. Näin ollen pienten lasten vanhemmat voivat nykyisin päättää, haluavatko he hoitaa lasta kotona vai viedä lapsen päivähoitoon vanhempainrahakauden päättymisen jälkeen. Kotihoidon tuki mahdollistaa alle kolmevuotiaan lapsen hoitamisen kotona siihen saakka, kunnes perheen nuorin lapsi täyttää kolme vuotta tai kun lapsi aloittaa päivähoiton. Lasta voi hoitaa kotona joko jompikumpi vanhemmista tai joku muu hoitaja, kuten isovanhemmat tai ulkopuolinen lastenhoitaja. (Anttonen 1999, 45; Kela 2011; Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta 1128/1996; OECD 2000, 16.)

Lapsen päivähoito on peruspalvelu, jonka järjestäminen ja valvominen on kunnan velvollisuus. Yhteiskunnan tulee taata laadullisesti hyvän päivähoiton saatavuus niin, että kaikilla lapsilla on tasapuolinen mahdollisuus osallistua palveluihin riippumatta esimerkiksi perheen asuinpaikasta tai

yhteiskunnallisesta asemasta. Varhaiskasvatus koostuu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta ja sen tavoitteena on edistää lapsen tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. (Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista 2002, 9, 16, jatkossa Valtioneuvoston periaatepäätös 2002; ks. myös Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2010, 6; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11.)

Lapsen päivähoitoa järjestetään varhaiskasvatuspalveluissa, joita tuottavat kunnat, järjestöt sekä yksityiset palveluntuottajat. Varhaiskasvatuspalveluista keskeisimpiä ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito sekä erilainen avoin toiminta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11.) Laki lasten päivähoidosta (36/1973) ja siihen tehty asetus (239/1973) luovat edellytykset lapsen päivähoidolle ja sen piirissä annettavalle varhaiskasvatukselle sekä määrittävät toiminnan vähimmäisvaatimukset. Laki asettaa päivähoidon tehtäväksi lapsen kehityksen kokonaisvaltaisen tukemisen sekä perheiden kotikasvatuksen tukemisen.

Päivähoitolain (36/1973) mukaan vanhemmilla on oikeus hakea lapselleen haluamaansa päivähoitopaikkaa ja kunnalla on velvollisuus järjestää päivähoitoa vanhempien toivomassa muodossa mahdollisuuksien mukaan. Vanhempien tulee saada riittävästi tietoa erilaisista varhaiskasvatuspalveluista sekä palveluiden erilaisista kasvatuksellisista, opetuksellisista ja hoidollisista tehtävistä (Valtioneuvoston periaatepäätös 2002, 17). Vanhemmat voivat halutessaan käydä tutustumassa vaihtoehtoisissa hoitopaikoissa. Päivähoitopaikkavalintoja tehdessään vanhemmat pohtivat usein omia lapsuudenaikaisia kokemuksiaan päivähoidosta. (Karikoski & Tiilikka 2011, 79.)

Suomessa lasten päivähoidon yleistilanne on hyvä. Päivähoitohenkilöstö on koulutettua ja tilat, joissa päivähoitoa harjoitetaan, ovat tasokkaita. Asiat jotka ovat kuitenkin nousseet huolenaiheiksi yleisemmällä tasolla liittyvät lapsiryhmien kokoon ja henkilöstön määrään suhteessa lasten määrään, lasten sairastavuuteen sekä erityisen tuen tarpeeseen ja siihen vastaamiseen. Lisäksi huolena on sijaisjärjestelyjen riittävyys ja henkilöstön ja lasten vaihtuvuus, mikä aiheuttaa levottomuutta koko lapsiryhmään. (Valtioneuvoston periaatepäätös 2002, 14.) Howes ja Hamilton (1992a, 868) sekä Räihä (2004, 133) ovatkin sitä mieltä, että pysyvyys aikuisten ja lapsiryhmän suhteen on huono sekä Suomessa että muissa maissa. Lapsi joutuu vaihtamaan useaan kertaan ryhmää sekä tutustumaan uusiin aikuisiin ja lapsiin päivähoitossa oloaikana.

3.2 Ekologinen näkökulma päivähoiton aloitukseen

Suurimmalla osalla perheistä lapsen päivähoiton aloituksen syynä on äidin paluu työelämään (Dalli 2002, 90). Päivähoiton aloitus vaikuttaa siten koko perheen arkeen. Arki tulee järjestää uudelleen, jolloin sekä aikuiset että lapset joutuvat sovittautumaan työelämän, vapaa-ajan, perhe-elämän ja päivähoiton asettamien odotusten ja aikarajojen sisään. (Kaskela & Kekkonen 2006, 13.) Lapsen siirtyminen kotoa päivähoitoon onkin koko perheen yhteinen projekti (Karikoski & Tiilikka 2011, 79), jossa lapsen toimintaympäristö laajenee kodin ulkopuolelle.

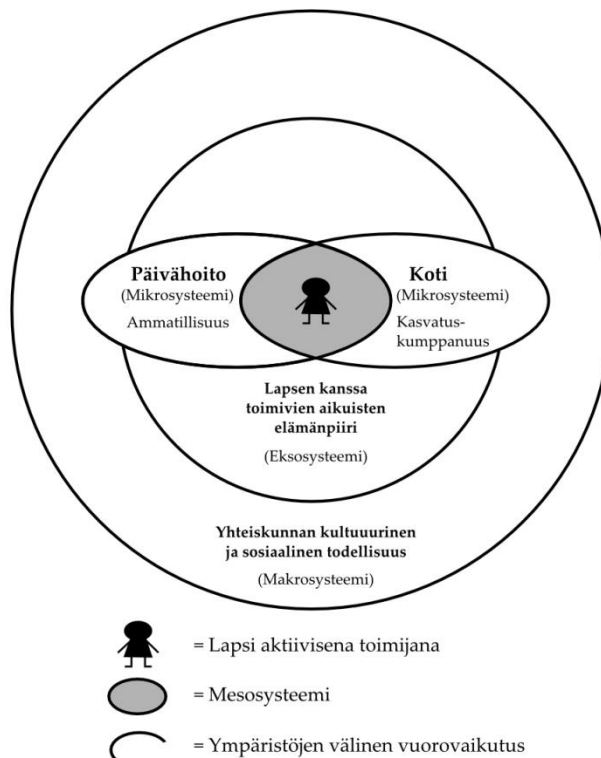
Bronfenbrennerin (1979, 3, 21–22) ekologisen teorian mukaan yksilö kehittyy vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. Tämä kehitys alkaa varhaisesta lapsuudesta ja jatkuu koko ihmisen eliniän. Yksilö itse osallistuu ympäristönsä rakentamiseen, ja vuorovaikutus yksilön ja ympäristön välillä on molemminpuolista. Lapsen päivähoiton aloituksen myötä ympäristö laajenee

lähiympäristön välisiin suhteisiin sekä laajempiin ulkopuolisiin ympäristöihin. Tätä kokonaisuutta kutsutaan ekologiseksi ympäristöksi, ja se muodostuu sisäkkäin rakentuneista järjestelmistä, joita kutsutaan mikro-, meso-, ekso- ja makrosysteemeiksi (kuvio 1, s. 26). Päivähoidon aloittavan lapsen ekologisen ympäristön ymmärtäminen on tärkeää, sillä se vaikuttaa sekä suorasti että epäsuorasti lapsen siirtymään (Rimm-Kaufman & Pianta 2000, 492).

Lapsen välittömällä ympäristöllä, mikrosysteemillä, tarkoitetaan esimerkiksi kotia, päiväkotia ja kavereita. Mikrosysteemi on ympäristö, jossa lapsi itse on vuorovaikutuksen aktiivinen osapuoli. (Bronfenbrenner 1979, 22–26, 165.) Lapselle keskeisin mikrosysteemi on perhe ja koti, josta lasta ei voi erottaa. Ympäristöissä tapahtuvat muutokset vaikuttavat siten sekä lapseen että hänen perheeseensä. (Pang 2010, 190.) Lapsen aloittaessa päivähoiton kodin ulkopuolella, lapsi kohtaa toisen mikrosysteemin, jolloin kehittyy mesosysteemi. Mesosysteemi käsittää niiden ympäristöjen väliset suhteet, joihin lapsi itse ottaa aktiivisesti osaa, kuten koti ja päiväkoti. Siirtymävaihetta kodista päiväkotiin tai mikroympäristöstä toiseen kutsutaan ekologiseksi siirtymäksi, jolloin yksilön roolissa ja elinympäristössä tapahtuu muutos. Siirtymävaiheen vaikutus lapsen kehitykseen on riippuvainen niistä yhteyksistä, joita mikrosysteemien välille muodostuu. (Bronfenbrenner 1979, 22–26, 165.)

Lapsen kannalta muita olennaisia ympäristöjä ovat ekso- ja makrosysteemi. Näissä ympäristöissä lapsi ei ole itse aktiivisesti osallisena, mutta ne vaikuttavat lapseen välillisesti. Eksosysteemeistä esimerkiksi vanhempien työ ja makrosysteemeistä perheen sosioekonominen asema ja yhteiskunnan lait vaikuttavat välillisesti lapseen. Lapsen mikroympäristöistä päivähoito puolestaan vaikuttaa myös laajemmin koko perheen elämään. Päivähoidon aloitus vaikuttaa muun muassa vanhempien työssäkäyntiin sekä vapaa-ajan ajankäyttöön. (Bronfenbrenner 1979, 22–26, 165; Puroila & Karila 2001, 207–209.)

Ympäristöjen väliset suhteet muuttuvat ajan myötä, mikä voi joko tukea tai haastaa lapsen siirtymää ympäristöstä toiseen (Rimm-Kaufman & Pianta 2000, 492).

KUVIO 1 Bronfenbrennerin ekologinen teoria (mukailee alkuperäislähdettä Hujala, Puroila, Parrila-Haapakoski & Nivala 1998, 15).

Lapsen siirtyminen päivähoitoon herättää vanhemmissa odotuksia ja toiveita, joita McIntyre tutkimuskumppaneineen (2007, 86) on tutkinut. Tutkimustulosten mukaan vanhemmat toivoivat saavansa lisää tietoa lapsensa siirtymäprosessista erityisesti siltä osin, millaisia odotuksia päivähoidolla on lapsen akateemisten taitojen ja käyttäytymisen suhteen. Lisäksi vanhemmat halusivat etukäteistietoa lapsensa tulevasta hoitopaikasta ja opettajasta. Vanhemmat olivat halukkaita tietämään, kuinka he voisivat kotona valmistaa lastaan päivähoidon maailmaan ja he halusivat olla aktiivisesti mukana lapsensa päivähoitoon siirtymän suunnittelussa. Perälä tutkijakumppaneineen

(2011, 56) on todennut, että vanhemmat ovat toisinaan melko tyytymättömiä siirtymien etukäteisvalmisteluiden toteutumiseen.

Päivähoidon aloituksen tuomaan elämänmuutokseen liittyy sekä hallinnan että epävarmuuden tunteita. Vanhemmat kokevat monenlaisia, ristiriitaisiakin tunteita, kuten huolta, syyllisyyttä, luottamusta sekä uuden odotusta ja innostusta. (Munter 2002, 35–36.) Yleisesti ottaen äidit ovat isiä huolestuneempia lapsen päivähoitoa koskevien asioiden suhteen (Poikonen & Lehtipää 2009, 84). Perälän ja tutkijakumppaneiden (2011, 37) tutkimuksen mukaan vanhempien huolet liittyvät usein lapsen fyysiseen terveyteen, käyttäytymisen säätelyyn ja tunteiden hallintaan sekä sosiaalisiin suhteisiin ja tunne-elämään. Muiden lasten kanssa toimeen tuleminen ja kaverisuhteiden puute tai kavereiden vähyys huolettivat vanhempia. Toisaalta Dallin (2002, 89) ja Dowlingin (2005, 24) mukaan juuri huoli lapsen sosiaalisista suhteista voi johtaa siihen, että vanhemmat katsovat parhaaksi laittaa lapsensa päivähoitoon, jotta lapsi pääsee olemaan vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa.

Giallo tutkijakumppaneineen (2010, 12) tutki koulusiirtymä -ohjelman vaikutusta vanhempien osallisuuteen ja kokemuksiin lapsen siirtymästä kouluun. Koulusiirtymä -ohjelma lisäsi vanhempien kompetenssia tukea lasta ja aktivoi heitä osallistumaan enemmän lapsensa kouluasioihin. Myös päivähoidon osalta on saatu positiivisia kokemuksia päivähoiton aloitukseen liittyvistä tukiohjelmista. Hiladon ja tutkijakumppaneiden (2011, 352) mukaan tukiohjelmat antavat vanhemmille tietoa muutoksesta ja siihen valmistautumisesta sekä tukevat perheiden ja erityisesti lasten hyvinvointia päivähoiton aloitusprosessissa.

3.3 Lapsen kehittyminen itsenäiseksi toimijaksi

Ghayan ja Pascalin (1988) mukaan lapsi kehittyy itsenäiseksi toimijaksi kolmen eri vaiheen kautta, jotka ovat ero, siirtymä ja liittyminen. Lapsen lähteminen kotiympäristöstä uuteen ympäristöön tarkoittaa eroa vanhemmista. Koska eroon liittyy haasteita ja voimakkaita tunteita, on päivähoidon henkilökunnan pyrittävä tekemään erotilanteesta mahdollisimman helppo lapselle ja vanhemmille. Siirtymään onkin hyvä valmistautua jo ennen uuteen ympäristöön saapumista, keskustellen ja suunnitellen. Jotta siirtymä olisi mahdollisimman pehmeä ja hyvä kokemus lapselle, on tärkeää, että aikuiset tukevat lasta. (Dowling 2005, 42–44.) Suomessa päivähoitolaki, varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet sekä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet ohjaavat varhaisvuosien siirtymäprosesseja sekä tukevat sujuvan muutos- ja sopeutumisprosessin suunnittelua ja toteutusta. Asiakirjojen tavoitteena on lapsen eheän kasvun, oppimisen sekä hyvinvoinnin edistäminen. (Karikoski & Tiilikka 2011, 77.)

Lapsen ero vanhemmista

Lasten lisääntyvä määrä päivähoitopalveluissa on herättänyt tutkijat pohtimaan sitä, ovatko lapset valmiita olemaan päivittäin erossa vanhemmistaan (Xu 2006, 662). Useat tutkijat ovat todenneet, että ero vanhemmista ja tutusta kotiympäristöstä voi aiheuttaa lapsessa hämmennystä, pelkoa, ahdistusta ja stressiä (Bowlby 1969, 29–32; Merry 2007, 50; Räihä 2004, 132–133). Kiintymyssuhdeteoriasta on muodostunut peruste normikäyttäytymiselle pienen lapsen siirtyessä uuteen ympäristöön. Kiintymyssuhdeteoreetikkojen mukaan lapsi oppii varhaisessa vuorovaikutuksessa kiintymyssuhdemallien

mukaisia tapoja selvittää siirtymän tuomista haasteista ja uhkista. (Crittenden 2000, 9; Niesel & Griebel 2007, 27.)

Lapsen ja vanhemman välistä kiintymyssuhdetta on tutkittu vierastilanne - menetelmällä, jossa seurataan lapsen reaktioita vieraaseen ihmiseen vanhemman läsnä ollessa ja hänen poistuessa paikalta. Tutkimushavaintojen perusteella kiintymyskäyttäytyminen on jaettu kolmeen pääryhmään: turvallisesti kiintyneet, turvattomasti ja välttelevästi kiintyneet sekä turvattomasti ja vastustavasti kiintyneet. *Turvallisesti kiintynyt* lapsi luottaa vanhemman saatavilla oloon ja tutkii rohkeasti ympäristöään. Erotilanteessa lapsi ahdistuu, mutta vanhemman palattua hän hakee turvaa vanhemmalta. *Välttelevästi kiintynyt* lapsi jättää vanhemman huomioimatta ja välttelee tätä. Erotilanteessa lapsi ei näytä ahdistustaan, vaan suuntaa huomionsa ympäristöön. *Vastustavasti kiintynyt* lapsi käyttäytyy puolestaan ristiriitaisesti vanhempaa kohtaan. Eron jälkeen lapsen käytös on aggressiivista ja torjuvaa. (Ainsworth ym. 1978, 32–33, 58–63.)

Päivähoidon aloituksen myötä lapsi kokee päivittäin ero- ja jälleennäkemistilanteita vanhemman kanssa. Näissä tilanteissa lapsen kiintymyskäyttäytyminen voimistuu, ja yleensä lapsi vastustaa eroa. Uuteen tilanteeseen sopeutuminen vie aikaa ja tapahtuu vähitellen. (Ainsworth ym. 1978, 18; Kagan 1984, 51; Räihä 2004, 132–133.) Vanhempien suhtautuminen päivittäisiin eroihin vaikuttaa siihen, miten lapsi reagoi eroihin ja kohtaamisiin (Munter 2002, 44–48). Xun (2006, 667) tutkimuksen mukaan kaikki lapselle ominaiset tunnereaktiot erotilanteessa ovat yhteydessä vanhempien ja päivähoidon henkilökunnan käytökseen sekä heidän keskinäiseen vuorovaikutukseen. Jos vanhempi oli aktiivisesti vuorovaikutuksessa päivähoidon henkilökunnan kanssa ja varmisti lapsen valmiuden eroon leikkimällä hetken tämän kanssa, hakeutui lapsi aktiivisemmin leikkiin ja

lapsiryhmään eron jälkeen. Erotilanteen keston ja helppoutteen vaikutti myös se, kuka lapsen toi hoitoon ja kuinka läheinen lapsen ja tuojan välinen suhde oli. (Xu 2006, 670–671.)

Klein, Kraft ja Shohet (2010, 392–395) tutkivat vanhemman ja lapsen päivittäisiä erotilanteita päivähoitossa. Tutkimuksessaan he havaitsivat, että erotilanteessa lapselle ja vanhemmalle muodostuu yksilöllisesti etenevä prosessi, niin sanottu *eroseremonia*. Eroseremonia auttaa sekä lasta että vanhempaa eron hetkellä ja johtaa rauhallisempaan ja turvallisempaan eroon. Tutkimuksessa todettiin, että eroseremonian keskeyttäminen ja erotilanteessa kiirehtiminen lisäsivät lapsen itkuisuutta. Jos vanhempi hävisi paikalta lapsen huomaamatta, lapsi reagoi eroon voimakkain tuntein. Erotilanteessa olisikin tärkeämpää, että vanhempi tukisi positiivista turvallisuuden tunnetta ja luottamusta sekä kiinnostusta päivähoitoympäristöä kohtaan. Päivähoidon henkilökunnan tulisi ennemmin osoittaa empatiaa lapselle, kuin siirtää lapsen huomio erosta johonkin esineeseen tai muuhun toimintaan.

Lapsen siirtyminen uuteen ympäristöön

Siirtymät voidaan jakaa horisontaalisiin ja vertikaalisiin siirtymiin. *Horisontaalisilla siirtymillä* tarkoitetaan päivän aikana tapahtuvia siirtymiä muodollisten ja epämuodollisten tilanteiden välillä, joissa lapsi tulkitsee uutta ympäristöään ja sen vaatimuksia. Tällaisia ovat esimerkiksi siirtymät päivähoitosta kotiin tai kotoa harrastuksiin. *Vertikaalisilla siirtymillä* tarkoitetaan lapsen iän mukanaan tuomia siirtymiä ympäristöstä toiseen. Esimerkkinä tällaisesta siirtymästä voisi olla siirtymät kotoa päivähoitoon tai päivähoitosta kouluun. (Johansson 2007, 34–35.)

Siirtyessään kodista päivähoitoon lapsi kohtaa uudenlaisen toimintakulttuurin, joka käsittää muun muassa päivähoidon viralliset ja epäviralliset säännöt, toiminta- ja käyttäytymismallit sekä arvot ja tavoitteet (Fabian 2007, 7; Rimm-Kaufman & Pianta 2000, 493). Päivähoidossa lapsi kohtaa uusia ihmisiä ja rakentaa uusia sosiaalisia suhteita sekä totuttelee uudenlaiseen päivärutmiin (Niesel & Griebel 2007, 24–25). Lapsen subjektiasema, eli asema tahtovana, tuntevana ja toimivana ihmisenä, muuttuu (Karikoski & Tiilikka 2011, 77–78; Munter 2002, 37). Lapsen on totuteltava uudenlaiseen rooliin päivähoitolapsena sekä erilaisiin aikuisten asettamiin odotuksiin ja vaatimuksiin lapsen käyttäytymiselle (Fabian 2007, 8).

Lapset, joita on kannustettu tutkimaan ympäristöään ja kehittämään vahva käsitys itsestään, kokevat siirtymät helpompina. Itsensä sekä omien vahvuuksien ja rajoitteiden tunteminen tukevat epävarmoja hetkiä ja tekevät siirtymästä ennemmin positiivisen kokemuksen. (Merry 2007, 50.) Myös vanhempien sisarusten on todettu vaikuttavan positiivisella tavalla lapsen siirtymään kodista päivähoitoon. Lapsella, jolla on vanhempia sisaruksia, on enemmän tietoa ja ymmärrystä päiväkodin kulttuurista. Aikaisemmat kokemukset siirtymistä auttavat myös vanhempia tukemaan lapsiaan tulevissa siirtymissä. (Margetts 2007, 111.)

Lapsen yksilöllisyys ja uuteen ympäristöön liittyminen

Siirtymää suunnitellessaan aikuisten on tärkeää huomioida se, että jokainen lapsi reagoi eri tavalla uuteen tilanteeseen ja uusiin ihmisiin sekä pyrkii yksilöllisin keinoin selviytymään näistä tilanteista (Fabian 2007, 9; Margetts 2007, 107–110). Lasten yksilöllisiä eroja pyritään hahmottamaan temperamentti-käsitteen avulla. Temperamentti tarkoittaa yksilölle tyypillistä käyttäytymistyyliä tai tapaa, jolla yksilö toimii. Se on ihmisen

persoonallisuuden oletetusti pysyvin, jo pian syntymän jälkeen jatkuvuutta ilmentävä osa. Temperamenttipiirteet on helppo havaita ulkoapäin. Tapa, jolla yksilö suhtautuu uuteen ihmiseen, odottamattomaan tapahtumaan tai sosiaaliseen tilanteeseen, on synnynnäisen temperamentin määräämä. Ympäristö vaikuttaa siihen, millaisen ilmiäsun temperamentin luoma käyttäytyminen saa. (Keltinkangas-Järvinen 2009, 37–43, 92; Lyytinen, Eklund & Laakso 2008, 52–55; Thomas & Chess 1977, 9.)

Thomasin ja Chessin (1977, 21–23) mukaan temperamentti jakautuu yhdeksään erilaiseen piirteeseen, jotka ryhmittyvät kolmeksi temperamenttityypiksi: helppo, vaikea ja hitaasti lämpenevä temperamentti. Temperamenttipiirteiltään *helppo* lapsi sopeutuu hyvin uusiin tilanteisiin, ja sen vuoksi muutokset eivät tuota vaikeuksia. *Vaikean* temperamentin omaava lapsi puolestaan suhtautuu muutoksiin negatiivisesti ja sopeutuu hitaasti tai ei ollenkaan, mistä syystä rutiinit ovat lapselle tärkeitä. *Hitaasti lämpenevän* temperamenttityypin omaava lapsi suhtautuu vaisusti ja vastustavasti uusiin tilanteisiin sekä sopeutuu hitaasti muutoksiin. De Schipper tutkijakumppaneineen (2004, 267–269) tutki lapsen temperamentin vaikutusta lapsen päivähoitoon sopeutumiseen. Tutkimustulosten mukaan helpon temperamentin omaavat lapset sopeutuivat uuteen ympäristöön paremmin kuin vaikean temperamentin omaavat lapset. Lisäksi temperamentiltaan helpot lapset olivat tyytyväisempiä ja voivat paremmin hoitopaikassa. Vaikean temperamentin omaavilla lapsilla oli enemmän käyttäytymisongelmia ja lapset reagoivat herkemmin hoitopäivän aikana tapahtuviin muutoksiin.

Lapsen temperamentti vaikuttaa siis siihen, millaisia yksilöllisiä kokemuksia lapsille muodostuu päivähoiton aloituksesta. Päivähoidon henkilökunta ei voi olettaa, että pieni lapsi sopeutuisi päiväkodin olosuhteisiin, mistä syystä henkilökunnan on oltava tietoinen lapsen yksilöllisistä ominaisuuksista ja

tarpeista (Kanninen & Sigfrids 2012, 42). Kasvattajan onkin hyvä tutustua lapsen temperamenttipiirteisiin ennen päivähoiton aloitusta, jotta lapsen kanssa toimivat aikuiset pystyvät tukemaan lasta yksilöllisesti päivähoiton aloituksessa (De Schipper ym. 2004, 270). Kotikäynti ja aloituskeskustelu ovat hyviä keinoja selvittää lapsen temperamenttipiirteitä keskustelemalla vanhempien kanssa ja havainnoimalla lasta (Kanninen & Sigfrids 2012, 42). Uuden tilanteen tuomaa epämukavuuden tunnetta on tärkeää pyrkiä vähentämään muun muassa siten, että alkuvaiheessa vanhempi on lapsen mukana uusissa tilanteissa (Kagan 1984, 68–70). Ebbeckin ja Yimin (2009, 903) sekä Kleinin ja tutkijakumppaneiden (2010, 392) mukaan uuteen hoitopaikkaan tutustuminen vähitellen oli hyvä keino lapsen sopeutumisen kannalta. Siirtymästä puhuminen ja hoitopaikkaan tutustuminen yhdessä vanhemman kanssa auttoivat lasta oppimaan, että uusi ympäristö on turvallinen ja mielenkiintoinen.

Aloittaessaan päivähoiton lapsi muodostaa ensimmäisen kodin ulkopuolisen suhteen päivähoiton henkilöstöön ja muihin hoitolapsiin. (Howes & Hamilton 1992b, 859; Niesel & Griebel 2007, 24). Päiväkodista kehittyy yksi lapsen elämän merkityksellisistä yhteisöistä, jossa lapsi saa yhdessä toimiessaan ja leikkiessään kokemuksen yhteisön jäsenyydestä (Kampmann 2004, 142–143). Yhteisöön liittyminen tapahtuu vähitellen ja aluksi lasta saattaa hämmentää isossa lapsiryhmässä toimiminen. Kiinnostus uusia sosiaalisia suhteita kohtaan on kuitenkin havaittavissa heti alkuvaiheessa, sillä lapsi pyrkii usein jo ensimmäisenä päivänä ottamaan kontaktia toisiin lapsiin. (Ikonen 2006, 149; Thyssen 2000, 38–39, 45.) Uusien lasten ja aikuisten kohtaaminen on haastavaa kenelle lapselle tahansa, mutta erityisen haastavaa se on niille, joilla on hyvin vähän aikaisempaa kokemusta kodin ulkopuolisista ihmissuhteista (Dowling 2005, 24). Fabianin (2007 8–10) mukaan aikuisten tulisikin tukea lasten välisiä

suhteita ja heidän pyrkimyksiään yhteiseen toimintaan antamalla aikaa sosiaaliselle kanssakäymiselle.

Päivähoitolain mukaan päivähoidon tulee tarjota lapselle jatkuvat, turvalliset ja lämpimät ihmissuhteet, jotka tukevat lapsen kiintymystä ja luottamusta hoitajiin sekä ehkäisevät lasten epäsuotuisaa käytöstä ja ryhmästä ulkopuolelle vetäytymistä (Laki lasten päivähoitosta 36/1973). Pysyvät ihmissuhteet pyritään takaamaan omahoitajakäytännön avulla, joka mahdollistaa lapsen ja perheen yksilöllisen huomioimisen päivähoidon aloitusvaiheessa. Omahoitaja on lapselle nimetty yksi kasvattaja, johon lapsi voi turvautua hoitopäivän aikana, ja joka on mahdollisimman paljon mukana lapsen päivittäisissä toiminnoissa. (Karikoski & Tiilikka 2011, 80; Kaskela & Kekkonen 2006, 44.) Omahoitajan tarkoituksena on tukea lapsen sopeutumista ja osallistumista päivähoidon toimintaan sekä toimia emotionaalisena tukena ja turvana lapselle. (Brooker 2008, 35–44; Munter 2002, 48–52).

Vanhemmat ja päivähoidon henkilökunta näkevät omahoitajakäytännön etuna erityisesti hyvän vuorovaikutussuhteen muodostumisen ja lapsen hyvinvoinnin tukemisen (Ebbeck & Yim 2009, 904). Karilan (2006, 102) mukaan omahoitajakäytännön haasteena on kuitenkin se, että sen myötä henkilökunnan erilaista osaamista ei pystytä hyödyntämään ja usein vanhemmat kokevat kasvatuskumppanikseen lapsiryhmän koko henkilöstön. Lisäksi aikuisten pysyvyyden toteutuminen on haastavaa, sillä usein lapset siirtyvät ryhmästä toiseen saavuttaessaan tietyn kehitysvaiheen (Cryer, Wagner-Moore, Burchinal, Yazejian, Hurwitz & Wolery 2005, 39).

Hoitopaikan rutiinien oppiminen ja sen myötä tilanteiden ennakoiminen on tärkeä askel kohti uuteen ympäristöön liittymistä (Brooker 2008, 45; Dowling 2005, 42–44). Lapsen sopeutumista päivähoitoympäristöön auttaa, jos lapsi

kykenee muodostamaan mielikuvan vanhemmasta, jonka avulla hän pystyy käsittelemään ja hallitsemaan omia hylkäämiskokemukseen liittyviä tunteita (Keltinkangas-Järvinen 2004, 140). Lapsen eroahdistusta voi helpottaa myös jokin lapselle kotoa tuttu esine tai valokuva vanhemmista, johon lapsi voi ikävän tullen turvautua (Fabian 2007, 10; Dalli 1999, 60; Kaskela & Kekkonen 2006, 44). Dalliin (1999, 61) tutkimukseen osallistuneiden äitien mukaan lapsi on sopeutunut päivähoitopaikkaan muun muassa silloin, kun lapsi lähtee ja jää hoitoon mielellään, hakeutuu toisten lasten seuraan sekä puhuu myös kotona hoitopaikan ihmisistä ja tapahtumista. Lapsen sopeutumisesta kertoo myös se, että lapsi viihtyy hoidossa, eikä lapsella ole hoitopäivän jälkeen kiire kotiin.

4 KASVATUSKUMPPANUUS – KASVATUSYHTEISTYÖTÄ LAPSEN PARHAAKSI

Laki lasten päivähoidosta (36/1973) määrittää päivähoidon tavoitteeksi päivähoidossa olevien lasten kotien tukemisen kasvatustehtävässään sekä lapsen persoonallisuuden tasapainoisen kehityksen edistämisen yhdessä kotien kanssa. Ekologisen teorian mukaan lapsen kasvuympäristöt vaikuttavat lapseen ja lapsi vaikuttaa ympäristöihinsä, minkä vuoksi kasvattajien ja vanhempien on tärkeää olla tietoisia lapsen elämänpiirin tapahtumista sekä päivähoidon että kodin osalta (Pang 2010, 190). Kodin ja päivähoidon välinen toimiva suhde edesauttaa ehyen kasvuympäristön muodostumista lapselle (Owen, Ware & Barfoot 2000, 413). Tässä luvussa tarkastelemme kodin ja päivähoidon välisen kasvatusyhteistyön toteutumista perheen näkökulmasta sekä isien osallisuutta kasvatusyhteistyöhön.

4.1 Kasvatuskumppanuuden edellytykset

Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan vanhemman ja kasvattajan tietoista sitoutumista toimia yhdessä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen prosessien

tukemisessa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31). Vaikka tavoitteena on tasavertainen kumppanuussuhde, on yhteistyössä erotettavissa myös perinteisempi asiantuntijuuden tulkinta, jossa kasvattaja on auktoriteettiasemassa lapsen hoito- ja kasvatustilanteissa, vanhemman ollessa neuvottavan ja opastettavan roolissa (Alasuutari 2003, 166–168; 2006, 84; Kaskela & Kekkonen 2006, 19–21; Kikas, Poikonen, Kontoniemi, Lyyra, Lerkkanen & Niilo 2011, 25). Alasuutari (2010 b, 153) jakaakin lasta koskevan asiantuntijuuden vertikaaliseen ja horisontaaliseen positioon. Vertikaalisessa positiossa asiantuntijuus jakaantuu siten, että kasvattaja on ammattilaisen ja enemmän tietävän asemassa, jolloin vanhemman ja kasvattajan välinen suhde on epätasa-arvoinen. Horisontaalisella positioilla tarkoitetaan puolestaan vanhemman ja kasvattajan rinnakkaista asiantuntijuutta ja läheistä kasvatusyhteistyötä. Kuitenkaan positiot eivät aina poissulje toinen toisiaan, vaan asiantuntijuudessa on havaittavissa positioiden rinnakkaisuutta. Tällainen tilanne on esimerkiksi silloin, kun tasavertaisessa kumppanuussuhteessa vanhempi kysyy kasvattajalta neuvoa lapsen kasvatustilanteissa.

Kasvatuskumppanuus -ajattelun tarkoituksena ei ole kadottaa tai häivyttää kasvattajan asiantuntemusta, vaan keskeistä on, kuinka kasvattaja tuo esille oman osaamisensa, tietonsa, taitonsa ja ymmärryksensä vanhemman ja lapsen käyttöön. Päävastuu kumppanuuden ylläpitämisestä on kasvattajalla. (Alasuutari 2003, 171; Kaskela & Kekkonen 2006, 19–20.) Vanhemmat pyrkivät kuitenkin myös itse osallistumaan kasvatusyhteistyöhön, sillä he olettavat, että nykyajan vanhemmuuteen kuuluu yhteistyö yhteiskunnallisten kasvattajien kanssa, ja että yhteistyövalmius on hyvän vanhemmuuden keskeinen kriteeri. Vanhemmat tulkitsevat, että yhteiskunnallisille kasvattajille määrittäyty osavastuu kasvatustilanteiden toteuttamisesta. (Alasuutari 2003, 103, 165.) Alasuutarin (2010 b, 158) tutkimustulosten perusteella horisontaalinen positio on yleisempi yhteistyökäytäntö ammattikasvattajien mukaan, ja kasvattajat

toteuttavat sitä ainakin puheen tasolla. Myös Kikas tutkijakumppaneineen (2011, 33) korostaa perhekeskeistä ajattelua kasvatusyhteistyössä, jolloin vanhemmat ovat asiantuntijoita omaa lastaan koskevissa asioissa.

Ammattikasvattajan ja vanhemman välinen kumppanuus edellyttää keskinäistä luottamusta, tasavertaisuutta ja toistensa kunnioittamista (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31). Tehokas yhteistyö mahdollistuu, kun molemmat osapuolet kunnioittavat toisiaan ja luottavat toisiinsa sekä ovat avoimia ja rehellisiä. Erilaisuuden kunnioittaminen sekä perheiden toiveiden, tarpeiden ja ongelmien kuunteleminen tuomitsematta vanhempia vaatii kasvattajalta ammattitaitoa. Saattaakin olla, että kasvattaja pystyy rakentamaan hyvän ja toimivan yhteistyösuhteen toisen vanhemman kanssa helposti, kun taas toisen vanhemman kanssa yhteisymmärryksen löytäminen vaatii enemmän työtä ja aikaa. (Dalli 2008, 181–182; Keen 2007, 340–343.) Kasvatusyhteistyön toimivuuteen vaikuttavat muun muassa kasvattajan ja vanhemman kulttuurin ja arvojen yhteneväisyys sekä oman ja toisen osapuolen roolin ymmärtäminen. Myös persoonallisuuspiirteet vaikuttavat kumppanuussuhteeseen. Jos kasvattaja on luonteeltaan lämmin, avoin, sensitiivinen ja luotettava, on yhteistyösuhde läheisempi. (Keyes 2002, 179–184.) Yksilön onkin helpompi hyväksyä sellaiset toimintatavat, jotka ovat lähellä hänen omiaan ja toisaalta tarkastella kriittisesti niitä, jotka tuntuvat etäisiltä (Kaskela & Kekkonen 2006, 34).

Kasvatuskumppanuudessa luottamus on tärkeää, jotta avoin vuorovaikutus vanhemman ja kasvattajan välillä toteutuu. Luottamus vaikuttaa positiivisen kasvatusilmapiirin syntymiseen, hedelmälliseen vuorovaikutukseen sekä osallistuvaan päätöksentekoon. (Tschannen-Moran & Hoy 2000, 581, 584.) Vanhemman luottamus päivähoidon henkilökuntaa kohtaan riippuu siitä, kuinka henkilökunta suhtautuu lapseen, millainen on kasvattajan yksilöllinen

toimintatapa sekä millaista toimintaa koko työtiimi järjestää. Luottamuksen rakentumiseen vaikuttaa yksilöiden vuorovaikutustaidot, vanhemman kuulluksi tulemisen kokemus sekä mahdollisuus vaikuttaa lapsensa hoitoon, kasvatukseen ja opetukseen liittyviin asioihin. Vanhemmalle on tärkeää se, miten päivähoidon henkilökunta suhtautuu hänen näkemyksiinsä. Vastavuoroisen luottamuksen rakentumiseen tarvitaan aikaa, yhteisiä kohtaamisia ja vuoropuhelua. (Alasuutari 2003, 167; Karila 2006, 99–101; Kaskela & Kekkonen 2006, 36; Kikas ym. 2011, 24.) Kasvattajan on hyvä muistaa, että vanhempien omat muistot ja kokemukset päivähoidosta ja koulusta voivat vaikuttaa heidän luottamukseensa päivähoitoa kohtaan (Kaskela & Kekkonen 2006, 28; Kikas ym. 2011, 33).

Avoin, rehellinen ja selkeä vuorovaikutus on kasvatuskumppanuuden toteutumisen kannalta keskeistä. Kasvattajan on hyvä välttää ammattikielen liiallista käyttöä ja on tärkeää, että molemmat osapuolet kuuntelevat toinen toisiaan. Vanhemmat pitävät tärkeänä sitä, että suhde kasvattajaan on tasa-arvoinen ja vastavuoroinen, jolloin päätöksiä tehdään ja toimeenpannaan yhdessä. Perheiden voimaannuttaminen ja heidän kannustaminen osallisuuteen on kasvattajien tehtävä. (Blue-Banning, Summers, Frankland, Nelson & Beegle 2004, 173–177.) Lisäksi kasvattajat voivat tukea vanhempien mahdollisuutta muodostaa omaehtoisia vertaisvuorovaikutuksen ja tuen ryhmiä (Valtioneuvoston periaatepäätös 2002, 18).

4.2 Kasvatusyhteistyön merkitys päivähoidon aloitusvaiheessa

Kasvattajan ja vanhemman välisen kumppanuussuhteen rakentuminen alkaa tutustumisella toisiinsa yleensä jo ennen päivähoidon aloitusta (Karila 2006, 97–98). Lapsen ja vanhemman välisen kiintymyssuhteen ja eron sekä lapsen

yksilöllisten temperamenttipiireiden merkityksen ymmärtäminen on johtanut siihen, että päivähoidon aloitukseen kiinnitetään yhä enemmän huomiota. Hyvät ja toimivat sopeutumissuunnitelmat helpottavat lapsen sopeutumista uuteen ympäristöön sekä auttavat rakentamaan uusia suhteita hoitajiin. (Brooker 2008, 4, 35; Munter 2002, 37; Thyssen 2000, 35.) Siirtymäprosessissa on keskeistä, että alusta lähtien ymmärretään kasvattajan ja vanhemman välisen yhteistyön merkitys, luodaan kasvatuskumppanuuden lähtökohdat sekä huolehditaan lapsen turvallisesta siirtymästä ja kiintymyssuhteista (Karikoski & Tiilikka 2011, 80).

Vanhemman osallisuutta lapsen kasvatukseen vahvistetaan heti päivähoitosuhteen alussa, *aloituskeskustelussa*, jossa vanhempi ja kasvattaja yhdessä keskustelevat vanhemman ajatuksista, odotuksista, huolista, toiveista, tunteista ja uskomuksista lapsensa päivähoidon suhteen. Aloituskeskustelun tarkoituksena on, että kasvattaja auttaa vanhempia valmistamaan lasta päivähoitoon, tukee perhettä arjen muutoksessa sekä suunnittelee yhdessä vanhempien kanssa lapsen tutustumisjakson ajoitusta ja sisältöä. (Karikoski & Tiilikka 2011, 80; Kaskela & Kekkonen 2006, 26, 41–42.) Vanhempien tiedon jakaminen omasta lapsestaan on tärkeää, sillä vanhemmat itse tietävät ja tuntevat lapsensa parhaiten, ja jakamalla tietoaan he auttavat kasvattajaa tutustumaan lapseen (Roberts 2002, 82). Aloituskeskustelupuheessa vanhempi onkin oman lapsensa asiantuntijan asemassa ja lasta koskevan tiedon tuottajana, kasvattajan ollessa tiedon vastaanottaja, kuuntelija ja dokumentoija (Kekkonen 2012, 184).

Aloituskeskustelu voidaan järjestää joko lapsen tulevassa päivähoitopaikassa tai perheen kotona *kotikäynnin* yhteydessä. Luontevin paikka tutustumiselle on kuitenkin perheen koti, sillä se tarjoaa tutun ja turvallisen paikan niin lapselle kuin vanhemmillekin tutustua kasvattajaan sekä keskustella avoimesti

kasvattajan kanssa. Kotikäynnin aikana kasvattaja saa tietoa ja ymmärrystä lapsesta ja lapselle ominaisesta tavasta toimia. Tämä ensikontakti auttaa myös lasta uuteen päivähoitopaikkaan ja tilaan tulemisessa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 41–44.) Kotikäynnillä kasvattaja on keskustelijan, neuvottelijan, tutustujan ja lasta koskevan tiedon rakentajan roolissa ja hänen tärkein tehtävänsä on kuunnella. Kasvattajan tehtävänä on selvittää, millaisia ajatuksia lapsella on päivähoiton aloituksesta, mitä kiinnostuksen kohteita ja ominaisuuksia lapsella on sekä ketkä ovat lapsen elämässä tärkeimmät ihmiset. (Kekkonen 2012, 187.)

Yleensä aloituskeskustelun ja kotikäynnin tekee lapsen tuleva *omahoitaja*. Omahoitajakäytännön tarkoituksena on helpottaa kasvatusyhteistyötä siten, että vanhemmat voivat jakaa ajatuksiaan ensisijaisesti yhden kasvattajan kanssa. (Karikoski & Tiilikka 2011, 80; Kaskela & Kekkonen 2006, 41–44.) Omahoitajakäytännön tavoitteena on muodostaa läheinen, avoin ja luottavainen suhde päivähoiton omahoitajan ja vanhempien sekä lapsen välille (Brooker 2008, 35–44; Munter 2002, 48, 50–52). Dalli (2002, 96–98) on tutkimuksessaan havainnut, että vanhemmat joiden lapsen hoitopaikassa ei toteuteta omahoitajakäytäntöä, ovat enemmän huolissaan lapsensa hoidosta ja kasvatuksesta. Huoli johtui siitä, että päivähoiton henkilökunta otti liian vähän kontaktia lapseen ja vanhempaan päivähoiton aloitusvaiheessa, jolloin vanhempi koki, ettei hän saanut riittävästi tukea henkilökunnalta. Lisäksi tutkimuksessa havaittiin, että omahoitajakäytäntö edesauttoi lapsen sopeutumista päivähoitoon.

Päivähoiton aloitusprosessiin kuuluu vanhemman ja lapsen yhteinen *tutustumisjakso* päivähoitopaikkaan, uusiin aikuisiin ja lapsiin sekä päivähoiton rutiineihin. Tutustumisjaksolla vanhemmalla on mahdollisuus saada tietoa lapsen hoidon ja kasvatuksen toteutumisesta hoitopaikassa ja samalla välittää omaa kasvatuksellista tietotaitoaan lapsestaan. Vaiheittaisen ja asteittaisen

päivähoitoon siirtymisen tarkoituksena on säilyttää lapselle tärkeä jatkuvuuden tunne. (Dalli 1999, 63–64; Karikoski & Tiilikka 2011, 81; Kaskela & Kekkonen 2006, 43.) Tutustumisjakson tulee olla riittävän pitkä, jotta lapsi ehtii sopeutua hoitopaikkaan ja turvallinen suhde uusiin aikuisiin ehtii muodostua (Karikoski & Tiilikka 2011, 81). Vanhemman läsnäolo tutustumisjaksolla on lapselle tärkeää, sillä silloin lapsen pelko ja hämmennys uudessa ympäristössä vähenee (Bowlby 1969, 29–32). Tutkimuksissa on havaittu, että päivähoiton aloitus aiheuttaa lapselle stressiä, jota kasvattajat eivät pysty vähentämään yhtä hyvin kuin vanhemmat (Ahnert, Gunnar, Lamb & Barthel 2004, 645; Ahnert & Lamb 2003, 1046). Ahnert tutkijakumppaneineen (2004, 645–646) seurasi tutkimuksessaan lasten kortisolitason eli stressihormonitason muutoksia päivähoiton aloitusprosessin aikana ja havaitsi, että äidin läsnäolo uuteen ympäristöön tutustuessa vähensi lapsen stressiä. Dallin (2002, 92) mukaan äideillä onkin selkeä käsitys siitä, että heidän tehtävänä päivähoiton aloitusprosessissa on tukea lasta, tutustuttaa lapsi uusiin ihmisiin, ympäristöön ja toimintaan sekä lohduttaa lasta.

Tutustumisvaiheen jälkeen, lapsen jäädessä yksin päivähoitoon, vanhemmat saattavat olla huolissaan lapsen sopeutumisesta uuteen tilanteeseen. Vanhempien huolta helpottaa se, kun kasvattajat kertovat vanhemmille, kuinka lapsen sopeutuminen on edennyt. (Dalli 1999, 64.) *Päivittäisillä keskusteluilla* lapsen tuonti- ja hakutilanteissa pyritään siihen, että vanhemmat saavat käsityksen lapsensa arjesta päivähoitossa (Karila 2006, 101–102; Korhonen 2006, 67–68). Päivähoiton henkilökunnalla on keskeinen merkitys keskustelujen toteutumiselle ja henkilökunnan tulee tehdä aloite keskusteluille tervehtimällä lasta ja vanhempaa (Xu 2006, 666). Tutkimusten mukaan päivittäiset keskustelut vanhemman ja kasvattajan välillä ovat yleensä lyhyitä, ystävällisiä ja keskittyvät lapseen (Shpancer 2002, 382). Keskusteluissa vaihdetaan tietoa lapsen käyttäytymisestä, terveydestä ja hyvinvoinnista sekä

päivän kulusta kotona tai päivähoidossa (Endsley & Minish 1991; Fagan 1997, 121–122; Klein ym. 2010, 939). Toisinaan keskustelu voi olla kohteliasta jutustelua esimerkiksi päivän säästä (Klein ym. 2010, 393; Shpancer 2002, 382).

Kasvatuskumppanuuden toteutuminen vaatii myös erikseen sovittuja pidempikestoisia keskusteluja, joissa on mahdollisuus keskittyä rauhassa lapsen kasvatuksen kysymyksiin. (Karila 2005, 288.) Useissa päivähoitopaikoissa on käytäntönä järjestää *vanhempien vartteja*, joissa vanhempi ja kasvattaja keskustelevat kahdenkeskisesti lapsen toiminnasta ja pärjäämisestä päivähoidossa hieman päivittäisiä kohtaamisia laajemmin (Kaskela & Kekkonen 2006, 44–45). Vanhemmat käyvät lisäksi vuosittain *varhaiskasvatuskeskustelun* (jatkossa vasukeskustelu) päivähoidon henkilökunnan kanssa, jossa keskustellaan muun muassa lapsen vahvuuksista, mielenkiinnon kohteista, tarpeista, kokemuksista sekä tulevaisuuden näkymistä (Alasuutari 2010 a, 15–16, 21; Kaskela & Kekkonen 2006, 44–45; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 32–33). Lyyran (2004, 106) mukaan vanhemmat osallistuvat mielellään lapsensa kasvatustilaisuuksiin, sillä he ovat hyvin kiinnostuneita lapsensa päivähoiton toiminnasta. Vanhemmat pitävät keskusteluiden tärkeimpänä antina sitä, että he saavat tietoa siitä, millaista heidän lapsensa arki päivähoidossa on ja miten lapsi siellä toimii (Alasuutari 2010 a, 59). Dallin (2002, 91–92) mukaan äidit halusivat saada kuitenkin enemmän tietoa lapsensa päivähoiton arjesta.

4.3 Isien osallisuus kasvatusyhteistyöhön

Osallisuudella tarkoitetaan Perälän, Salosen, Halmeen ja Nykäsen (2011, 19) mukaan ”kuulemista ja kuulluksi tulemistä, mahdollisuutta ilmaista mielipiteitä ja toiveita, mukanaoloa päätöksenteossa sekä vastuun jakamista”.

Vanhemman osallisuuden tunnetta lapsensa päivähoitoyhteisössä tukee vanhemman osallistuminen vasukeskusteluihin, vanhempainiltoihin sekä juhlien ja tapahtumien järjestämiseen tai vanhempaintoimikunnan toimintaan. Vanhemman halu vaikuttaa asioiden kulkuun aktivoi vanhempia osallistumaan. (Kaskela & Kekkonen 2006, 26–27.) Perälän ja tutkijakumppaneiden (2011, 63–64, 80) tutkimukseen osallistuneet vanhemmat kokivat osallisuutensa päivähoidon palvelujärjestelmään pääosin hyväksi. Äidit näkivät osallisuutensa myönteisemmin kuin isät. Vanhemmat osallistuivat aktiivisimmin päivähoidossa järjestettyihin vanhempainiltoihin ja -ryhmiin, lapsikohtaisiin kasvatustaluteluihin sekä säännölliseen lapsen kasvun ja kehityksen seurantaan.

Tutkimusten mukaan isien osallisuus lapsen päivähoitopalveluissa on lisääntynyt viimeisen 10–15 vuoden aikana. Nykypäivänä isät ovat tuttu näky päivähoitoympäristössä viemässä tai hakemassa lastaan. Tästä huolimatta isien ja kasvattajien yhteistyö on joidenkin tutkimusten mukaan melko vähäistä ja kasvatusyhteistyö toteutuu lähinnä äidin ja kasvattajan välillä. (Mykkänen & Aalto 2010, 63–64; Palm & Fagan 2008, 745, 749.) Äidin osallistumista pidetään enemmän yhteiskunnallisena velvollisuutena, kun taas isän osallistuminen on ennemmin hänen henkilökohtainen valintansa (Vuori 2009, 45–46). Vanhemman oma työllisyystilanne sekä koulutustausta vaikuttavat vanhemman osallisuuteen ja tyytyväisyyteen kasvatusyhteistyön suhteen. Osa-aikatöissä tai työttöminä olevat vanhemmat olivat tyytyväisempiä yhteistyöhön kasvattajien kanssa kuin kokopäivätoissa olevat vanhemmat. Lisäksi havaittiin, että mitä parempi koulutus vanhemmilla on, sitä aktiivisemmin he osallistuvat yhteiseen toimintaan. (Fantuzzo, Tighe & Childs 2000, 367, 373; Fantuzzo, Perry & Childs 2006, 142–143, 149.)

Isän osallisuuteen vaikuttaa isän henkilökohtaiset ominaisuudet kuten hänen asenteensa, luonteenpiirteensä sekä vanhemmuustyyli. Lisäksi perheen keskinäiset tekijät, kuten perherakenne, vaikuttavat isien osallisuuden määrään. Myös äitien on havaittu vaikuttavan siihen, kuinka aktiivisesti isät osallistuvat lapsen päivähoidon, joko rohkaisemalla tai rajoittamalla isien osallisuutta. (Palm & Fagan 2008, 747–750, 756.) Mitä aktiivisemmin äiti osallistuu kasvatusyhteistyöhön, sitä aktiivisempi myös isä on yhteistyössä (Rimm-Kaufman & Zhang 2005, 305). Työnantaja voi tukea isän osallisuutta toimimalla joustavasti esimerkiksi antamalla isille mahdollisuuden työskennellä kotona tai joustamalla työajoissa (Fagan & Press 2008, 1155–1156).

Usein tutkimuksissa selvitetään isien osallisuutta lapsensa päivähoidon vertaamalla sitä äidin osallisuuden määrään (ks. esim. Alasuutari 2010 a; Fagan 1997). Fagan (1997, 119–121) selvitti tutkimuksessaan isien osallisuutta lapsen päivähoidon vienti- ja hakutilanteissa. Tutkimustulosten mukaan äidit hakivat lapsensa päivähoitosta kaksi kertaa useammin kuin isät. Tämä saattoi johtua siitä, että monesti äidin työpaikka oli lähempänä lapsen hoitopaikkaa ja äidin työaika mahdollisti lapsen hakemisen hoidosta aikaisemmin. Tuloksissa havaittiin, että vanhemmat viettivät yhtä pitkän ajan hakiessaan tai viedessään lapsensa hoitoon, mutta äidit keskustelivat useammin ja pidemmän aikaa kasvattajien kanssa. Rimm-Kaufmanin ja Zhangin (2005, 296–299) mukaan 36 % esiopetuksessa olevien lasten isistä eivät olleet vuorovaikutuksessa lapsensa opettajan kanssa, kun taas päivähoidon osalta vastaava luku on jopa 57 %. Torkkeli (2001, 91–94, 152) selvitti tutkimuksessaan koulutulokkaiden isien osallisuutta ja totesi tuloksissaan, että kaksi kolmesta isästä oli käynyt koululla ja keskustellut opettajan kanssa ensimmäisen syksyn aikana. Aktiivisimmat isät olivat olleet myös itse yhteydessä opettajaan ja muihin vanhempiin. Suurin osa isistä kuitenkin oli sitä mieltä, että pääasiallinen yhteydenpitäjä kouluun oli äiti.

Alasuutari (2010 a, 127, 133–139) on tutkinut vanhempien ja kasvattajien välisiä vasukeskusteluja, ja havainnut, että valtaosa keskusteluista käydään yksin äidin kanssa. Tutkimustulosten mukaan harvat isät osallistuivat lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, ja nekin jotka osallistuivat, olivat keskustelussa yhdessä äidin kanssa. Isien vähäinen osallisuus on tullut esille myös sosiaalityötä koskevissa tutkimuksissa (ks. Forsberg 1995, 141). Isien ollessa mukana vasukeskusteluissa, he olivat aktiivisesti vuorovaikutuksessa kasvattajien kanssa. Toisaalta niissä keskusteluissa, joissa isät eivät olleet läsnä, ei kasvattajat edes ottanut puheeksi isien roolia lapsen elämässä. (Alasuutari 2010 a, 133–141.) Alasuutari epäilee isien vähäisen osallistumisen johtuvan siitä, että yleensä keskustelut käydään naispuolisen kasvattajan kanssa, jolloin keskustelut ovat äititapaisia ja siksi luontevampia äidille (ks. Jokinen 2005, 47–51). Fagan (1997 123–124) epäilee, että myös kasvattajat itse saattavat tottumuksestaan jutella enemmän äidin kuin isän kanssa. Alasuutari (2010 a, 133) pohtiikin sitä, vaikuttaisiko isän osallisuuteen, jos vasukeskustelu käytäisiin miespuolisen kasvattajan kanssa, tai jos keskustelu koskisi poikalasta, jolloin keskustelu olisi enemmän miestapainen.

Tutkimuksissa on todettu, että kasvatusinstituutioiden toimintatavoilla on vaikutusta isien osallisuuteen. Palmin & Faganin (2008, 756) mukaan kasvattajien asenne vanhempien osallisuutta kohtaan vaikuttaa osallisuuden määrään. Knopf ja Swick (2008, 421, 425) ovat tutkimustuloksissaan havainneet, että merkittävin este perheiden osallisuuteen on toteuttamiskelpoisten osallistumiskeinojen puute. Heidän mukaansa vanhemmille tulisi tarjota useampia erilaisia yhteydenpitokeinoja hyödyntämällä muun muassa nykyteknologiaa. Kasvattajien tuleekin olla luovia kehitellessään yhteistyökeinoja kontaktien saamiseksi. Vanhemmilta itseltään on myös hyvä selvittää, mikä osallistumiskeino on heille paras mahdollinen (ks. myös Honig 2008, 677).

Honig (2008, 677–678) on tutkimuksessaan löytänyt erilaisia keinoja kannustaa miehiä sekä osallistuvampaan isyyteen kotona että työskentelyyn erilaisissa kasvatustutkimusinstituutioissa. Osallistuminen esimerkiksi päiväkodin vapaaehtoistyöhön tai pieniin projekteihin, kuten sisätilojen kunnostus- ja korjaustöihin, on yksi keino saada miehiä mukaan lasten maailmaan. Tutkimustuloksissa havaittiin, että isät olivat halukkaampia osallistumaan koko perheelle suunnattuihin tapahtumiin kuin pelkästään isille suunnattuihin tapahtumiin (ks. myös Palm & Fagan 2008, 748; Turbiville & Marquis 2001, 229–230). Isiä kiinnosti enemmän sellaiset tapahtumat, joihin liittyi aktiivista toimintaa (Turbiville & Marquis 2001, 229). Honigin (2008, 681) tutkimustulosten mukaan isät olivat kiinnostuneempia viettämään aikaansa lapsen päivähoitopaikassa, jos siellä työskenteli mies. Jos miehiä saataisiinkin enemmän työskentelemään kasvatustehtävissä, ehkä myös isät osoittaisivat enemmän osallisuuttaan. Päivähoidon henkilökunta voi pyrkiä tukemaan isien osallisuutta muun muassa kutsumalla isät henkilökohtaisesti mukaan tapahtumiin ja kunnioittamalla ja arvostamalla isiä kasvatustyössä (Green 2003; Palm & Fagan 2008, 748; Turbiville & Marquis 2001; 229–230).

5 TUTKIMUSTEHTÄVÄ

Mykkänen (2010, 43) jakaa isyystutkimuksen näkökulmat neljään kategoriaan: isyyden merkitys lapsen, parisuhteen ja perheen hyvinvointiin, isyyden vaikutus miehen identiteettiin, isyyden muutos sekä isien kokemukset ja niiden näkyväksi tekeminen. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tutkia isien kokemuksia lapsensa päivähoiton aloituksesta sekä tarkastella isien ja päivähoiton työntekijöiden kasvatusyhteistyötä päivähoiton aloitusvaiheessa. Valitsimme tutkimuskohteeksi isät, sillä isyyttä on korostettu viime aikoina niin mediassa kuin tieteellisissä tutkimuksissakin. Myös päivähoiton aloitukseen on kiinnitetty yhä enemmän huomiota ja aloitusprosessissa pyritäänkin nykyisin huomioimaan sekä vanhempien ajatukset, huolet ja odotukset että lapsen yksilölliset piirteet ja kiintymyssuhde (ks. esim. Kaskela & Kekkonen 2006; Rähä 2004). Kasvatusyhteistyön käynnistäminen päivähoiton aloituksessa on tärkeää. Esimerkiksi Jyväskylän kaupungissa on kiinnitetty vuodesta 2010 lähtien erityistä huomiota päivähoiton aloitukseen Päivähoiton hyvä aloitus – projektin myötä (Jyväskylän kaupunki 2010).

Aikaisempia tutkimuksia, joissa isyyttä tutkitaan päivähoiton aloituksen ja kasvatusyhteistyön näkökulmista emme ole havainneet, joten tavoitteenamme on saada tältä osin uutta tutkimustietoa. Päivähoiton aloitusta on aikaisemmin

tutkittu usein äidin ja lapsen välisen kiintymyssuhteen näkökulmasta (esim. Ahnert ym. 2004; Crittenden 2000; Klen ym. 2010). Tutkimuksessamme haluammekin tuoda esille isien näkökulman lapsen päivähoiton aloitukseen. Pyrimme selvittämään, millaisia odotuksia ja huolenaiheita isillä on päivähoiton aloitukseen liittyen, ja mitkä tekijät vaikuttavat päivähoiton aloituksen sujuvuuteen.

Kasvatusyhteistyö on tärkeä osa lapsen päivähoiton aloitusta. Heti alussa on tärkeää, että kasvattajan ja vanhemman välisen yhteistyön merkitys ymmärretään, jotta kasvatusyhteistyölle voidaan luoda hyvät lähtökohdat (Karikoski & Tiilikka 2011, 80). Isien osallisuutta kasvatusyhteistyöhön on sivuttu muun muassa Alasuutarin (2010) tutkimuksessa vasukeskustelujen näkökulmasta. Tässä tutkimuksessa pyrimme selvittämään isien osallisuutta kasvatusyhteistyöhön, erityisesti lapsen päivähoiton aloitusvaiheessa.

Tutkimuskysymykset ovat muotoutuneet vähitellen teorian tiedon lisääntyessä ja tutkimuksen edetessä ja tarkentuivat lopulta seuraaviksi:

1. Millaisena lapsen päivähoiton aloitusprosessi ilmenee perheen arjessa isien näkökulmasta tarkasteltuna?
2. Millaisia kokemuksia isillä on kasvatusyhteistyöstä lapsen päivähoiton aloitusvaiheessa?

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tutkimuksen teon yhteydessä keskeiseksi muodostuu kysymys siitä, millä metodisella otteella tutkimuskohdetta voidaan parhaiten lähestyä (Guba & Lincoln 1994, 108). Koska tarkoituksenamme on ymmärtää tutkittavaa ilmiötä, valitsimme tutkimuksemme lähestymistavaksi *laadullisen tutkimuksen*. Laadullisessa tutkimuksessa keskitytään usein varsin pieneen tapausmäärään, jolloin aineistonkeruussa ja analyysissa painottuu erityisesti kerätyn tiedon laatu, perusteellisuus ja yksityiskohtaisuus määrän sijaan (Eskola & Suoranta 2008, 18; Patton 2002, 14).

Tutkimuksemme on luonteeltaan fenomenologis-hermeneuttinen. *Fenomenologisessa* tutkimuksessa tutkitaan ihmisten kokemuksia, sitä kuinka yksilö ymmärtää, kuvailee, puhuu ja muistelee jotakin ilmiötä. Siinä pyritään selvittämään yksilön suhdetta omaan elämäntodellisuuteensa. (Laine 2010, 28–29; Patton 2002, 104.) Tässä tutkimuksessa kokemus, jota tutkimme, on päivähoiton aloitus ja sen merkitys isille. Juuri merkitykset ovat fenomenologisen tutkimuksen varsinainen kohde. Merkitysten tutkimisen mielekkyys perustuu siihen oletukseen, että ihmisten toiminta on suuntautunut tarkoitusten mukaisesti. Jokainen yksilö on erilainen ja antaa asioille erilaisia

merkityksiä. (Laine 2010, 29–30.) Tutkijoina oletammekin, että jokaisella isällä on omanlainen kokemus lapsen päivähoiton aloituksesta.

Tutkimuksemme *hermeneuttisella* luonteella tarkoitamme sitä, että pyrimme tulkitsemaan tutkittavien kokemuksia. Yleisesti ottaen hermeneutiikalla tarkoitetaan teoriaa ymmärtämisestä ja tulkinnasta. Tulkinnalle pyritään löytämään sääntöjä, joita noudattamalla voitaisiin puhua oikeista ja vääristä tulkinnoista. Merkitysten ymmärtämisen lähtökohta on siinä, mikä on yhteistä ja tuttua tulkitsijalle ja tulkittavalle. (Laine 2010, 31–33; Patton 2002, 113–114.) Tässä tutkimuksessa tavoitteenamme on tulkita mahdollisimman oikein isien kertomaa. Haastavaksi tulkinnan totuudenmukaisuuden tekee isien ja tutkijoiden toisistaan poikkeavat kokemusmaailmat, sillä meillä tutkijoina ei ole kokemusta vanhemmuudesta ja tarkastelemme tutkittavaa ilmiötä vastakkaisen sukupuolen näkökulmasta. Kuitenkin yhdistävä tekijä molemmille osapuolille on kokemus päivähoiton aloituksesta: tulkittavalla vanhemman näkökulmasta ja tulkitsijoilla varhaiskasvatuksen asiantuntijoiden näkökulmasta.

6.1 Tutkimuksen kohdejoukko

Tutkimuksemme kohteena olivat vuoden 2011 kesällä tai syksyllä päivähoiton aloittaneiden lasten isät. Tutkimuskohtemme valintakriteerinä pidimme sitä, että päivähoiton aloituksesta olisi kulunut enintään puoli vuotta, jotta päivähoiton aloitus olisi isillä tuoreessa muistissa. Pyrimme myös siihen, että päivähoiton aloitus olisi kyseiselle lapselle ensimmäinen, mutta perheen aikaisempi kokemus päivähoiton aloituksesta vanhempien lasten osalta ei ollut esteenä tutkimukseen osallistumiselle. Lapsen iällä, sukupuolella tai päivähoitomuodolla ei ollut tutkimuskohteen valinnan kannalta merkitystä.

Myös perhemuoto, vanhempien työllisyystilanne tai työnkuva olivat epäolennaisia seikkoja tutkimuskohteen valinnan yhteydessä.

Tutkimuskohteina olleet perheet olivat melko heterogeenisiä (taulukko 1, s. 53). Puolet perheistä oli yksilapsisia perheitä ja päivähoidon alkaessa lapset olivat iältään yhdeksästä kuukaudesta viiteen vuoteen. Tutkimukseen osallistuneista isistä viidellä oli aikaisempaa kokemusta päivähoiton aloituksesta vanhemman lapsen osalta. Yhdessä perheessä lapsi oli aloittanut päivähoiton toista kertaa, sillä lapsen päivähoitopaikka oli vaihtunut. Tutkimuskohteena olevien isien lapset olivat haastatteluhetkellä olleet päivähoidossa muutamista viikoista muutamiin kuukausiin. Tutkimukseen osallistuneiden isien lapset olivat päiväkodissa yhtä perhepäivähoidossa olevaa lasta lukuun ottamatta.

Perheissä isien ja äitien työajat vaihtelivat melko paljon ja osalla vanhemmista työhön liittyi työmatkoja ja -projekteja eri puolilla Suomea tai ulkomailla (*-merkintä taulukossa). Suurimmalla osalla vanhemmista oli säännöllinen työaika, millä tarkoitamme tässä tutkimuksessa noin kahdeksan tunnin mittaista päivätyötä. Kahdessa perheessä äidit tekivät puolikasta työaikaa ja yhdessä perheessä äiti teki tunnin normaalia lyhyempää työaikaa. Noin kolmasosalla vanhemmista oli epäsäännöllinen työaika. Vanhempien epäsäännöllisellä työajalla tarkoitamme työtä, jossa työpäivät ovat yleensä yli kahdeksantuntisia, työtä tehdään päivätyön lisäksi iltaisin tai työ on vuorotyötä. Yhdessä perheessä äiti oli kolmivuorotyössä.

TAULUKKO 1 Tutkimuskohteina olevien isien taustatiedot

	Nimi	Lasten lukumäärä	Isän työaika	Äidin työaika	Aiempi kokemus päivähoidosta (X=kyllä)
H1	Onni	2 lasta	säännöllinen	säännöllinen puolikas työaika	X
H2	Kalle	2 lasta	säännöllinen*	epäsäännöllinen*	X
H3	Pekka	5 lasta	epäsäännöllinen yrittäjä	epäsäännöllinen yrittäjä	X
H4	Antti	2 lasta	epäsäännöllinen yrittäjä	säännöllinen puolikas työaika	X
H5	Leevi	1 lapsi	säännöllinen*	säännöllinen	
H6	Marko	2 lasta	säännöllinen	epäsäännöllinen vuorotyö	
H7	Ville	1 lapsi	epäsäännöllinen iltatyö	säännöllinen	
H8	Juho	1 lapsi	epäsäännöllinen*	säännöllinen	
H9	Aleksi	1 lapsi	säännöllinen*	säännöllinen*	X
H10	Mikko	1 lapsi	säännöllinen*	säännöllinen lyhennetty työaika	

6.2 Kysely ja haastattelu aineistonkeruumenetelminä

Toteutimme tutkimuksemme aineistonkeruun syksyn 2011 ja kevään 2012 aikana Jyväskylän alueella. Haimme tutkimuslupaa Jyväskylän kaupungin sosiaali- ja terveystalokeskukselta ja saimme luvan elokuussa 2011. Tutkimusluvan saatuaamme otimme yhteyttä eri päivähoitoalueiden johtajiin, kysyäksemme lupaa tutkimuskohteiden tavoittamiseen. Aluksi veimme kolmeen päiväkotiin kaksikymmentäviisi kirjettä (liite 1) ja kyselyä (liite 2). Kirjeissä kerroimme tutkimuksestamme ja annoimme isille ohjeet tutkimukseemme osallistumisesta. Isien tuli palauttaa kyselyt joko päiväkodeissa oleviin palautuslaatikkoihin tai postitse kirjeessä ilmoitettuun päivämäärään mennessä. Joissakin tapauksissa annoimme vielä lisää aikaa kyselyjen palauttamiseen ja kehotimme päiväkodin henkilökuntaa muistuttamaan isiä tutkimukseen osallistumisesta. Kun ensimmäisellä kerralla

kyselyitä ei palautunut riittävästi, veimme niitä vielä kolmeen muuhun päiväkotiin yhteensä kymmenen. Lisäksi veimme yhteen aikaisempaan päiväkotiin lisää kyselyitä päivähoidon aloittaneille uusille perheille. Veimme siten yhteensä kuuteen päiväkotiin noin neljäkymmentä kirjettä ja kyselyä. Lisäksi saimme apua isien tavoittamiseen opiskelijatoveriltamme, jonka tuttavapiirissä oli päivähoidon aloittaneita perheitä. Päiväkoteihin jaetuista kyselyistä palautui yhteensä kahdeksan. Opiskelijatoverin kautta tavoitimme kaksi isää, joten tutkimukseen osallistui yhteensä kymmenen isää.

Tutkimuksemme aineistonkeruu toteutettiin pienimuotoisen kyselyn ja haastattelun keinoin. *Kyselyn* (liite 2) tarkoituksena oli johdatella tutkimushenkilöt aiheeseen ja antaa tarvittaessa tukea haastatteluhetkellä esitettyihin kysymyksiin. Kysely koostui kolmesta eri osiosta, jotka käsittelivät perheen taustatietoja, arkea sekä päivähoiton aloitusta. Perheen taustatietoja kartoittavien kysymysten tarkoituksena oli toimia niin sanottuina lämmittelykysymyksinä, joihin vastatessaan haastateltava pystyy vähitellen orientoitumaan aiheeseen (Valli 2010, 104). Kyselyn avulla kartoitimme perheen arjen rutiineja sekä vanhempien rooleja arjessa. Lisäksi selvitimme isien huolia ja odotuksia päivähoiton aloituksen sekä kasvatusyhteistyön osalta. Pyysimme isiä myös arvioimaan numeerisesti päivähoiton aloitusta sekä heidän omaa osallisuuttaan päivähoiton aloituksessa.

Kokonaisuudessaan pyrimme muodostamaan kyselystä helposti täytettävän ja kysymyksistä selkokielisiä. Vallin (2010, 103) mukaan kysymysten huolellinen muotoilu luokin parhaan perustan tutkimuksen onnistumiselle. Kyselymme kysymykset olivat suurimmaksi osaksi avoimia kysymyksiä. Kyselyn lopussa oli muutama Likert -asteikollisesti aseteltu arviointikysymys. Likertin asteikko on useimmin käytetty ja sopivin vaihtoehto, kun halutaan mitata asenteita tai mielipiteitä. Useimmissa Likert -asteikoissa on pariton määrä

vastausvaihtoehtoja, jolloin vastaajalle taataan mahdollisuus olla ottamatta kantaa asiaan. Näin ollen asteikon keskimäinen vaihtoehto on usein ”en osaa sanoa”. (Gall, Gall & Borg 2003, 228–229; Valli 2010, 118). Valitsimme kyselyymme kuitenkin tietoisesti parillisen määrän vastausvaihtoehtoja, sillä halusimme saada isiltä selvän mielipiteen kysymyksiimme. Vastausvaihtoehtoja oli yhteensä kuusi ja ne olivat nimetty seuraavasti: 1 = erittäin huonosti, 2 = huonosti, 3 = melko huonosti, 4 = melko hyvin, 5 = hyvin, 6 = erittäin hyvin.

Toisena aineistonkeruumenetelmänä oli *haastattelu*. Haastattelu on toimiva tiedonkeruumenetelmä silloin, kun tutkittavasta ilmiöstä ei voida saada tietoa havainnoimalla. Tunteiden, ajatusten ja aikomusten tutkiminen onnistuu parhaiten haastattelemalla. Menetelmän taustalla on oletus siitä, että yksilön näkökulmat ovat merkityksellisiä ja tietämisen arvoisia, ja ne pystytään tuomaan selkeästi esille. (Patton 2002, 340–341.) Tässä tutkimuksessa haastattelu oli kyselyn rinnalla toimiva aineistonkeruumenetelmä, koska halusimme selvittää isien tunteita ja ajatuksia, joita on vaikea selvittää pelkällä kyselyllä. Haastattelun suurimpana etuna näimme menetelmän joustavuuden. Tarvittaessa pystyimme kysymään haastateltavilta tarkentavia kysymyksiä tai perusteluja ja haastateltavat pystyivät kysymään selvennystä kysymyksiimme. Haastattelu on eräänlaista keskustelua, joka tapahtuu tutkijan aloitteesta ja usein tutkijan ehdoilla. Haastattelussa tutkija pyrkii saamaan selville häntä kiinnostavat asiat esittämällä ne kysymyksin haastateltavalle. Menetelmän luonteeseen kuuluu, että sekä haastattelijalla että haastateltavalla on vapaus vaikuttaa haastattelun kulkuun. Vuorovaikutustilanteessa haastattelija ja haastateltava tuottavat yhdessä aineiston. (Eskola & Vastamäki 2010, 26; Eskola & Suoranta 2008, 85; Kirmanen 1999, 196.)

Tutkimuksemme aineistonkeruu toteutettiin *yksilöhaastatteluina*. Haastattelutilanteen alussa pyysimme haastateltavalta allekirjoituksen sitoutumukseen tutkimukseen osallistumisesta (liite 3). Haastattelut olivat luonteeltaan *puolistrukturoituja teemahaastatteluja*, jolloin kysymykset pysyivät kaikille haastateltaville samoina valmiiksi määriteltyjen teemojen mukaisesti, mutta haastattelukysymysten järjestys ja muoto saattoivat vaihdella tilanteen mukaan (ks. Patton 2002, 342–345; Eskola & Vastamäki 2010, 28–29; Tiittula & Ruusuvuori 2005, 11–12). Teemahaastattelulle ominaiseen tapaan määrittelimme haastattelun teemat etukäteen tutkimuskysymystemme, aikaisempien tutkimusten ja teorioiden pohjalta (ks. Eskola & Vastamäki 2010, 35, 38). Haastatteluteemoja muodostimme kolme: perheen arki, päivähoiton aloitus ja kasvatusyhteistyö päivähoiton henkilökunnan kanssa. Haastatteluteemojen alle muotoilimme kyseistä teemaa käsitteleviä kysymyksiä ja vielä tarkentavia lisäkysymyksiä (liite 4). Kysymysten tarkoituksena oli haastatteluhetkellä helpottaa haastattelijoita seuraamaan teema-alueen käsittelyä sekä huolehtimaan siitä, että tutkimuksemme kannalta tärkeimmät asiat tulee käsiteltyä. Lisäkysymyksiä teimme siltä varalta, jos haastateltavalla olisi ollut vaikeuksia ymmärtää jotakin teemaa tai vastata kysymykseen. Muotoilimme haastattelukysymyksiä isien antamien taustatietojen mukaan siten, että haastattelut vastasivat perheiden senhetkistä elämäntilannetta.

Lähes puolet haastatteluista toteutettiin haastateltavan kotona, osa isien työpaikoilla ja osa omissa kodeissamme. *Haastattelupaikan valinnassa* pyrimme siihen, ettei tila ollut liian muodollinen tai virallinen, ja että isät tunsivat olonsa mahdollisimman varmaksi ja mukavaksi (ks. Eskola & Vastamäki 2010, 29). Haastatteluajankohtien sopimisessa pyrimme huomioimaan kaikkien osapuolten aikataulut niin, että molemmat tutkijat olisivat läsnä haastattelussa. Haastattelujen pituudet vaihtelivat neljästätoista minuutista lähes tuntiin.

Nauhoitimme jokaisen haastattelun, jotta pystyimme haastattelutilanteessa keskittymään itse tilanteeseen, eikä esimerkiksi muistiinpanojen tekemiseen.

6.3 Aineistonkeruun luotettavuus

Paneuduimme isiltä palautuneisiin kyselyihin tarkasti ennen haastattelua, jotta pystyimme luomaan jonkinlaisen ennakkokuvan tutkimushenkilönä olevasta isästä, hänen perheestään ja elämäntilanteestaan. Tarkastellessamme isien laatimia vastauksia huomasimme, että suurin osa isistä oli ymmärtänyt kysymykset samalla tavalla kuten olimme ne tarkoittaneetkin. Näin ollen voimme sanoa, että onnistuimme laatimaan varsin hyvin tarkoitustaan palvelevan kyselyn, eivätkä vastausten kautta saadut tiedot olleet vääristyneitä (ks. Valli 2010, 103–104). Tähän vaikutti osaltaan se, että pyysimme opiskelutovereiltamme palautetta laatimamme kyselyn kysymyksistä ennen kuin aloitimme varsinaisen aineistonkeruun. Saadun palautteen perusteella teimme kyselyyn muutoksia kysymysten ymmärrettävyyden parantamiseksi.

Kaikesta huolimatta muutamien kysymysten kohdalla isien vastaukset olivat hieman puutteellisia tai vaikeasti tulkittavia. Avointen kysymysten osalta vastauspituus vaihteli paljon, joissain tapauksissa vastaus oli yksisanainen, toisissa taas useampien lauseiden mittainen. Tämä vaikutti vastauksen tulkintaan. Toisinaan avoimiin kysymyksiin oli jätetty täysin vastaamatta. Likert -asteikollisten kysymysten osalta isien vastaukset olivat vaikeasti tulkittavissa niissä tapauksissa, kun vastausvaihtoehdoista oli ympyröity useampi kuin yksi vaihtoehto tai vaihtoehto oli jätetty kokonaan ympyröimättä. Palasimme tämänkaltaisiin vastauksiin haastatteluhetkellä pyytämällä isiltä tarkennusta niihin. Näin vältimme mahdollisten virhetulkintojen tekemisen.

Pidimme tärkeänä, että isät saivat itse vaikuttaa haastattelupaikan valintaan. Haastattelupaikaksi valitsimme lopulta sellaisen paikan, joka sopi parhaiten kaikille osapuolille. Haastattelupaikka on olennainen tekijä haastattelun onnistumisen kannalta. Tilanteen on hyvä olla mahdollisimman rauhallinen ja ylimääräiset virikkeet kannattaa karsia, jotta osapuolet pystyvät keskittymään haastatteluun. (Eskola & Vastamäki 2010, 29.) Haastateltavan kotikentällä tehtävillä haastatteluilla on suurempi mahdollisuus onnistua, vaikka haastattelijan onkin vaikea eristää tilanteesta erilaisia häiriötekijöitä (Eskola & Vastamäki 2010, 30). Isien kodeissa tehdyissä haastatteluissa oli kaikissa läsnä myös perheen lapset ja äidit joko koko haastattelun ajan tai osan ajasta. Koimme, että lasten ja äitien läsnäolo vaikutti isien haastatteluun muun muassa siten, että keskeytykset herpaannuttivat isien keskittymistä. Isien työpaikoilla tehdyissä haastatteluissa häiriötekijänä oli lähinnä taustahäly, joka vaikeutti haastattelun litterointia. Haastattelujen tekeminen tutkijoiden kodeissa saattoi puolestaan lisätä isien epävarmuutta, koska haastattelua ei pidetty kodin tai työpaikan kaltaisessa tutussa ympäristössä.

Pyrkimyksemme siihen, että molemmat tutkijat olisivat jokaisessa haastattelussa läsnä ei täysin toteutunut. Kymmenestä haastattelusta kolme toteutimme siten, että vain toinen tutkijoista oli läsnä. Tästä huolimatta koimme, että haastattelutilanteesta poissaoleva tutkija sai hyvän käsityksen haastattelusta kuuntelemalla nauhoitetun haastattelun ja keskustelemalla siitä tutkijakumppanin kanssa. Haastattelun nauhoittamisen etuna onkin se, että tutkija pystyy tarvittaessa myöhemmin palaamaan tekemäänsä haastatteluun. Lisäksi nauhoitukset auttavat tutkijaa muistamaan ja mahdollistavat tutkijan tekemien tulkintojen tarkistamisen. (Tiittula & Ruusuvuori 2005, 14–15; Patton 2002, 380–381.)

Haastattelun yhteydessä on tärkeää pohtia sitä, kuinka tutkija itse voi vaikuttaa haastattelun sujumiseen. Tutkija voi kiinnittää huomiota esimerkiksi siihen, kuinka hän esittää kysymykset, kuinka paljon vastausaikaa hän antaa ja kuinka hän luo tilanteesta haastateltavalle miellyttävän. (Gall ym. 2003, 223.) Näitä asioita pohdimmekin tietoisesti ennen haastattelutilanteita. Kirjoitimme esimerkiksi itsellemme haastattelurungon sivuun muistutuksia vastausajan antamisesta ja pyrimme luomaan rennon ilmapiirin omalla rauhallisella käytöksellämme. Usein tutkijalle on haastavaa luoda sellainen tilanne, missä haastateltava ei tuntisi pakkoa vastata kysymyksiin tietyllä tavalla. Lisäksi haastattelutilanteessa tutkimushenkilön sanoma personoituu ja voi siten vaikuttaa siihen, kuinka avoimesti tutkimushenkilö vastaa kysymyksiin. (Gall ym. 2003, 223.) Tutkimukseemme osallistuneista isistä suurin osa kertoi hyvin avoimesti kokemuksistaan päivähoidosta, niin negatiivisista kuin positiivisistakin. Koska haastattelukysymykset käsittelivät pitkälti omakohtaisia kokemuksia, ei isillä todennäköisesti ollut paineita vastata kysymyksiin tietyllä tavalla.

Hyvästä aineistonkeruuseen valmistautumisesta huolimatta huomasimme haastattelunauhoja kuunnellessamme, että joissakin haastatteluvaiheissa olisimme voineet toimia toisin. Yksittäiset sanavalinnat, esimerkkien tai lisäkysymysten esittäminen saattoivat johdatella tutkimushenkilöitä vastaamaan tietyllä tavalla kysymyksiimme. Haastattelutilanteessa olikin vaikeaa kiinnittää huomiota omaan ulosantiin, mikä ehkä kertoo vähäisestä tutkijakokemuksestamme. Haastattelu on intensiivinen ja vuorovaikutteinen tilanne, joka elää jatkuvasti. Opimme, että kaikkeen ei voi varautua etukäteen, ja että joihinkin haastattelutilanteen seikkoihin tutkija ei pysty itse vaikuttamaan.

Jokaisen haastattelun jälkeen kävimme haastattelun yhdessä läpi keskustellen ja muistiinpanoja kirjaten. Yhteiset keskustelut muodostuivatkin todella hyödyllisiksi tekemiemme tulkintojen kannalta, sillä keskustellessa pystyimme varmistamaan, että olimme molemmat ymmärtäneet ja tulkinneet isien sanomaa samalla tavalla. Keskusteluissa nostimme esille myös muita tärkeitä pohdinnan aiheita, esimerkiksi ensimmäisen haastattelun jälkeen teimme muutoksia yksittäisiin haastattelukysymyksiin, jotta tulevissa haastatteluissa kysymykset olisivat olleet helpommin ymmärrettävissä. Näin ollen arvioimme ja kehitimme jatkuvasti haastattelua aineistonkeruumenetelmänä.

6.4 Aineiston analyysi

Tässä tutkimuksessa käytimme analyysimenetelmänä sisällönanalyysia, joka on laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmä. Sisällönanalyysilla tarkoitetaan kirjoitettujen, kuultujen tai nähtyjen sisältöjen analyysia. Sillä pyritään saamaan tutkittavasta ilmiöstä kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91.) Sisällönanalyysi voidaan toteuttaa joko aineistolähtöisesti, teoriaohjaavasti tai teorialähtöisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91.) Tämän tutkimuksen analyysimenetelmä oli *teoriaohjaava sisällönanalyysi*, sillä tutkimuksemme teoria vaikutti haastatteluteemojen muodostumiseen ja haastatteluteemat puolestaan loivat pohjan analyysirungolle.

Aloitimme analyysin litteroimalla nauhoitukset eli kirjoitimme haastattelut puhtaaksi sana sanalta. Litteroimme haastattelut melko tarkasti, jätimme vain joitakin haastattelujen keskeytyksiä ja ylimääräisiä äännähdyksiä (esimerkiksi myötäilyt) litteroimatta, koska niillä ei ollut tutkimuksen kannalta merkitystä. Litteroinnin tarkkuuteen vaikuttikin se, minkälaista analyysitapaa sovelsimme

tutkimuksessamme (ks. Eskola & Vastamäki 2010, 42–43). Litteroitua aineistoa tuli yhteensä 99 sivua fontilla Times New Roman, fonttikoon ollessa kaksitoista ja rivivälin yksi.

Tutkimuksemme aineisto koostui haastattelunauhojen lisäksi myös tutkimushenkilöiden ennakkoon täyttämistä kyselylomakkeista. Kyselylomakkeita voidaan analysoida tilastollisten menetelmien lisäksi laadullisin menetelmin, kuten esimerkiksi teemoittelemalla (Valli 2010, 126). Koska kävimme kyselyn läpi tutkimushenkilöiden kanssa jokaisen haastattelun yhteydessä, kyselyn sisältö ikään kuin sulautuu haastatteluaineistoon ja sitä kautta analyysiiimme. Näin ollen emme kokeneet tarpeelliseksi analysoida kyselyitä erikseen. Luimme ne kuitenkin vielä ennen haastattelujen litterointia, jolloin pystyimme varmistamaan, että kaikki kyselyssä olleet tärkeät seikat oli käyty läpi myös haastattelussa ja tulivat sisältymään näin ollen litteroituun aineistoon. Muutamia poisjääneitä yksityiskohtia tosin löytyi, joten poimimme ne kyselyistä analyysiin.

Nimesimme haastateltavat litterointivaiheessa kirjain-numeroyhdistelmin H1, H2, H3 ja niin edelleen, jotta haastateltavien henkilöllisyydet pysyisivät salassa. Kirjain-numeroyhdistelmä kirjattiin litterointivaiheessa tutkimushenkilön jokaisen puheenvuoron eteen, mikä helpotti jatkossa palaamista haastatteluaineistoon tietyn litteraattiotteen perusteella. Näin ollen kirjain-numeroyhdistelmä toimi ikään kuin osoitteena, jonka avulla pystyimme tarkistamaan tai etsimään tekstin eri kohtia. Myöhemmin tulosten kirjoittamisen sujuvoittamiseksi tutkimushenkilöitä kuvaavat kirjain-numeroyhdistelmät muutettiin keksityiksi, suomalaisiksi miesten nimiksi. Aineiston litteroinnin jälkeen kuuntelimme nauhoitukset vielä uudelleen ja kirjasimme samalla ylös keskeisimpiä haastattelujen sisältöjä.

Analyysin runko rakentui monen eri vaiheen kautta ja se kokikin suuria muutoksia analyysin edetessä. Muodostettuumme ensimmäisen version analyysirungosta, peilasimme sitä aineistomme sisältöön ja tutkimuskysymyksiimme. Tulimme siihen tulokseen, että aineiston analyysi oli jäänyt varsin pintapuoliseksi tutkimuskysymyksiin nähden, joten siinä oli päästävä syvemmälle. Laadullisen analyysin yksi ominaispiirre onkin aineiston ja tutkimusongelman tiivis vuoropuhelu. Tutkijan on jatkuvasti peilattava aineistoaan tutkimusongelmaan ja esitettävä aineistolle analyyttisiä kysymyksiä, jotka muotoutuvat aineiston käydessä tutuksi. (Ruusuvuori, Nikander & Hyvärinen 2010, 13.) Tässä vaiheessa teimme muutoksia myös tutkimuskysymyksiimme. Aiemmissa tutkimuskysymyksissä olimme jakaneet tutkimustehtävämme kolmen pääteeman mukaan (perheen arki, päivähoiton aloitus ja kasvatusyhteistyö). Alustava analyysi kuitenkin osoitti, ettei perheen arkea voi tarkastella yhtenä erillisenä teemana, sillä se on niin suuri osa myös päivähoiton aloituksen tarkastelua. Näin ollen tutkimuskysymyksemme muokkautuivat kahdeksi erilliseksi kysymykseksi aikaisempien kolmen sijaan.

Aineistoon syvempi paneutuminen mahdollistui aineistomme luokittelulla. Luokittelu alkoi litteraattien koodaamisella: valitsimme kullekin isälle tietyn värin, jota käyttämällä erotimme litteraatit toisistaan. Leikkasimme koodatut litteraatit yksittäisiksi ilmauksiksi ja aloimme yhdistellä ilmauksia toisiinsa sen mukaan, mitä niissä kerrottiin. Samalla tiivistimme ilmauksia pelkistetympään muotoon, jotta niiden käsittely olisi helpompaa ja nopeampaa. Aloimme pikkuhiljaa hahmottaa aineistostamme erilaisia luokkia. Esimerkiksi kaikki ne ilmaukset, joissa puhuttiin perheen arjesta, kokosimme yhdeksi luokaksi. Luokiteltuumme kaikki ilmaukset, tarkastelimme niitä luokka kerrallaan ja luokittelimme niitä vielä pienempiin luokkiin. Esimerkiksi perheen arjesta kertovista ilmauksista saatoimme löytää ilmauksia, joissa kerrottiin harrastuksista tai vanhempien työstä. Näistä pienemmistä luokista muodostui

jälleen omia luokkia. Liitteessä 5 on kuvattu esimerkki teoriaohjaavasta sisällönanalyysistä.

Lopullisessa analyysissä (liite 5) muodostui kaksi yhdistävää teemaa. Nämä yhdistävät teemat olivat *päivähoidon aloitus – muutos perheen arjessa* sekä *kasvatusyhteistyö ja sen rakentuminen*. Analyysivaiheessa ensimmäisen yhdistävän teeman (päivähoidon aloitus – muutos perheen arjessa) alle muodostui yhteensä kahdeksan yläluokkaa. Näistä yläluokista viisi käsittelivät erityisesti perheen arjen näkökulmaa (*harrastukset, vanhempien roolit, työ, työn ja perheen yhteensovittaminen, ulkopuolinen hoitoapu*) ja kolme päivähoidon aloituksen näkökulmaa (*perheen valmistautuminen päivähoidon aloitukseen, päivähoidon tuomat muutokset perheen arkeen, lapsen siirtymä*). Toisen yhdistävän teeman (kasvatusyhteistyö ja sen rakentuminen) alle puolestaan muodostui yhteensä kuusi yläluokkaa, jotka olivat *toiveet kasvatusyhteistyölle, kasvatusyhteistyön muodot, vanhempien työnjako kasvatusyhteistyössä, isän osallisuus kasvatusyhteistyössä, kasvatusyhteistyön toteutuminen sekä kehittämistarpeet kasvatusyhteistyölle*. Kasvatusyhteistyön muodoilla tarkoitamme tässä erilaisia yhteistyökäytänteitä, kuten esimerkiksi kotikäyntiä tai vasukeskustelua. Kasvatusyhteistyön toteutumisella puolestaan tarkoitamme isien arviota siitä, kuinka tyytyväisiä he olivat kokonaisuudessaan kasvatusyhteistyöhön. Yläluokat jakautuivat alaluokkiin ja joissain tapauksissa alaluokat jakautuivat vielä alaluokkiin.

Seuraavassa pääluvussa (luku 7) esittelemme tulokset analyysimme kahden yhdistävän teeman mukaan. Ensimmäisessä tulososassa käsittelemme päivähoidon aloitusta perheen arjen näkökulmasta ja toisessa osassa puolestaan kasvatusyhteistyön näkökulmasta.

7 PÄIVÄHOIDON ALOITUS – MUUTOS PERHEEN ARJESSA

Tässä luvussa tarkastelemme ensimmäisen tutkimuskysymyksen tuloksia, jossa selvitimme isän näkökulmaa päivähoiton aloitusprosessista. Halusimme selvittää, kuinka isät suhtautuivat lapsen päivähoiton aloitukseen, ja miten perheissä valmistauduttiin lapsen siirtymään kotoa päivähoitoon. Lisäksi olimme kiinnostuneita siitä, miten päivähoito tulee osaksi lapsiperheiden arkea. Ensimmäisen tutkimuskysymyksemme tulokset ovat kahdessa seuraavassa alaluvussa, joista ensimmäisessä käsittelemme lapsiperheiden arkea päivähoiton aloitusvaiheessa ja toisessa isien kokemuksia päivähoiton aloituksesta.

7.1 Lapsiperheen arki – työntekoa, lastenhoitoa ja kotitöitä

Vanhempien työllä oli suuri rooli perheen arjessa. Vanhempien työajat olivat joko säännöllisiä, työajan ollessa noin kahdeksan tuntia päivässä, tai epäsäännöllisiä, jolloin työajat vaihtelivat huomattavasti ja työpäivät olivat pitkiä. Kuudella isällä oli *säännöllinen työaika*. Näiden isien päivittäisissä työajoissa ei tapahtunut suuria muutoksia, paitsi silloin, kun työhön liittyi

työmatkoja tai -projekteja. Näistä kuudesta isästä neljän työnkuvaan kuului työmatkoja ja -projekteja, jotka vaikuttivat siihen, että isät joutuivat toisinaan olemaan poissa kotoa tavallista enemmän.

Leevi: "...jos mä oon niinku lähen aamulla neljältä menemään ja tuun illalla kaheksalta, ni eihän siihen paljoo jää. Mut sille ei nyt maha, töissä on joskus sellasii juttui mitkä on vaa hoijettava."

Työmatkat ja -projektit olivat kuitenkin melko harvinaisia ja lyhytkestoisia, joten työaika oli pääsääntöisesti säännöllinen.

Myös Juhon työnkuvaan kuului paljon työmatkoja niin koti- kuin ulkomaillakin, ja matkat saattoivat olla hyvin pitkäkestoisia. Tästä syystä isä itse luonnehti työaikaansa epäsäännölliseksi. Tutkimukseen osallistuneista isistä myös kolmella muulla oli *epäsäännöllinen työaika*. Näistä isistä yhdellä oli päivätyön lisäksi erillinen iltatyö ja kaksi olivat yrittäjiä. Vanhempien yrittäjäyys näkyi perheissä kokonaisvaltaisesti.

Anna: "No millainen on sinun ja puolisosi työllisyystilanne, sanoit että molemmat on yrittäjiä, elikkä työhön menee aikaa varmasti..."

Pekka: "(naurahtaa) Kummallakin on työtä niin paljon kun ikinä keretään tekemään."

Yrittäjä-isien työajat olivat pitkiä ja työt kantautuivat usein myös kotiin.

Perheiden äitien työajat vaihtelivat myös säännöllisestä epäsäännölliseen. Äitien työnkuvien erityispiirteitä olivat yrittäjäyys, vuorotyö, puolikas tai lyhennetty työaika sekä työmatkat. Vaikka vanhempien työajat määrittivät perheen arkea paljon, eräs isä toi esille tyytyväisyytensä tämänhetkiseen työtilanteeseen.

Onni: "Ei oo tarvinnu vuorotyötä tehdä, se on niin paljon plussaa siitä, kun on tehny, niin tietää mitä se on. Että kun saa tehdä tiettyä säännöllistä rytmiä..."

Työn ja perheen yhteensovittamisen mahdollisuudet ja haasteet

Vanhempien työssä oli tekijöitä, jotka sekä mahdollistivat että heikensivät työn ja perheen yhteensovittamista. Isät toivat esille erilaisia tekijöitä, jotka *helpottivat* arjen sujumista. Villen perheessä isän *päivätyön vähäinen tuntimäärä* ja äidin *vaihtelevat työajat* vaikuttivat siihen, että vanhemmat ehtivät viettää paljon aikaa lapsensa kanssa.

Ville: "Mutta ihan kauheen hyvä, että yleensä jompikumpi pääsee jo yhden kahden aikaan, niin sit siinä on aikaa sille lapselle tosi paljon."

Villellä oli päivätyön lisäksi iltatyö, jolloin isä oli useina iltoina poissa kotoa. Isä kuitenkin pystyi jossain määrin sanelemaan iltatyönsä työaikoja perheen ehtojen mukaan, jolloin päivä- ja iltatyön sekä perheen arjen yhteensovittaminen onnistui hyvin. Useimmat isät pitivätkin hyvänä sitä, että *työnantaja jousti* työajoissa perheen arjen muutosten mukaan.

Onni: "Ei ne töissä siellä kumminkaan kalistele kirveitä, että missäs sää olit (naurahtaa). Sinänsä työnantaja on ollu fiksu, et on antanu liukumaa."

Kallen työnantaja puolestaan jousti niissä tilanteissa, kun molemmille vanhemmille sattui työmatka samanaikaisesti.

Kalle: "Siinä pitää työnantajanki ymmärtää ja ymmärtääki, ei siinä mitään, ku sitte ilmotetaan, että ei nyt ei onnistu, ni se ei onnistu. Mutta yleensä, no toistaseks näistä on selvitty ihan hyvin ja saatu passaamaan aikataulut ja näin päin pois."

Kolmessa perheessä *äitien puolikas tai lyhennetty työaika* mahdollisti sen, että isät pystyivät tarvittaessa tekemään pidempiäkin työpäiviä ja työmatkoja, kun äidit huolehtivat lapsen päivähoitokuljetuksista.

Mikko: "Joo, itse asiassa hän tekee niinku semmosta vähä lyhennettyä päivää... se on vähä hankala sit, jos ois kokopäiväsenä, kun hän on viiteen töissä, ni se tarkoittas sitä, että mun pitäs joka päivä hakee lapsi sitten tuolta. Et se ei oikein niinku joka päivä onnistu. Mullaki kuitenkin nuita matkapäiviä..."

Mikon työ ei ollut paikkasidonnainen, mikä mahdollisti sen, että hän pystyi tarvittaessa *työskentelemään myös kotona*, esimerkiksi lapsen sairastuessa.

Isät kertoivat työn ja perheen yhteensovittamisessa olevan myös *haasteita*. Työmatkaperheissä isät kokivat haastavana sen, että jompikumpi vanhemmista oli usein poissa kotoa. Tieto *työmatkoista* saattoi toisinaan tulla hyvin lyhyellä varoitusajalla, jolloin perheiden oli sopeuduttava muuttuneisiin tilanteisiin.

Kalle: "No, siis näissähän tulee aina näitä yhteentörmäyksiä sinänsä, kun omakin työ on semmonen, että se silloin tällön sitte vaatii matkustelua, ja joskus ne tulee aika nopeella aikataululla ne reissut. Ja silloin, jos ne tulee nopeella aikataululla, ni se on ongelma, elikkä ne vaan sitten hoidetaan jollain tapaa..."

Soila: "Se vaatii vaan sitte vähä työtä välillä."

Kalle: "Kyllä joo, kyllä siinä on semmonen ylimääräinen tota savotta sit siinä, että ja asiat vaan pyörii."

Yrittäjäperheissä isät kokivat haasteena sen, että vanhempien *työajat* olivat vaikeasti määriteltävissä ja työpäivät saattoivat venyä hyvinkin pitkiksi.

Pekka: "Sit alkaa se yrittäjien iltavuoro, elikkä kun on ruuan jälkeen kahvit hörpitty, niin sitten katotaan, et mitä jäi päivältä tehtävää ja tehdään työt loppuun."

Töiden tuominen kotiin vei perheiden yhteistä aikaa. Ville kertoikin, että työn ja perheen yhteensovittaminen aiheutti toisinaan hänelle riittämättömyyden tunteen.

Ville: "No huonoo on se, että välillä tuntuu et ei ehdi tehdä mitään kunnolla, ei ehdi olemaan omasta mielestä tarpeeks töissä eikä tarpeeks kotona."

Vanhemmat olivat kehittäneet keinoja yhdistää perheen arki ja vanhempien työ. Vanhempien keskenään pitämät *kalenteripalaverit* oli toimiva keino yhdistää molempien vanhempien vaihtelevat työajat sekä lapsen hoitoajat.

Pekka: "...varataan jo kalenteriin, me tehdään semmonen pari viikkoo etukäteen tehdään kalentereita yhteen, että niin katotaan, että joku on hakemassa lapsia."

Villen mukaan myös omien töiden ja vapaa-ajan aikatauluttaminen selkeytti arkea. Työn ja perheen yhteensovittamisessa auttoi myös perheiden saama *ulkopuolinen hoitoapu*. Lähes jokaisessa perheessä oli käytetty isovanhempien apua lasten hoidossa niin arkisin kuin viikonloppuisin.

Kalle: "Joskus tulee näitä tilanteita sitte, että ei yksinkertaisesti kumpainenkaan päästä esimerkiks hakemaan päiväkodista, ni sitte pääsääntöisesti on mummolan väkee, elikkä minun vanhempia sitte käytetty siinä apuna. Että he ovat hakeneet ja tulleet tähän (kotiin) hetken aikaa lasten kanssa."

Lisäksi perheet käyttivät hoitoapuna muita sukulaisia tai tuttua lastenhoitajaa. Ulkopuolisen hoitoavun tarve oli kuitenkin ollut melko vähäistä. Isät korostivat sitä, että vaikka työ oli arjessa suuressa roolissa, niin kuitenkin perhe oli etusijalla.

Kalle: "Henkilökohtasesti ajattelen näin, että se työ tulee vasta kakkosena, että se että lapset hoituu, lasten elämä hoituu ja, ni se on kuitenkin se ykkönen siinä kaikella kohtaa."

"On pakko hattua emännälle nostaa"

Työnteon lisäksi vanhempien arkeen kuului lastenhoitoa ja kotitöitä. Perheissä, joissa oli pieniä lapsia, vanhemmat leikkivät ja puuhastelivat lastensa kanssa. Perheet muun muassa viettivät aikaa pihatouhujen parissa, leikkipuistoissa, lastenkirjoja lukien, pelejä pelaten sekä televisiota katsellen. Pekan perheessä lapset leikkivät paljon keskenään, sillä perheessä oli myös kouluikäisiä lapsia, jotka huolehtivat pienemmistä.

Pekka: "...ei nyt niin hirveen tarkkaa oo siinä sitten pidetty, et mitä siinä sitten puuhataan, niitä näitä. Yleensä lapset leikkii paljon itekseen, et koululaiset ja nämä päiväkotilaiset niin keksivät jotain muuta mielekästä puuhaa siinä..."

Vanhemmat huolehtivat työpäivän päätteeksi myös kotitöistä kuten ruuan laittamisesta, pyykin pesemisestä, siivoamisesta sekä omakotitalon hoitamiseen liittyvistä tehtävistä.

Leevi: "...meillä on omakotitalo, siihen liittyy aina kaikenmaailman askareita talossa, ja tehdään niitä sitte, ja no tietysti Inkan kans pyritään leikkii se mitä ehtii. Enemmänki pitäisi, mutta ku se on vaan silleen, etkuse tuntuu, et ne illat on niin lyhyitä..."

Perheissä vanhemmat pyrkivät jakamaan kodin- ja lastenhoitotehtävät *tasapuolisesti* niin, että molemmat osallistuisivat yhtä paljon arjen pyörittämiseen. Useimmissa perheissä isä ja äiti hoitivat kodin askareita yhdessä, ilman selkeää roolijakoa. Koti- ja lastenhoitotehtäviä teki se vanhempi, kummalla oli enemmän aikaa.

Soila: "Niin. Hyvin jaetut hoitovuorot tavallaan..."

Aleksi: "Kyllä silleen. Kumpikin tekee kaikkee silleen, ettei oo et tietyt hommat vaan..."

Joissakin perheissä oli myös sellaisia tehtäviä, jotka olivat erityisesti toisen vanhemman vastuulla. Esimerkiksi Leevin ja Onnin perheissä äiti huolehti perheen ruokaostoksista sekä lapsen hoitotarvikkeista ja -vaatteista, kun puolestaan isän vastuulla oli enemmän omakotitaloon liittyvät pihatyöt. Vanhemmat vuorottelivat myös vastuusta lapsen hoitoon ja harrastuksiin kuljetuksissa. Puolet tutkimukseen osallistuneista perheistä asuivat sivukylillä, jolloin välimatkat hoitopaikkaan, töihin ja harrastuksiin olivat pitkiä. Vastuu lapsen kuljettamisesta hoitopaikan ja kodin välillä jaettiin vanhempien työaikojen mukaan. Joissakin perheissä kuljetusvastuu jakautui selkeästi työaikojen pysyessä samoina, kun taas toisissa perheissä lapsen haki se, kumpi töiltään ehti.

Ville: "...me on pystytty ne haut ja viennit sopimaan sillain, että kumpi sitten tosiaan myöhemmin töihin menee tai kumpi aikasemmin pääsee, niin se aina hakee..."

Vastuu lapsen harrastuksiin kuljetuksista jakautui sen mukaan, kummalla vanhemmalla oli enemmän aikaa ja energiaa. Toisinaan kuljetusapua pyydettiin myös isovanhemmilta.

Haasteita tasapuoliseen tehtävien jakoon toi vanhempien vuorotyö, iltatyö sekä työmatkat ja -projektit. Perheessä, jossa äiti teki vuorotyötä, isällä oli vastuu kotitöistä ja lastenhoidosta erityisesti äidin ollessa iltavuorossa.

Marko: "No kyllähän se tietysti vaikuttaa, että sitte tottakai siinä niinku, minähän tässä paljon enempi jouvun tekemään sitte taas..."

Toisaalta isän ja äidin vastuu perheen arjen pyörittämisestä tasapainottui silloin, kun äidillä oli vapaapäivä. Ville oli puolestaan arkipäivisin usein iltatöissä, jolloin äidillä oli suurempi vastuu kotiaskareista ja lapsen hoidosta.

Ville: "Kyllähän siitä tietysti silleen on pakko hattua emännälle nostaa. Et kyllähän se sitä välillä enemmän työllistää, et se sit on illat lapsen kanssa kotona kun mää oon täällä (töissä), mutta ei onneks ihan joka päivää."

Perheissä, joissa vanhempien työnkuvaan kuului työmatkoja ja -projekteja, ei tasapuolinen tehtävien jako aina toteutunut. Isät kokivatkin oman poissaolonsa kotoa työnsä ikävänä puolena ja pyrkivät olemaan mahdollisimman paljon mukana perheen arjesta.

Leevi: "Tuli semmonen kommentti muun muassa, että tää muistuttaa ihan yksinhuoltajuutta. Että se ei tuntunu kauheen kivalta... et kyllä nyt pyrkii mahdollisimman paljon tietysti olemaan kotona."

Perheissä, joissa toinen tai molemmat vanhemmat olivat yrittäjiä, vanhemmat joutuivat sopimaan lasten- ja kodinhoitotehtävistä töiden mukaan. Pekan perheessä molempien vanhempien yrittäjäisyys vaikutti siihen, että koti- ja lastenhoitotehtäviä teki se vanhempi, jolla oli vähemmän töitä. Antin perheessä

isän yrittäjyys näkyi siten, että arjen tehtävät jäivät pääsääntöisesti äidin huolehdittaviksi.

Soila: "Mites sitte se sinun työaika vaikuttaa perheen arkeen? Et jos miettisit, että jos sulla ois esimerkiks semmonen säännöllinen kaheksasta neljään."

Antti: (naurahtaa) "Kai minusta enemmän hyötyä ois kotona."

Soila: "Tuleeko semmonen olo, että ei aina pysty, ei riitä kädet?"

Antti: "No ei, ei sitä aina, ei. Vuorokaudessa ku on vaan kakskyt neljä tuntia."

"Se on meidän yhteinen harrastus"

Useissa perheissä arkipäiviin kuului erilaisia harrastuksia, joita perheenjäsenet harrastivat yhdessä ja erikseen. Vanhemmat sopivat keskenään aikatauluja siten, että molemmille jäi omaa aikaa harrastuksiin. Kahdessa perheessä lapsilla ja vanhemmilla oli yhteisiä harrastuksia. Yhteisinä harrastuksina perheet muun muassa pyöräilivät, hiihtivät, lenkkeilivät, retkeilivät sekä osallistuivat erilaisiin lapsille suunnattuihin tapahtumiin.

Mikko: "Yhessä lähinnä on ollu, et on käyty juoksemassa. Meillä on semmoset juoksurattaat, ni niitten kans koko porukka. Me harrastetaan sitte hiihto... että meillä on semmonen ahkio sit olemassa, ni päästään kaikki... Joo kyllä me on heti lähetty silleen, että kaikki mahdolliset vehkeet harrastuksiin, että se (lapsi) pääsee kaikkeen mukaan."

Joissakin perheissä isällä ja lapsella oli yhteisiä harrastuksia.

Juho: "...me on yleensä pojan kanssa pyritty kerran viikossa käymään uimassa..."

Anna: "Niin just, semmonen yhteinen harrastus."

Juho: "Se on meidän yhteinen harrastus."

Lisäksi lapset kävivät omilla harrastuksissa, kuten musiikkileikkikoulussa sekä piano- ja tanssitunneilla. Perheissä pyrittiin siihen, että molemmille vanhemmille jäisi iltaisin myös hetki lepoaika.

Pekka: "Ruokailun jälkeen sitten on yleensä aikaa semmonen tota pieni hetki hengähtää ja kysyä puolison kuulumisia."

"Rutiinit on tullu sitte päivähoidon kautta"

Isien mukaan lähes jokaiselle perheelle oli muodostunut arjen rutiineja. Ainoastaan Markon perheessä rutiinit olivat vielä haastatteluhetkellä muodostumassa, sillä äiti oli vasta siirtynyt työelämään ja lapset olivat aloittaneet päivähoiton. Vanhempien työ vaikutti koko perheen päivärytmiin työaikojen vaihtelun mukaan. Esimerkiksi Villen perheessä isän iltatyö määrittä muun perheen arki-iltoja.

Ville: "Mut sit on päivärutiinit, sit kun ollaan porukassa, niin vaihtelee sen mukaan, miten mulla on täällä hommia..."

Ville: "Joskus mää oon koko illan kotona ja joskus en oo koko iltana, joskus sitten käyn jonkun yhden tunnin pätkän. Et sen mukaanhan niitä sit katellaan niitä päivärutiineja ja sit niitä touhuja siihen."

Lisäksi useissa perheissä vanhempien työmatkat ja -projektit vaikuttivat arjen rutiineihin. Vaikka joissakin perheissä vanhemmilla ei olisikaan ollut aikataulullisesti tavallista arkipäivää, niin lapsille vanhemmat pyrkivät pitämään arjen rutinoituneena pitämällä kiinni säännöllisestä päivärytmistä.

Kalle: "No ne rutiinit tehään silleen, että vaikei meillä oo ihan rutiineja aikuisilla, ni lapsilla se on rutiini, että niistä ei sitte muuta, ku ihan erikoistapauksissa poiketa siitä..."

Isät pitivät rutiineja hyvänä asiana, sillä ne selkeyttivät perheen arkea. Leevi piti arjen rutiinien osalta erityisen tärkeänä sitä, että lapsi pystyi ennakoimaan päivän tapahtumia.

Leevi: "Ja just ne rutiinit ontullu silleen niinku, niseki (lapsi) tietää, et suurin piirtein, et millon tapahtuu..."

Soila: "Nii et helpottaa sitä päivään käsitystä."

Leevi: "Mm kyllä."

Useat isät kokivat, että päivähoidolla oli suuri merkitys lapsen säännöllisen arjen toteutumisessa.

Mikko: "Kyllä se tietynlainen rutinoituminen ja rutiinit on tullu sitte päivähoidon kautta."

7.2 Päivähoito osaksi perheen ja lapsen arkea

Äidin siirtyminen työelämään johti lähes jokaisessa perheessä siihen, että lapsi aloitti päivähoiton. Ennen päivähoiton aloitusta lapsen hoito oli järjestetty siten, että äiti tai ulkopuolinen lastenhoitaja oli hoitanut lasta kotona. Useissa perheissä lapsi siirtyi päivähoitoon äidin äitiysloman tai vanhempainvapaan päätyttyä. Kallen ja Pekan perheissä ulkopuolinen lastenhoitaja oli hoitanut perheen lapsia kotona ennen lasten päivähoiton aloitusta. Isät kertoivatkin päivähoiton aloituksen tuoneen muutoksen erityisesti perheen arki-aamuihin.

Kalle: "Onhan siinä iso ero se, kun aamulla odotellaan tässä ja syödään lasten kanssa aamupala ja odotellaan, että tulee hoitaja kotiin. Ja sitteku hoitaja tulee, sanotaan terve, vaihetaan päivään tärkeimmät asiat siinä ja lähtee töihin ja homma hoituu silleen. Kun nyt sitte taas siinä on aamulla... (naurahtaa) vaikka pääsääntöisesti onki kyllä hienoja lähtiäjiä nämä lapset, ni show."

Isien suhtautuminen päivähoiton aloitukseen

Isät suhtautuivat lapsen päivähoiton aloitukseen eri tavoin. Mikko kertoi, että oli alusta asti *kannattanut* lapsen päivähoiton aloitusta silloin, kun lapsi oli vielä pieni. Isä olikin huomannut, että päätös päivähoiton aloituksesta oli ollut oikea ratkaisu. Ville perusteli päivähoiton aikaista aloittamista oman lapsuudenaikaisen kokemuksen kautta.

Ville: "...kurssikaverin vaimo... oli kauheen ihmeissään tästä meidän tavasta toimia, että ykstoistakuukautinen aloittaa päivähoiton... no mää ite ja oikeestaan kaikki ketä mää tunnen ja kenen kanssa oon asiasta jutellu, niin on, ainakin meikäläisen ikäisistä, niin on alottanu sen päivähoiton jo osa jopa kolmekuisena."

Kalle puolestaan ajatteli, ettei halua laittaa toista lastaan päivähoitoon *liian varhain*, vaan lapsen on oltava riittävän omatoiminen ennen päivähoiton aloitusta.

Kalle: "Sillonku Viljo alotti päiväkodin, ni Viljo oli sen alle, reilusti alle vuoden ikänen, ei esimerkiksi osannu kävellä eikä mitään muuta tämmöistä normihommaa. Että se oli semmonen kova juttu... Ilpon kohalla ei haluttu sitte sitä hommaa. Että pitää vähä vanhempi olla ja osata tiettyjä asioita."

Isien *aikaisempi kokemus päivähoitosta* vaikuttikin heidän suhtautumiseensa aloitusta kohtaan. Isillä, joilla ei ollut aikaisempaa kokemusta, ei ollut käsitystä siitä, miten päivähoiton aloitus voisi parhaimmillaan tai pahimmillaan sujua.

Mikko: "Ehkä se on helpompi arvioida sitten ku on toinen tai kolmas lapsi, ni on joku vertailukohta..."

Isät, joilla oli aikaisempaa kokemusta lapsen päivähoiton aloituksesta, totesivat osaavansa tarkastella aloitusprosessia useammasta eri näkökulmasta sekä toimia paremmin lapsen edun mukaisesti. Aleksin aiempi kokemus päivähoiton aloituksesta johti siihen, että hän oli tietoisempi päivähoitoon liittyvistä käytänteistä.

Anna: "...tuntuuko, että nyt kun Toivo aloitti tavallaan toisen kerran päivähoitoa, niin sullakin oli tavallaan jo jonkin näkönen näkemys siitä asiasta, et mitä tulee tapahtumaan ja... niin tuntuuko helpommalta nyt sitten tuo toinen aloitus?"

Alexi: "Oli se silleen, että ties vähän jo mitä siellä, mitä siellä on ja... kyllähän se aina, aina auttaa kun on yhden kerran alottanu."

Toisaalta huonosti sujunut aloitusprosessi esikoisen kohdalla sekä isän omakohtainen lapsuudenaikainen negatiivinen kokemus vaikuttivat isän ennakkoluuloihin.

Pekka: "Mun ensimmäinen lapseni... aloitti perhepäivähoidossa, ja silloin tuon perhepäivähoidon aloittaminen, se oli kyllä erittäin vaikeeta... me löydettiin erittäin hyvä perhepäivähoitopaikka ja se vähän helpotti sitä tilannetta, et ei se mikään katastrofi ollu, mut se oli hankalaa..."

Anna: "Aivan, mitenkäs nyt sitten tämän 3-vuotiaan ja 6-vuotiaan kanssa, minkälainen kokemus on nyttenollu?"

Pekka: "Tää on niinku äärimmäisen helppo ollu tämä aloitus, että mä oon niinkun hämmästelly sitä, miten niinku mielissään ja innoissaan ne lähtee aamulla päiväkotiin, että siellä on ilmeisesti kivaa. Ja tota se, että on ilmeisesti päästy siitä sen aikasesta, kun ite on lastentarhassa ollu..."

Muutamissa perheissä äidin työskentely kasvatusalalla vaikutti siihen, että isät suhtautuivat päivähoiton aloitukseen luonnollisena asiana. Ville muun muassa kertoi luottavansa puolison ammattitaitoon päivähoitoon liittyvien asioiden hoitamisessa, sillä puolisolalla oli työnsä puolesta tietoa ja kokemusta päivähoitosta. Isät kertoivat keskustelleensa päivähoiton aloituksesta myös tuttaviansa kanssa.

Mikko: "...ihmisten kans niin ku jutellu, et just semmoset ihmiset, joilla on perhepäivähoidossa lapsi, ni ne puhuu tosi paljon sen puolesta. No meillekin silloin monet sano, et kuinka te voitte viedä tuollaseen julkiseen päivähoitoon, et ehdottomasti noin pieni pitäis viedä perhepäivähoitoon. Ainaki nyt on, tietenkään ei oo siitä perhepäivähoidosta itellä kokemuksia, mutta osottautunu toi isompiki porukka ihan hyvin toimivaks."

Kuten otteesta käy ilmi, tuttavien mielipiteillä ei kuitenkaan ollut vaikutusta vanhempien tekemiin päivähoitopäätöksiin.

"Toivoa vaan, että kasvatetaan ja kehitetään lasta"

Isillä oli ennen päivähoiton aloitusta sekä *toiveita* että *huolenaiheita* lapsen päivähoitoon siirtymisen suhteen. Lähes kaikkien isien ajatukset päivähoiton aloituksesta liittyivät konkreettisesti päivähoitoon, mutta Onni toi kyselyssä esille, kuinka häntä huolesti perheen arjen uudelleen rytmittäminen.

Keskustellessamme isien kanssa heidän toiveista ja huolista, havaitsimme niiden koskevan samoja aiheita. Useat isät kertoivat toivovansa, että *lapsi sopeutuisi* uuteen päivähoitoympäristöön ja toimintakäytänteisiin ja *viihtyisi* hoitopaikassa. Toisaalta lapsen sopeutuminen ja viihtyminen myös huolettivat isiä.

Mikko: "...ni se mua vähä huolestutti, että kuinka se niinku silleen pärjää. Ja nyt ku se on kaikista nuorin, nitota miten se niinku tavallaan siihen yhteisöön sopeutuu..."

Muutamia isiä huoletti lapsen päiväunien nukkuminen siitä syystä, etteivät lapset enää olleet kotona päiväunia nukkuneet.

Pekka: "Kaikkein eniten mä jännitin sitä, että minkälainen ongelma siitä tulee, kun meidän kumpanenkaan ei enää oo päiväunia nukkunu... ja olin vähän huolissani siitä, että kaks reipasta lasta ei ihan vähällä sulata sitä, että joku ulkopuolelta tulee sanomaan, et nyt sä meet nukkuu. Et siinä pitää olla melkonen auktoriteetti... Mut se on menny ilmeisen hyvin ja mä luulen, et siinä on se lauman ohje sitten tavallaan mukana, et kun muutkin menee niin minäkin menen."

Lapsen *vertaissuhteiden* muodostuminen koettiin tärkeäksi, ja eräs isä toivoikin, ettei päivähoitoryhmässä ilmenisi kiusaamista. Isät olivat huolissaan siitä, kuinka lapsi suhtautuu toisiin lapsiin ja uusiin aikuisiin. Markon aikaisempi kokemus lapsen toimimisesta vertaisryhmässä aiheutti isälle huolta.

Marko: "...Liisa ei oikein kauheesti oo muitten lasten kanssa kuitenkaan ollu tekemisissä, ni vähä se aattel', että miten se siellä..."

Marko: "Ni... ku siinähan oli semmonen, mikä päiväkerho se oli, tässä viimeki talvena, ni ei se oikein sopeutunu sinne..."

Toiminnan osalta isät toivoivat lasta *kehittäväää ja kasvattavaa toimintaa* sekä *yksilöllistä perushoitoa ja -turvallisuutta*. Onni piti tärkeänä, että päivähoidossa

ammattitaitoinen henkilökunta huomioi sellaisia asioita lapsen kehityksessä, joita vanhemmat eivät itse pystyisi ottamaan huomioon.

Onni: "Toivoo vaan, että kasvatetaan ja kehitetään lasta sillai, missä ei ite ehkä osaa tai pysty ottaa huomioon... niin että jos tuntuu, että itellä on hankalaa joku, että miten lapsi voi vaikka keskittyä johonkin, niin siellä jos näkee ja ottaa mallia muista. Sinänsä mä tykkään, että käyvät siellä."

Erityisesti pienten lasten isät korostivat lapsen perushoidon ja turvallisuudentunteen tärkeyttä. Ville kirjoitti kyselyssä odottavansa päivähoidolta sitä, että lapsen perusturvallisuudesta pidettäisiin huolta, ja että lapsi saisi turvaa, läheisyyttä ja tarvittaessa syliä. Lisäksi isä toivoi, että henkilökunnalla olisi tilannetajua päivärutiinien yksilölliseen huomioimiseen. Isien huolenaiheista keskusteltaessa useimmat isät kertoivat äidin olleen enemmän huolissaan päivähoidon aloituksesta.

"Oikeestaan kriteeri on se, että missä asutaan"

Päivähoitopaikan valintaprosessista keskusteltaessa, useat isät kertoivat hoitopaikkavaihtoehtojen olleen vähissä. Perheiden asuinalueiden lähistöllä olevat hoitopaikat olivat joko täynnä tai hoitopaikkoja oli vain yksi, jolloin *valinnanvaraa ei ollut*. Onni kertoikin olleensa hämmästynyt siitä, että päiväkotivoi olla täynnä, eikä perhe välttämättä saa toivomaansa hoitopaikkaa.

Onni: "Kyllähän se välillä pelotti, kun joskus oli sitä tuossakin, että täynnä, että ei mahdu, että kannattaa hakea ajoissa. Että jos tiiätte, että ootte tulossa, että onko paikkoja... että täh? En minä tienny, että semmosta on, että jos joku haluaa päiväkotiin, niin kyllä sinne paikkoja on, että lapset kuuluu sinne tietysti."

Yhden perheen kohdalla päivähoitopaikka meinasi jäädä saamatta, koska päivähoidon henkilökunta ei olisi aluksi halunnut ottaa hoitoon perheen pientä lasta.

Ville: "...me meinattiin olla vähän nesteessä siinä jossakin vaiheessa, mut sit tosta päiväkodista löyty meille paikka. Nekin pohdiskeli ensin, et haluaako ne ottaa noin pienen sinne, kun se oli siinä vaiheessa ainoalle vuoden ikäinen..."

Leevin perheessä päivähoitopaikan valinta tapahtui siten, että vanhemmat karsivat pois ne vaihtoehdot, jotka eivät käytännön syistä toimineet.

Leevi: "...ne soitti puolisolle, että joo, et täs on nyt näitä vaihtoehtoja. Niitä oli muistaakseni kolme nimeä perhepäivähoitajaa ja heti tuli ilmoitus, et päiväkotia on täynnä, ei oo mitään mahdollisuutta sinne, ellei jonneki kauemmas. No se hylättiin heti, että ei kauemmas. No sit mä aloin soittaa niille perhepäivähoitajille. Ensimmäinen oli, että hänellä on niin paha kissa-allergia, se kysy ensimmäisenä, että onko teillä eläimiä. Mä sanoin että on, meillä on kaks kissaa. Okei, no se unohettiin sitte siihen... sitte soittelin sinne seuraavaan, ja se oli sitte just nyt tää, missä hän (lapsi) on..."

Jos hoitopaikkavaihtoehtoja oli ollut enemmän, olivat vanhemmat keskustelleet niistä sekä keskenään että tuttaviansa kanssa ja vertailleet paikkoja. Tärkeimpänä valintakriteerinä useat isät pitivät päivähoitopaikan sijaintia. Isät halusivat, että kodin, työpaikan ja hoitopaikan väliset matkat olisivat melko lyhyitä ja kulkeminen niiden välillä sujuvaa.

Soila: "Et se välimatka olis semmonen pääkriteeri..."

Ville: "No tottakai, tottakai. Koska sit se kaikenlainen hakeminen ja vieminen ja juokseminen olis sit kaikista helpointa. Just niitten aamujen kannalta, eihän sillä iltapäivällä niin."

Kallen mielestä sijaintia tärkeämpi valintakriteeri oli kuitenkin lasten kaverisuhteet ja niiden pysyvyys.

Kalle: "No kyllähän se on oikeestaan kriteeri on se, että missä asutaan, ja missä on myös ne vapaa-ajan kaverit, että mielellään ne vapaa-ajan kaverit on sitten samassa päiväkodissa... esim. meillehän se olis paljon helpompi sitte valita joku... joka on ikään kun matkanvarrella sitte aamulla."

Vanhemmat pohtivat päivähoitopaikan valintaa myös hoitopaikan fyysisten ominaisuuksien enemmän kuin hoitomuodon perusteella. Muutamissa

perheissä vanhemmat olivat kiinnittäneet huomiota erityisesti päivähoitopaikkarakennukseen ja piha-alueeseen.

Mikko: "Joku vaikutus oli sillä tyyliin, et minkälainen paikka se on. Että siinä vieressä on se yks... ni aivan karsee läävä se on... että kyllä se tavallaan se paikka ja miltä se näytti ulkoapäin se talo, se vaikutti aika paljon. Että ei haluttu mihinkään sata vuotta vanhaan taloon."

Antin perheessä hoitopaikan valinta oli luonnollinen, sillä äiti työskenteli samassa päiväkodissa, jossa lapsi aloitti päivähoidon. Tutkimukseen osallistuneista isistä suurin osa kertoi, että äidillä oli ollut aktiivisempi rooli hoitopaikan valinnassa.

Mikko: "...vois sanoa näin, et meillä on rouva ollu hirveen kiinnostunu noista asioista. Se on selvittäny ja etsiny pitkälti noi päivähoitopaikat ja mä oon sitte antanu oman kommenttini. Että hän on ollu hyvin aloitteellinen, aktiivinen."

Villen mukaan äidin aktiivisuuteen vaikutti hänen työnsä kasvatusalalla, minkä vuoksi hänellä oli enemmän vertailukohtia hoitopaikkavalintoja tehdessä.

Lapsen yksilöllisten piirteiden huomiointi päivähoiton aloitusprosessissa

Isät kertoivat päivähoiton aloituksen olleen suuri muutos perheelle, mutta erityisesti lapselle. Pekan puheesta kävi ilmi tyytyväisyys siihen, että päivähoitossa kiinnitetään nykyisin enemmän huomiota lapsen yksilöllisyyteen.

Pekka: "...on ilmeisesti päästy siitä sen aikasesta, kun ite on lastentarhassa ollu, niin sen aikasesta lasten niinkun tasapäistämiskoulutuksesta pikkuhiljaa päästy eroon ja tiedostettu, että ihmiset on yksilöitä."

Isät tiedostivat sen, että lapsen yksilölliset piirteet vaikuttivat lapsen päivähoiton aloitusprosessin sujumiseen ja lapsen sopeutumiseen uudessa tilanteessa.

Ville: "Tottakai se ensin vähän mietitytti se, et miten se pärjää siellä. Mut kun jo siinä oltiin kotona niin huomasi että lapsi on aika sosiaalista sorttia ja aika sellanen tutkiva luonne, et se kauheesti menee ja touhuu."

Oman lapsen tuntemus auttoi lapsen yksilöllisten tarpeiden huomioimisessa sekä helpotti lapsen tukemista päivähoiton aloitusprosessissa. Esimerkiksi Kallen perheessä vanhemmat olivatkin valmistaneet lasta päivähoitomaailmaan keskustelemalla tämän kanssa. Vanhemmat tiedostivat, että päivähoiton aloitus tulisi olemaan lapselle haastava, sillä lapsella oli ollut vastustusta päivähoitoa kohtaan jo aikaisemmin.

Kalle: "Ja hyvissä ajoin jo ruvettiin Viljolle... puhumaan, että silloin ja silloin tulee tapahtumaan tällanen. Toisaalta se oli jo hyvissä ajoin Viljolle stressikin se hommeli, että se ties, että voi hittolainen, nyt tää loppuu tää juhla."

Kalle: "Joo, kyllä ja sitä varsin pidettiin sitä keskustelua yllä ja nimenomaan se, että avataan niitä solmuja, mitä siinä on siinä alotuksessa, mitä siinä sitteoliki. Mutta hyvinhän nuo on nyt menny."

Isillä oli oletuksia siitä, kuinka heidän lapsensa tulisi käyttäytymään ja toimimaan uudessa tilanteessa. Mikko ajatteli, että hänen lapsensa luonteenpiirteiden mukainen käytös tulisi näkymään päivähoitossa samalla tavoin kuin se oli näkynyt kotona.

Mikko: "...ainaki meidän vilperi on kauhee kävelee ja juoksee joka paikkaan, et se on aika semmonen energinen pakkaus, et se ei oo yhtään paikallaan. Varmaan mä veikkaan, et se tekee aika paljon samoja juttuja ku kotona, että räpsyttelee valokatkasimia, rämpyttää ovia ja kaikkee semmosta kiellettyä (naurahtaa)."

Juho puolestaan ajatteli, että hänen lapsensa käytös olisi erilaista eri ympäristöissä. Isä kertoikin, että hänen tietonsa omasta lapsestaan ja tämän käyttäytymisestä oli syventynyt keskustelluissa päivähoiton henkilökunnan kanssa.

Juho: "Se oli mun mielestä tosi hyvä, että kun kuuli, että minkälainen se lapsi siellä on... muitten lasten kanssa ja mitä ne siellä tekkee..."

Anna: "Tuliko uutta tietoa sieltä vai?"

Juho: "Joo tuli, totta kai. Se on kumminkin tutussa ympäristössä ja meidän kanssa vähän erilaista..."

Tutkimukseen osallistuneista isistä kolme vertasivat päivähoiton aloitusta esikoisen ja nuoremman lapsen osalta. Isät näkivät, että lasten yksilölliset erot vaikututtivat siihen, kuinka päivähoiton aloitus lapsen osalta oli sujunut. Kallen lapsista vanhempi oli jo kertaalleen aloittanut päivähoiton, ja isä vertasikin esikoisen ensimmäistä aloitusta kuopuksen päivähoiton aloitukseen.

Soila: "... onko siinä eroa, että miten ne Viljo ja Ilpo sopeutu siihen päiväkotiin?"

Kalle: "No Ilpo on sopeutunu paremmin, huimasti paremmin, ku mitä Viljo aikoinaan."

Soila: "Joo."

Kalle: "Ja Viljo oli aika kiukkunen kaveri pienempänä, jota ei kyllä sinänsä enää uskois... Ilpohan on sopeutunu todella hyvin, vois ainaki, mitä nyt kaverin naamasta näkee ku iltasellaki hakee, ni jaksaa olla siinä tota nauruissa suin vielä päivän päätteksi... vähä erilainen tapaus."

Markon lapset olivat aloittaneet päivähoiton samanaikaisesti. Isä oli odottanut, että aloitus olisi ollut hankalampi esikoiselle kuin kuopukselle, mutta kokemus olikin ollut päinvastainen.

Marko: "...lähinnä mä tuota Liisaa (esikoinen) aattelin, että se voi olla tuota vähä huonompi pärjäämään siellä toisten kanssa tai sillai, mutta se taitaakin mennä aika hyvin... että tää Iida on sitte ollu, kai vähä enempi ikävöiny..."

Aleksin lapsi oli haastatteluhetkellä aloittanut päivähoiton toistamiseen. Lapsen yksilöllinen tapa suhtautua muutokseen oli näkynyt sekä ensimmäisessä että toisessa aloituksessa.

Aleksi: "Mut kyllähän se itkeskeli sillon aluks kun jäi. Eikä kovin vanhakaan sillon ollu. Mut sama homma oli tässä toisessakin päiväkodissa."

Lapsen ero vanhemmista

Haastattelutilanteissa isät toivat esille sen, kuinka päivähoiton aloituksen myötä lasten ja vanhempien tuli sopeutua olemaan erossa toisistaan.

Juho: "...lapsi joutuu olemaan erossa sitten osan päivästä aina..."

Juho: "...huonoja puolia on tietenkin se, että ei nää niin paljon lasta."

Kuten otteesta käy ilmi, ero lapsesta oli isän mukaan päivähoiton aloituksen negatiivinen puoli. Useat isät kertoivatkin olleensa *huolissaan* siitä, kuinka lapsi sopeutuisi erossa olemiseen. Joidenkin isien aikaisemmat kokemukset erotilanteista vaikuttivat siihen, kuinka he suhtautuivat myöhemmin vastaavanlaisiin tilanteisiin. Pekka oli kokenut ensimmäisen lapsensa ja tämän äidin välisen eron erityisen haastavana, sillä heidän välinen kiintymyssuhteensa oli ollut hyvin tiivis.

Pekka: "...ensimmäisellä lapsella... on niinku poikkeuksellisen tiivis äiti-suhde... et niinku suunnattoman sitoutunu äitiin ja toisaalta erittäin niinku tiukasti sitoutunu kotiin ja omiin tavaroihin, ja se... päivähoiton aloittaminen oli aika hankalaa... ja tota tietysti se oli myös hänen äidillensä hankalaa silloin kun suhde oli suunnattoman tiivis, niin tottua siihen että lapsi ei joka hetki siinä vieressä ole..."

Haastavan erokokemuksen jälkeen isä olikin hieman yllättynyt, kuinka helposti päivähoiton aloitus oli sujunut toisten lasten osalta. Muutamien isien mukaan ero lapsesta oli huolettanut enemmän äitiä kuin isää.

Mikko: "...että kyllähän ne just ensimmäiset päivät oli semmosia, että rouva siitä oli enemmän huolissaan, että kuinka sitä voi sinne jättää ja alkaaks se itkee, ja sitä mäki vasta aloin sitä ajattelee..."

Antin perheessä vanhemmat *eivät olleet kovin huolissaan* päivähoiton aloituksen tuomasta erosta, sillä lapsi aloitti päivähoiton samassa päiväkodissa, missä äiti työskenteli.

Antti: "No ei oikeestaan minkäänlaisia huolenaiheita ainakaan. Tietysti puoliso on siellä töissä..."

Isät kertoivat päivittäisten erojen sujuneen sekä hyvin että huonosti. *Hyvin sujuneissa eroissa* lapset olivat jääneet päivähoitoon mielellään ja viihtyivät hoidossa.

Ville: "Niin, et kun se ei itke sinne jäädessään, ja sit kun kuulee koko ajan, et sillä on äärimmäisen kivaa ja hauskaa siellä ja se viihdyttää siellä muitakin..."

Muutammat isät pyrkivät tekemään aamuisista erotilanteista lapselle mahdollisimman helpon toimimalla lähtötilanteissa tiedostetusti hyväksi kokemallaan tavalla. Onni ajatteli, että erotilanteessa olisi hyvä olla riittävästi aikaa, jotta hän saisi saatella lapsensa rauhassa hoitoon ja siten varmistaa, että lapsen hoitopäivä lähtee mukavasti käyntiin.

Onni: "Et jos sais vaikka viedä vieläkin aikasemmin, et sais rauhassa kahtella siinä vähäsen, ja jos tulee jotain hätää tai muuta. Et aina ois kumminkin semmonen, että ei tässä nyt oo mitään, että mennään sitten kohta."

Onni: "No oikeestaan siinä, että ne rupee pärjäämään... itelläkin on hyvä mieli lähteä pois, että ei oo mikään sähläys..."

Onnistuneet päivähoitoon vientitilanteet vaikuttivat myös isän omaan mielialaan ja työpäivien aloitukseen positiivisesti. Mikon keino lapsen erotilanteiden helpottamiseksi oli päinvastainen kuin Onnilla. Mikko ajatteli lapsen hoitopäivän alkavan sujuvasti, kun hän pitäisi hyvästit lyhyenä.

Mikko: "...mä nakkaan sen vaan sinne ja lähen heti menee ite sitte. Sillain se lähti aika hyvin toimimaan, et en mä jääny sinne halailemalla sitä hyvästelee..."

Ne lapset, joille *ero vanhemmista oli vaikea*, vastustivat aamuisin hoitoon lähtöä ja olivat itkuisia erotilanteissa.

Juho: "...kyllähän se lapsi aina sanoo, että ei halua lähteä hoitoon, mut sitten kumminkin ihan mukavaa on siellä ollu kun iltapäivällä kysyy..."

Kuten otteesta käy ilmi, lapsi kuitenkin viihtyi hoidossa, vaikka aamuiset erot olivat toisinaan vaikeita. Vaikeita erotilanteita kokeneiden isien mukaan lapset olivatkin ajan myötä sopeutuneet eroihin alun haasteista huolimatta.

Aleksi: "...aluks tietenkkin on ollu vähän, silleen jääny itkee kun on jääny, mut kyl se pikkuhiljaa silleen sopeutunu."

Lapsen sopeutumista helpottavat tekijät

Isien mukaan vanhemmat ja päivähoidon henkilökunta olivat pyrkineet huomioimaan päivähoidon aloituksen tuoman muutoksen lapsen elämään erilaisilla järjestelyillä. Lapsen eroa vanhemmista oli pyritty helpottamaan eri keinoin, joita olivat tutustumiskäynnit ennen hoidon aloitusta, hoitopäivän pituuden sovittaminen lapselle sopivaksi sekä vanhempien ja lapsen yhteisen ajan järjestäminen iltaisin. *Tutustumiskäynnit* oli joissain perheissä aloitettu hyvissä ajoin ennen hoidon alkua.

Ville: "...siinä oli se pari viikkoo tutustutettiin, ehittiin molemmat olla siinä aina aamupäivät. Ehkä senkin takia se alko niin nätisti sitten."

Isän mukaan tutustumiskäynneistä olikin ollut hyötyä lapsen päivähoidon aloituksen sujumisen kannalta. Useissa perheissä lapsi oli tutustunut uuteen hoitopaikkaan aluksi lyhyitä aikoja yhdessä vanhempiansa kanssa. Vähitellen tutustumiskäyntiaikoja oli pidennetty, jonka jälkeen lapsi oli jäänyt myös itseksensä hoitopaikkaan.

Juho: "No käytiin tutustumassa, ja sitten viikko oikeestaan meni silleen, että pikkuhiljaa pidennettiin sitä aikaa, et mitä siellä oltiin ja loppujen lopuks sitten jäi päiväunille sinne. Eka käytiin vaan syömässä ja vähän leikkimässä ja lähetettiin kotia."

Kuten Juho kertoi, myös muissa perheissä lapset olivat tutustuneet päivähoitoon osallistumalla päiväkodin arkisiin puuhiin, kuten ohjattuun toimintaan, ruokailuun ja päiväunihetkeen. Lisäksi lapset tutustuivat tuleviin hoitokavereihin leikkimällä lasten kanssa päiväkodissa tai puistossa.

Leevi: "No se käytiin silleen, et... me käytiin kolme kertaa niinku puistossa leikkii näitten lasten ja sen hoitotädin kanssa. Käytiin, niinku sovittiin tapaamiset niinku, ja oltiin tunti pari päivässä siellä puistossa tai missä nyt oltiinki..."

Lapsen sopeutumista uuteen tilanteeseen pyrittiin Villen perheessä helpottamaan *hoitoaikajärjestelyillä*. Lapsen hoitopäivät pyrittiin järjestämään siten, että päivittäiset erot vanhemmista eivät olisi liian pitkiä.

Ville: "Et nyt sitten vaan pitää tosiaan kattoo joka päivä erikseen aina, että mikä on lapselle se paras aika viiä ja hakee. Koitetaan nyt tietysti tää aloitus pitää sellasena, et ne päivät on semmosia, ettei tulis mielellään seittemästä puoli viiteen päiviä koskaan, eikä oo tainnu yhtään tullakkaan."

Tällainen järjestely ei kuitenkaan onnistunut kovin monessa perheessä. Mikko kertoi, kuinka päivähoiton henkilökunta oli kehottanut vanhempia viettämään iltaisin mahdollisimman paljon *aikaa lapsen kanssa*, jotta päivittäinen erossa oleminen ei olisi niin kova paikka lapselle.

Mikko: "...ne päiväkodissa painotti sitä, et niitten ensimmäisten viikkojen aikana pitää sit iltasin olla tosi paljon niinku lapsen kans. Ni kyllä me sitä yritettiin molemmat silleen toteuttaa..."

"Nyt rupee taas pikkuhiljaa muistumaan ne semmoset normaalit vuorovaikutussysteemit"

Päivähoidon aloitus toi muutoksen lapsen elämään myös uusien ihmissuhteiden osalta. Ennen päivähoiton aloitusta muutamat isät kertoivat pohtineensa sitä, kuinka heidän lapsensa tulee suhtautumaan vieraisiin

aikuisiin ja lapsiin. Erityisesti huolissaan olivat ne isät, joiden lapsella oli ollut vähän aikaisempaa kokemusta vertaissuhteissa toimimisesta.

Mikko: "No se varmaan oli suurin huolenaihe, että kun kuitenkin oli ollu kotona sen ekan vuoden ja ei niin hirveen paljon oo tommosissa niinku isommissa ryhmissä ollu... sit ehkä toinen puoli oli just se, että miten se niinku outojen aikuisten kanssa... sitä mielti, että vierastaaks se kuinka paljon, ja ku siitäkään ei ihan täyttä varmuutta silleen oo saanu..."

Kalle olikin huomannut, kuinka päivähoitoryhmässä lapsen tuli hallita tietyt vuorovaikutustaidot, ja kuinka nämä taidot olivat kehittyneet lapsella hoitopäivien myötä.

Kalle: "...tietysti ku on kotona ollu... ja se ryhmässä toimiminen on sitte kuitenkin, että siinä pitää vähä niinku osata antaa, mutta osata myös ottaa sitte, että pitää balanssissa... että semmonen taito ei oo välttämättä ollu siinä ihan alotuksessa... että tuntuu, että nyt rupee taas pikkuhiljaa niinku muistumaan ne semmoset normaalit vuorovaikutussysteemit..."

Lapsen vuorovaikutustaitojen hallinnan puute näkyi siinä, että kaksi tutkimukseen osallistunutta isää kertoivat päivähoidossa ilmenneistä kiusaamistilanteista. Isät kertoivat, kuinka lapsen kaverisuhteet eivät olleet muodostuneet täysin ongelmitta, vaan hoitopaikassa oli ilmennyt molemminpuolista kiusaamista lasten välillä.

Leevi: "...no nyt on huolenaihe sitte ollu semmonen, ku se on ollu vähä semmosta, et se (lapsi) on läpsiny, siis tullu konflikteja siellä yhen hoitolapsen kans..."

Kalle: "...Viljo puhu tota päivien jälkeen monesti, että kun häntä kiusataan siellä. Ja sitte vähä, että no kuka kiusaa, ja ne vähä niinku muuttu aina..."

Vähitellen lapsi tutustui päivähoitopaikan aikuisiin ja lapsiin. Isien mukaan uusien ihmissuhteiden muodostuminen olikin tärkeää erityisesti lapsen hoidossa viihtymisen kannalta.

Kalle: "Kuitenkin nää lapsethan sen tietää missä ne päivittäin on, ja jos ei siellä oo oikeasti kivaa, ni eihän siellä oo kivaa, vaikka niin ku ois mikä. Et jos siellä ois inhottava henkilökunta tai inhottavia kavereita..."

Lapsen uusien ihmissuhteiden muodostumisen kannalta Leevi näki perhepäivähoidon etuna sen, että lapsia ja aikuisia oli vähemmän kuin päiväkodissa. Siten lapsen oli helpompi muodostaa uusia, läheisiä ihmissuhteita, kun lapsiryhmä oli pieni ja hoitajia oli vain yksi.

Leevi: "...päiväkodissa ehkä tulis enemmän kavereita. Mut toisaalta ne (kaverit perhepäivähoidossa) on sit ehkä hyviä, tai ei voi sanoa et parempii, mut kuitenkin silleen läheisempii kavereita sit ku niitä on vähemmän."

"Sen naamasta näkyy, että hyvin viihtyy"

Haastatteluhetkellä useimmissa perheissä päivähoiton aloitusprosessi oli ohi ja lapsi oli jo sopeutunut uuteen päivähoitopaikkaan. Isät näkivät lapsen olevan sopeutunut, kun lapsi jäi aamuisin hoitoon mielellään sekä hakeutui hoitajien ja kavereiden seuraan. Lapset, joilla oli alussa ollut vastustusta päivähoitoon menoa kohtaan, olivat sopeutuneet muutokseen kavereiden ansiosta.

Aleksi: "Kyl se joskus aamulla sanoo, ettei haluis lähteä, mutta sit kun siellä on ne kaverit, niin kyllä se aika nopeesti sinne asettuu..."

Sopeutuminen oli kuitenkin vienyt oman aikansa. Kallen mukaan hänen lastensa viihtyminen näkyi sekä lasten kasvoilta että kuului heidän puheessaan hoitopäivästä jutellessa.

Kalle: "Ja tässähän nyt vaan aika on kokoajan tehny tehtävääsä ja se on niinku semmosta arkirutiinia ja muuta. Tällä hetkellä ainakin mitä nuo signaalit tulee tuolta noin, ni sekä päiväkodilta että Viljon omasta suusta ja Ilponkin, Ilpohan sitä ei nyt vielä sano, mutta sen naamasta näkyy, että hyvin viihtyy. Ja Viljo osaa sen sanooki, että on ollu kiva päivä taas päiväkodissa ja näin päin pois."

Suurin osa isistä kertoi päivähoiton aloituksen sujuneen hyvin oman lapsensa osalta. Mikon mielestä erityisesti lapsen kehityksen eteneminen oli ollut päivähoiton aloituksen tuoma hyvä puoli.

Mikko: "Jos alotetaan huonoista, niin en mä tiiä onko niitä... että jos niinku lapsenki kannalta ajattelee, ni lähinnä ollu niinku positiivista... ainaki kehitys on menny tosi paljon eteenpäin, et jos sitä kattoo..."

8 ISÄT KASVATUSYHTEISTYÖSSÄ

Tässä luvussa tarkastelemme tutkimuksemme tuloksia toisen tutkimuskysymyksemme osalta, eli isien kokemuksia kasvatusyhteistyöstä. Olimme kiinnostuneita isien ja päivähoidon henkilökunnan välisen kasvatusyhteistyösuhteen muodostumisesta päivähoiton aloitusvaiheessa. Halusimme selvittää, millaisia odotuksia isillä oli kasvatusyhteistyöstä ja miten nämä odotukset ovat toteutuneet. Lisäksi olimme kiinnostuneita siitä, miten isät ja päivähoidon henkilökunta kasvatusyhteistyötä rakentavat ja miten isien osallisuus yhteistyössä näkyy. Tarkastelemme ensin yhteistyösuhteen muodostumista, jonka jälkeen tarkastelemme isien osallisuutta kasvatusyhteistyössä.

8.1 Kasvatusyhteistyökäytännöt päivähoiton aloituksessa

Useissa päivähoitopaikoissa oli isien kertoman mukaan käytössä *omahoitajajärjestelmä*. Isät kertoivat, että lapsen omahoitaja tai pienryhmänohjaaja oli ollut yhteistyössä vanhempien kanssa hoidon aloitusvaiheessa perheen tutustuessa päivähoitoon. Mikon mukaan omahoitajan merkitys korostuikin erityisesti hoitosuhteen alussa.

Mikko: "Alussa... ku lapsi oli pienempi, ni hänellä oli semmonen vakihoitaja, jolle hänet niinku useimmiten vietiin sillonku hän oli töissä. Mut nyt sitä ei enää oo, ehkä sitä ei enää itse asiassa tarviikkaan. Että tänäänki huomaa sen, että ei se niinku kaivannu kenenkään syyliin."

Kuten otteesta käy ilmi, lapsen sopeuduttua hoitopaikkaan, omahoitajan tarve väheni. Suurin osa isistä kertoi, että omahoitajakäytäntö ei kuitenkaan näkynyt arkisissa yhteistyökohtaamisissa, vaan isät olivat tasapuolisesti yhteistyössä koko lasta hoitavan kasvatushenkilökunnan kanssa.

Soila: "Onko päiväkodissa sit joku, jonka kanssa oot erityisesti enempi yhteistyössä?"

Onni: "Ei, kaikki on ihan tasavertaisia, et ketä nyt sattuu näkemään. Mukava, jos näkee jonkun."

Jotkut isät eivät tieneet, mitä omahoitajakäytäntö tarkoittaa tai oliko lapsen päivähoitopaikassa sellaista käytäntöä. Omahoitajakäytäntöä pidettiin kuitenkin hyvänä sekä lapsen että kasvatusyhteistyön kannalta.

Onni: "Niin, mää en varmaan oikeestaan ees tiiä, mitä se omahoitaja tarkoittaa, ei oo koskaan kukaan selittäny, että tää omahoitaja tarkoittaa tämmöstä, että me niinku katotaan enempi tätä, ja et jos tuntuu, et on vaikka jotakin kysyttävää, niin kysykää ja kääntykää vaikka omahoitajan puoleen."

Anna: "Niin, et ei välttämättä käytännössä näy niin vahvasti, joo."

Onni: "Niin... tuntuu, että onhan siellä ne muutkin, että kukakin kulkee eri työvuoroissa, että ne hoitaa kenellä on työpäivä. Tietysti se omahoitaja jos on, niin ihan hyöä, että tietää ainakin nyten, että voi siltä kysyä, että miten on menny, ootko seurannu."

Useat isät kertoivat, että päivähoidon aloituksessa oli ollut yhteistyökäytänteinä aloituskeskustelu ja kotikäynti. Joidenkin perheiden osalta aloituskeskustelu oli järjestetty lapsen tulevassa hoitopaikassa, kun taas toisten perheiden kanssa keskustelu käytiin kotikäynnin yhteydessä, lapsen omahoitajan tai pienryhmäohjaajan käydessä tutustumassa perheeseen heidän kotonaan. Onni

ajattelikin kotikäynnin olevan hyvä käytäntö juuri siitä syystä, että hoitaja pääsi tutustumaan lapseen lapselle tutussa ympäristössä.

Onni: "Ihan mukava, että näkkee tietysti, hoitajat näkkee vähän, että minkälainen on kotiympäristössään ja toivon mukaan, että minkälaisia touhottimia ne on. Et jos sitä aattelee, et tuohan on ihan huvivili, mutta kyllä se on kotonaankin (naurahtaa)."

Lisäksi Onni toi esille sen, että kotiympäristössä uusiin ihmisiin tutustuminen on luontevampaa sekä lapselle että vanhemmille.

Onni: "Tietysti aina kotona on vähän aina oma vapaus, että kun menee toiseen (paikkaan), niin siellä tuntuu viralliselta kaikki."

Viidessä perheessä päivähoidon henkilökunta ei ollut käynyt kotikäynnillä tai kaikki isät eivät ainakaan olleet tietoisia, että kotikäyntiä olisi tehty. Kalle muun muassa kertoi, että kotikäynnistä oli ollut puhetta henkilökunnan kanssa, mutta sitä ei ollut kuitenkaan järjestetty. Myöskään Leevin perheessä kotikäyntiä ei ollut toteutettu, mutta isä kuitenkin ajatteli, kuten muutkin isät, että päivähoidon henkilökunta olisi tervetullut perheen kotiin.

Soila: "Olikos teillä sit kotikäyntiä toisinpäin, että perhepäivähoitaja ois käynyt teillä?"

Leevi: "Ei, sitä ei oo koskaan tapahtunu, ei oo ollu puhetta semmosesta. Mut totta kai, ilman muuta ois tervetullut, jos kiinnostuu, et ei siinä mitään."

Vaikka aloituskeskustelua ja kotikäyntiä pidettiin hyvinä käytäntöinä, tutkimukseen osallistuneista isistä kukaan ei ollut läsnä kotikäynnin yhteydessä pidetyssä aloituskeskustelussa. Kolme isää kertoi osallistuneensa lapsen tulevassa hoitopaikassa järjestettyyn aloituskeskusteluun.

Jokainen lapsi oli käynyt *tutustumassa päivähoitoon* ennen päivähoiton aloitusta yhdessä äidin tai isän kanssa. Isistä puolet olivat osallistuneet tutustumiskäynneille päivähoitopaikkaan joko yksin tai puolisonsa kanssa.

Leevin perheessä isän tehtävänä oli hoitaa lapsen tutustumiskäynnit, sillä perheen äiti oli aloittanut työt jo ennen lapsen päivähoidon aloitusta.

Soila: "Oliko tutustuminen sitte sinun..."

Leevi: "Joo se oli mun vastuulla kokonaan sitte kyllä. Joo ja ihan hyvin selvisin (naurahtaa)."

Useimmissa perheissä äitien osallisuus päivähoidon aloitusprosessiin liittyvissä tapaamisissa oli kuitenkin ollut aktiivisempaa, sillä äidit olivat olleet tuolloin vielä äitiyslomalla tai vanhempainvapaalla. Näin ollen äitien oli helpompi järjestää tapaamisten aikataulut. Isät kokivat tutustumiskäyntien olevan hyvä käytäntö aloitusprosessissa, sillä siten myös vanhemmat saivat mahdollisuuden tutustua lapsensa tulevaan päivähoitoympäristöön, henkilökuntaan sekä hoitopaikan muihin lapsiin.

Leevi: "Joo siis se oli hyvää, että mentiin... ei ois niinku suostuttu kyllä siihen, et ei oltas menty niinku käymään ennen ja katottu minkäläistä siellä on..."

Päivähoidon henkilökunnan ja vanhempien välisen kasvatusyhteistyön pohjaa rakennettiin aloituskeskustelun ja tutustumiskäyntien yhteydessä. Kuitenkin tärkeimpinä yhteistyömuotoina isät pitivät päivittäisiä kohtaamisia ja vasukeskusteluja. Isät kertoivat, että he juttelivat *lapsen vienti- ja hakutilanteissa* henkilökunnan kanssa pääsääntöisesti lapsen ja lapsen hoitopäivään liittyvistä asioista, kuten syömisestä, päiväunien nukkumisesta sekä päivän tapahtumista.

Mikko: "Kyllähän ne niinku joka päivä sitten siinä lopussa kertoo, että no, yleensä ne on ne samat jutut, että nukku hyvin ja syö aivan, aivan todella hyvin."

Isien mukaan keskustelut liittyivät yleensä samoihin aiheisiin. Joskus päivähoidon henkilökunta saattoi kuitenkin ottaa puheeksi esimerkiksi muutokset tulevissa hoitopäivissä tai hoitopäivän aikana ilmenneet ongelma- ja erikoistilanteet.

Onni: "Ei nyt varmaan normaalipäivästä tuu mitään semmosta erikoista keskustelua. Et sit jos on jotain muuta, niin sitten voi pohtia... tullu vaikka pissat housuun monta kertaa, niin sitten, et onks nyt jotain mihin pitäis itekkin nyt kiinnittää huomio."

Muutammat isät juttelivat henkilökunnan kanssa toisinaan muustakin kuin lapsen asioista. Yleensä keskustelu oli isien mukaan kohteliasta, lyhytsanaista jutustelua, jolloin puheenaiheena oli esimerkiksi päivän sää. Leevi oli kuitenkin jutellut lapsen perhepäivähoitajan kanssa myös henkilökohtaisemmista asioista.

Leevi: "Ollaan myö puhuttu muustaki kun Inkasta, et tietään suurin piirtein vähä taustojaki niistä ihmisistä ja tästä näin ja autot sun muut on käyty läpi (naurahtaa)."

Kalle ajatteli, että äidillä ja päivähoidon henkilökunnalla saattaisi olla enemmänkin yhteisiä keskustelunaiheita muuhun kun lapsen hoitoon liittyen.

Kalle: "...tällä kohtaa ehkä naisoäellä on keskenään enemmän sitte saattaa olla jotain tarinoita, mutta sanotaan, että itse asiaan liittyvää pääsääntöisesti."

Yhtä isää lukuun ottamatta kaikilla isillä oli ollut kokemuksia *vasukeskusteluista* haastatteluhetkellä. Isät kertoivat käyneensä vasukeskustelun lapsen omahoitajan tai päivähoitoyksikön johtajan kanssa. Päivähoitopaikkojen käytännöt vasukeskustelujen järjestämisessä olivat hieman vaihdelleet. Eräs isä kritisoi sitä, että vasukeskustelu oli järjestetty liian pian hoidon aloitukseen nähden, jolloin perhe ei ollut ehtinyt sopeutua uuteen elämäntilanteeseen. Useissa hoitopaikoissa vasukeskusteluja järjestettiin kerran, muutamissa kaksi kertaa vuodessa.

Juho: "Joo, no sitten syksyisin ja keväisin on tämmöset niinku keskustelutilanteet, missä käyään läpi sitten omahoitajan kanssa, että miten on kehittyny ja mitä vois reenata enemmän ja semmosia."

Suurin osa isistä oli tyytyväisiä vasukeskustelujen määrään. Onni ajatteli, että päivähoidon henkilökunta voisi järjestää vasukeskustelujen lisäksi *lyhyitä keskusteluhetkiä*, joissa vanhemmat kuulisivat lapsen päivähoidon sujumisesta.

Onni: "Sithän on se vasukeskustelu... mut tuntuu, et nekin on niin harvakseltaan..."

Anna: "Aivan."

Onni: "Välillä vois olla vaikka vähä, ettei se kestäisees hirveän pitkään, että vaan sellanen pikapalaveri, semmonen väliaikaraportti niinku."

Anna: "Niin, aivan, et miten menee."

Onni: "Niin. Jos ei muuta, niin ainakin positiivisia antaa, tietää, että tulee itellekin semmonen hyvä olo siitä..."

Erityisesti positiivinen palaute oli Onnin kertoman mukaan tärkeää. Tutkimukseen osallistuneiden isien mukaan vasukeskustelu oli oivallinen tilanne päästä rauhassa keskustelemaan lapsen kehityksestä ja oppimisesta sekä päivähoiton toiminnasta lasta hoitavan henkilökunnan kanssa.

Kodin ja päivähoiton välisessä kasvatusyhteistyössä käytettiin vaihtelevasti myös muita yhteistyömuotoja. Kahdessa perheessä oli käytössä *viestivihko*, johon sekä vanhemmat että päivähoiton henkilökunta kirjoittivat lapsen tärkeimpiä kuulumisia. Viestivihko oli toimiva yhteydenpitoväline etenkin silloin, kun päivittäisille keskusteluille ei ollut tarpeeksi aikaa. Erään isän mukaan viestivihko oli erityisen toimiva käytäntö päivähoiton aloitusvaiheessa.

Ville: "Meillä oli ton ensimmäisen parin kuukauden ajan reissuvihko käytössä, mihin sitten molemminpuolin kirjoiteltiin pikkusen. Kouluvihko tuli täyteen, niin me nyt sitten päätettiin, ettei toista enää aloteta, et se rupes sitten loppuvaiheessa toistamaan itseään."

Muutamissa perheissä vanhemmat olivat yhteydessä päivähoitoon *puhelimitse* tai *sähköpostin* välityksellä. Näitä yhteydenpitovälineitä käytettiin pääsääntöisesti vain hoitoaikojen tai niissä tapahtuneiden muutosten ilmoittamiseen. Isät olivat myös vaihtelevasti osallistuneet päivähoiton järjestämiin *vanhempainiltoihin, teemapäiviin ja juhliin*. Antti kertoi, että vanhempainillassa henkilökunta oli esitellyt lapsiryhmän tiloja ja hoitopäivän

kulkua vanhemmille. Kalle ajatteli päivähoitopaikan juhlien olevan lähinnä juhlimista, eikä niinkään kasvatusyhteistyötä varten.

Kalle: "...jotkut juhlat, joulujuhlat ja tämmöset, et ei niissä yleensä sitte, ei keskitytä mihinkään muuhun ku siihen itse aiheeseen."

8.2 Isät arvioivat kriittisesti omaa osallisuuttaan ja kasvatusyhteistyön toteutumista

Tutkimukseen osallistuneet isät kertoivat, kuinka vanhemmat olivat keskenään jakaneet vastuun kasvatusyhteistyöstä päivähoiton henkilökunnan kanssa. Leevin otteesta käy ilmi, kuinka isä oli jo ennen päivähoiton aloitusta ajatellut päivähoitoon liittyvien asioiden järjestämisen kuuluvan enemmän äidin kuin isän vastuulle.

Leevi: "...no ensimmäinen yhteydenotto tuli itse asiassa aika aikasiin... mä ihmettelin muute, et miks ne soitti mulle ensin, mut ne soitti kumminki mulle."

Osassa perheistä vanhemmille oli muodostunut *omat vastuualueensa* kasvatusyhteistyössä päivähoiton henkilökunnan kanssa. Esimerkiksi Pekan perheessä vastuu päivähoitoon liittyvissä asioissa jakautui sen mukaan, mitä asia kosketti.

Anna: "Joo, mites sitten osaatko kuvitella jotakin tämmöstä teoreettista ongelmatilannetta, et jos tulis joku, niin kumpi teistä vanhemmista ottais yhteyttä päiväkotiin?"

Pekka: "No riippuu vähän siitä tilanteesta, et mikä se olis. Jos se ois omaisuusvahinko, niin se todennäköisesti olisin minä, ja jos se ois henkisempi trauma, niin todennäköisesti se ois sitten mun vaimo."

Kuten otteesta ilmenee, isä huolehti perheen taloudellisesta puolesta, kun äidin vastuulla oli enemmän lasten psyykkisestä hyvinvoinnista huolehtiminen.

Toisaalta Kallen perheessä vanhempien työmatkat vaikuttivat paljon siihen, että vanhempien keskinäinen vastuu kasvatusyhteistyöstä jakautui tilannekohtaisesti.

Soila: "Onko sitte jompikumpi teistä vanhemmista enemmän yhteistyössä päiväkodin henkilökunnan kanssa? Jos mieltii ihan niinku arkisia kohtaamisia, ni tuleeko semmoinen, että jompikumpi ois enempi yhteydessä?"

Kalle: "No eipä oikeestaan. Tota kyllä ne varmaan tapauskohtaisesti, että se kumpi on sanotaan niinku päivystävänä, ni tota hoitaa sitte neki asiat että... no ehkä kuitenkin äiti silleen enemmän on, sanotaan niinku aktiivisempi päiväkodin suuntaan, vois sanoo näin."

Tutkimukseen osallistuneiden isien mukaan äitien aktiivisuus kasvatusyhteistyössä korostui perheissä isää enemmän. Tämä näkyi muun muassa siinä, miten äidit olivat isiä tietoisempia hoitoon liittyvistä ajankohtaisista asioista.

Mikko: "Joo kaiken kaikkiaan varmaan kyllä rouva on enemmän yhteistyössä... ainaki se tietää paljon enemmän kaikista tapahtumista mitä siellä on..."

Vaikka äidit olivat näissä perheissä isiä aktiivisempia kasvatusyhteistyön osalta, kokivat isät, että kokonaisuudessaan vastuu lapsen päivähoitoon liittyvistä asioista jakautui tasapuolisesti vanhempien välillä.

Kalle: "No kyllä sanotaan, että tässä toiminnassa ollaan toiminnan ytimessä koko ajan, että se on... aikalailta puoliks nää menee nää asiat meillä juuri näitten mukaan, et ei se, ei oo kummankaan vastuulla, vaan että molempien vastuulla yhtä lailla."

Joissakin perheissä vanhempien keskinäiset vastualueet näkyivät myös konkreettisesti vuorovaikutuksessa päivähoidon henkilökunnan kanssa. Esimerkiksi Leevin perheessä sekä isälle että äidille oli muodostunut ominaiset vuorovaikutuskäytännöt kasvatusyhteistyössä.

Leevi: "Puoliso hoitaa sen viestivihon täyttämisen ja mä sitte tota tän sosiaalisen puolen niinku (naurahtaa)."

”Sitä toivoo, et osallistut vielä enemmän lapsesi aktiviteetteihin”

Isien arvioidessa omaa osallisuuttaan kasvatusyhteistyöhön, suurin osa isistä kertoi olevansa melko tyytyväisiä osallisuuteensa lapsen päivähoidon aloituksessa. Useat isät kuitenkin korostivat sitä, että omaa lasta koskeviin asioihin voisi osallistua vieläkin aktiivisemmin.

Leevi: ”...no okei, mähän niinku olin paljon mukana, ku myö käytiin tutustumassa ja näin, mutta jos mä oisin tehny kaikki ite, mitä mä en tehny... et ainahan sitä toivoo, et osallistut vielä enemmän lapsesi aktiviteetteihin...”

Joissakin perheissä isillä oli melko vähän päivittäisiä vuorovaikutustilanteita päivähoidon henkilökunnan kanssa. Isien osallistumisen esteenä olivat useimmiten *pitkät työpäivät*. Pekan otteesta käy ilmi, kuinka yrittäjänä toimivan isän arki pyöri niin vahvasti työn ympärillä, että omille lapsille ja päivähoitohenkilökunnalle ei juuri jäänyt aikaa.

Pekka: ”... jotenkin sitä priorisoi tätä elämää välillä vähän liikaa työnkin puolelle, että vois enemmän tietysti keskittyä niihin lapsiin... mutta tuota ehkä siinä nyt olis voinu olla sitä omaa osallistumista enemmän ja vähän niinku käydä siellä päiväkodissa juttelemassa, pikkusen enemmän varata aikaa siihen lasten hakuun tai viemiseen, että lähinnä hakuun, että vois joskus muutaman sanasen vaihtaa tai sanoo... vähän tän leivän hankkimisen kanssa on puun ja kuoren välissä, että niin paljon pitää tehdä kuin kerkeää.”

Myös isien *työmatkat* rajoittivat päivittäisten kohtaamisten määrää, sillä työmatkoilla ollessaan isät eivät päässeet viemään tai hakemaan lastaan hoidosta. Vaikka paljon työmatkoja tekevä Juho saattoi olla usein poissa kotipaikkakunnalta, oli hän kuitenkin hyvin kiinnostunut lapsensa hoitoon liittyvistä asioista.

Juho: ”Oon joo, tottakai se kiinnostaa, että... mitä siellä tapahtuu, että mitä se poika tekee.”

Anna: ”Niinpä.”

Juho: ”Että sehän on loppujen lopuks niitä tärkeimpiä asioita mitkä merkkää, että kaikki muu on rekvisiittaa.”

Joidenkin äitien toimiminen kasvatusalalla vaikutti myös isien osallisuuden määrään. Antin tapauksessa äidin työ samassa päiväkodissa, jossa lapsi oli hoidossa, vaikutti siihen, ettei isä vierailut päiväkodissa kovin usein. Tällöin isän ja päivähoiton henkilökunnan kohtaamiset jäivät hyvin vähäisiksi. Ville puolestaan vertaili omaa osallisuuttaan päivähoiton aloitusvaiheen keskusteluissa kasvatusalalla työskentelevän puolisonsa osallisuuteen.

Ville: "No ehkä se just, että kun kattoo miten vaimo... mistä asioista vaimo osaa keskustella. Niin sit tottakai, kun tää on ihan uusi asia, eikä oo tarvinnu miettiä päivähoitoa hirveesti, lähinnä nyt vaan mitä on vaimon puheesta kuullu, et mitä töissä on aina heillä tapahtunu, niin nyt sit tottakai jälkeinpäin osais kysyä eri tavalla jotain, et mites teillä nämä ja nämä asiat on täällä hoidettu."

Kuten Villen otteesta ilmenee, hänen vaimollaan oli työnsä puolesta taitoa ja kokemusta päivähoitoon liittyen, joten vaimo osasi myös kiinnittää huomiota päivähoiton aloituksen kannalta olennaisiin asioihin. Aloitusprosessiin liittyvissä keskusteluissa Ville olikin antanut suuremman vastuun vaimolleen ja oli itse keskittynyt kuuntelemaan.

Ville: "...että silloinhan alussa mä olin enemmän tosiaan vaan kuuntelija, niin et sää (vaimo) tommosenkin tajusit kysästä tuossa."

Villen osallisuus kuitenkin muuttui päivähoitokokemuksen karttuessa ja asioiden käydessä tutummiksi. Sen lisäksi, että isät vertailivat omaa osallisuuttaan ja toimintaansa äidin toimintaan, vertaili Onni itseään myös muihin vanhempiin.

Onni: "...se ensimmäinen (vanhempi) se on... mun mielestä siellä aika pitkäänkin. Se on ennen minua ja jää sinne, et se on varmaan puoli tuntia... tuntuu, et oonks mä jotenkin huonompi kun muut, vaikka tuonkin vähän nopeemmin... että teenkö mä ees oikein, ei oo koskaan kukaan sanonu."

Kuten otteesta käy ilmi, isä oli hieman epävarma ja kaipasi henkilökunnalta palautetta siitä, toimiko hän lapsen vientitilanteessa oikein.

Isät toivat esille, kuinka päivähoidon henkilökunnalla on tärkeä rooli isien osallisuuden kannalta. Kalle kertoi, kuinka *henkilökunta voisi aktivoida isiä päivähoidon toimintaan*. Hänen toiveenaan, kuten myös muutamalla muullakin isällä, oli päästä seuraamaan lapsensa hoitopäivää paikan päälle.

Kalle: "Joskus jos on semmonen aika, ni mielelläni lähtisin vaikka yheks päiväks sinne ihan koko päivää, ikään ku apuhoitajaks, ni siinähan sen näkee sen touhun, että mitä siellä niinku touhutaan missäki."

Onni puolestaan ajatteli, että päivähoidon henkilökunta voisi aktivoida vanhempia myös keskinäiseen yhteistyöhön.

Onni: "Niin, enempi semmosia jotakin harrastevaikutteita tai jotakin, niistä ei itekään tiiä, että mitä voi niinku tehdä ja järjestetäänkö täällä... luulis, että niistäkin tiedotettais, että jos siellä on jotakin, että on mahdollisuus tämmöseen. Taikka justii vaikka, jos haluatte porukalla niin kyllä tosta voi vuokrata tilaa..."

Anna: "Niin, siinäkin vois periaatteessa päivähoidon henkilökunta ottaa ja vaikka pistää vähän vanhempia yhteen tai muuta että..."

Onni: "Niin, kysellä jossain vanhempainillassa, että onko mitään... tai että mitenkä se ois toteutettavissa..."

Onnin mielestä henkilökunta voisi tehdä jonkinlaisen aloitteen, jotta vanhempien keskinäinen yhteistyö lähtisi käyntiin.

"Joskus joutuu kysymään ja joskus ei tarvii kysyä"

Isät toivat kyselyssä esille *toiveitaan* koskien kasvatusyhteistyötä päivähoidon henkilökunnan kanssa. Suurin osa isistä toivoi, että kasvatusyhteistyö olisi *avointa, mutkatonta ja rehellistä*. Pekan otteesta käy ilmi, minkälaista yhteistyötä hän ei toivonut päivähoidon henkilökunnan ja isän välille.

Pekka: "No ei oikeestaan muuta kuin se, että mä oon aina ollu jollakin tavalla sosiaalianttoja vastaan... niin sillä tavalla vähän niinku tökkiny aina semmonen tättimäinen huolenpito, et tullaan niinku opettamaan. Mä oon... viiden lapsen isä ja sanoisin, että tota ihan oikeesti, niin mulle ei kovin paljo otarvii opettaa siitä, että mitä on olla isä."

Pekan mukaan päivähoidon henkilökunnan ei tarvitse toimia vanhemman opettajana, vaan ennemmin *tasavertaisena yhteistyökumppanina*. Leevi puolestaan kertoi, kuinka vanhemmat ja lapsen perhepäivähoitaja olivat keskustelleet avoimesti kasvatusyhteistyön toteutumisesta ja todenneet yhteistyön toimivaksi.

Leevi: "...ja siellä (vasukeskustelussa) just todettiin tää, et kommunikaatio pelaa ja on nii ollu, et jatketaan tälleen samalla lailla ku ollaan alotettuki. Ja että siis seki (perhepäivähoitaja) totes, että tää on menny tosi hyvin, ihan poikkeuksellisen hyvin."

Kaksi isää kertoi, että heidän lapsensa päivähoitopaikan henkilökuntaan kuului miespuolisia jäseniä. Kalle ajattelikin, että kasvatusyhteistyön kannalta oli hyvä, että lapsen päivähoitopaikassa oli myös miehiä.

Kalle: "...henkilökohtasesti mun mielestä on erittäin hieno asia se, että siellä on yks mieskin töissä. Et se on niinku, ei varmaan monessa paikassa oo semmosta olekaan."

Isät arvioivat haastattelutilanteessa kasvatusyhteistyön toteutumista toisaalta yhteistyön riittävyyden ja toisaalta sen läheisyyden osalta. *Yhteistyön riittävydestä* kertoi muun muassa isien *tyytyväisyys tiedonsaantiin* sekä mahdollisuus *kiireettömiin kohtaamisiin* päivähoidon henkilökunnan kanssa. Isien mielipiteet yhteistyön riittävyydestä vaihtelivat jonkin verran. Jotkut isät kokivat saaneensa riittävästi tietoa lapsen päivähoitoon liittyen, eivätkä siten kaivanneet tarkempaa selvitystä lapsensa hoitopäivistä.

Mikko: "Enkä mä tiää, että tarviiks mun kaikkee sitte tietääkään, mitä ne siellä askartele ja minkälaisia leikkejä niillä siellä on."

Jos isät olisivat kaivanneet lisää tietoa, olisivat he sitä itsekin osanneet kysyä. Pekka tiedosti oman roolinsa kasvatusyhteistyössä etenkin lapsia koskevan tiedon saamisessa.

Pekka: "...lasten kohalta mä mielestäni saan kaiken tarvittavan tiedon, ja jos tietoa kaipaakaan, niin mulla on puhelin ja sähköposti että..."

Anna: "Niin, niinpä, et voi olla yhteyksissä..."

Pekka: "Ja on mulla, hyvin monena iltana nään niitä hoitajia, et kyl mää kysyä osaan, et jos joku mieltä painaa..."

Jotkut isät puolestaan kaipasivat enemmän tietoa lapsensa päivähoidosta. Onni esimerkiksi toivoi saavansa hieman *yksityiskohtaisempaa tietoa* päivähoiton toiminnasta ja toiminnan taustalla olevista tavoitteista.

Anna: "Aivan. No mites, haluaisitko sä tietää jotain lisää tai jostain asiasta enemmän lapsen päivähoitopäivässä?"

Onni: "...joskus ehkä, jos jotakin tanssijuttuja tai musiikkijuttuja, että mitä niillä niinku haetaan. Taikka, et onks siinä jotain rytmihakua vai muuta... et ois ihan mukava tietää, et haetaanko tässä nyt tämmöstä yhteistä henkee vai muuten vaan hoilaillaan täällä..."

Toisinaan riittävä tiedonsaanti estyi kiireiden takia. Lapsen vienti- ja hakutilanteissa päivähoiton henkilökunnalla tai isällä saattoi olla niin *kiire*, ettei lapsen kuulumisten vaihdolle ollut riittävästi aikaa.

Anna: "Tuntuuko muuten, että päivähoiton henkilökunta kuitenkin aktiivisesti ite kertoo sulle asioita vai pitääkö aina erikseen kysyä?"

Kalle: "Mm, se on hyvin tapaus ja tilannekohtanen... joskus on se kiireinen hetki, ni se on kiireinen hetki, kun siinä on paikalla. Ja sitte jos on enemmän aikaa ni sanotaan, että joskus joutuu kysymään ja joskus ei tarvii kysyä..."

Toisaalta myös *henkilökunnan vähäinen määrä* vaikutti siihen, ettei isä ollut täysin tyytyväinen toteutuneeseen yhteistyöhön.

Kalle: "Välillä tota ehkä sai semmosen tunteen, että näihin asioihin ei puututa niin yksilöllisesti, ja eikä varmaan puututakaan, koska siellä on aika monta muutaki pientä tyttöä ja poikaa, jolla on kaikenlaisia asioita ja ongelmia siinä päivän aikaan..."

Isien arviot *kasvatusyhteistyön läheisyydestä* liittyivät muun muassa yhteistyön avoimuuteen, luottamukseen sekä tiiviyyteen. Isistä suurin osa piti yhteistyötä päivähoidon henkilökunnan kanssa läheisenä. Kasvatusyhteistyön läheisyydestä kertoi esimerkiksi se, että molemminpuolinen *avoimuus* toteutui isien mielestä hyvin.

Onni: "Mää ainakin uskallan sanna, ja toivon mukkaan minulle sanotaan, ja kaikki menee sillai ihan hyvin."

Onni kertoi pystyvänsä sanomaan avoimesti asioista ja odotti myös päivähoidon henkilökunnalta avointa kohtaamista. Yhteistyön läheisyys näkyi joidenkin isien osalta *luottamuksena* päivähoidon henkilökuntaa kohtaan.

Leevi: "...enhän mä tiää, ku ei oo aikasempaa kokemusta, miten se vois sujua. Mutta tuota jos se hoitaja sanoo, et se on sujunu erittäin hyvin, ni kyllä mä nyt aika paljon uskon sitte kuitenkin häntä, et se on sujunu erittäin hyvin."

Jos vanhemmilla ei itsellään ollut tietoa tai kokemusta asioista, pystyivät he luottamaan henkilökunnan sanaan. Luottamuksesta kertoi myös se, että suurin osa isistä pystyi puhumaan henkilökunnan kanssa arkaluontoisistakin asioista.

Leevi: "...ja sit just niinku tietää, et on se vaitiolovelvollisuus, vaikka siinä nyt tulis jotain arkaluontosempiä asioita, mitä ei nyt onneks oo kovin paljon tullu, mut kuitenkin."

Leevin mukaan arkaluontoisista asioista puhuminen oli helpompaa, kun tiedosti päivähoidon henkilökunnan vaitiolovelvollisuuden. Lisäksi Leevi ajatteli, että yhteistyön läheisyyden kokemiseen vaikutti *henkilökunnan määrä*. Isä epäili, että perhepäivähoitajan kanssa yhteistyö oli läheisempää päiväkotiin verrattuna, sillä aikuisia oli vain yksi.

Anna: "Mites tuntuuko, että jos lapsi ois päiväkodissa, ni olisko jotaki, et mitenkä tää yhteistyö ois voinu olla erilaista tai?"

Leevi: "No ehkä siinä on se, että sit siellä ois ollu useempi henkilö varmaanki, et kenen kanssa (olla yhteistyössä)... ni se nyt ois ainaki ollu erilainen. Mä pidän tätä nyt tässä vaiheessa just kivana silleen, et mä tiään kuka hän on..."

Anna: "Eli tuntuuko, että vois yhteistyö jopa olla tällä hetkellä vähä syvempää, ku että jos lapsi ois (päiväkodissa)?"

Leevi: "Joo, joo. Ihan niinku melkein vois in sanoa, että onkin vaikken tiiä tota... ni on."

Tutkimukseen osallistuneista isistä muutamat toivoivat, että kasvatusyhteistyö päivähoiton henkilökunnan kanssa olisi ollut hieman läheisempää. Joissakin tapauksissa yhteistyön läheisyyteen vaikutti *henkilökunnan tiheä vaihtuvuus*.

Aleksi: "Siellä vaan tosi paljon vaihtuu henkilökunta. Että ykskin viikko, niin varmaan niinku joka kerta oli eri henkilö, kun mä tulin hakemaan, etten mä ollu niinku nähnykkään ennen, et tommosia sijaisuuksia."

Toisaalta myös päivähoiton *henkilökunnan sosiaaliset taidot* vaikuttivat siihen, kuinka läheiseksi yhteistyö koettiin.

Onni: "Kyllä, joskus oli jotakin, että lapsi niinku häiritsi sitten. Kyllähän se tuntu vähän kurjalta niinku alussa, että ehkä se pitää jotenkin rakentavasti (sanoa) minun mielestä... et tää on ihan normaalia."

Onni: "Jännä, et jotenkin tuli itelle semmonen kurja olo, että pitää muistaa, et ne on lapsia vielä..."

Anna: "Niin, että oisko sen asian voinu jollakin, vähän lempeämminkin ilmasta, tuliko semmonen olo?"

Onni: "No ehkä ois voinu, niin..."

Onnin kertoman mukaan päivähoiton henkilökunnan olisi pitänyt toimia empaattisemmin erityisesti ikävistä asioista kertoessaan. Hän oli kokenut henkilökunnan lähestymistavan hieman hyökkäävänä, josta jäi negatiivinen kokemus. Myös Kalle kertoi odottaneensa päivähoiton henkilökunnalta *tiivimpää yhteistyötä* vaikeiden asioiden hoitamisessa.

Kalle: "No sanotaan näin, että tuota joo... että siinä varsinki ku oli se alotus ja Viljo vähä harmitteli sitä kovasti, ni sillä kohtaa olisin kaivannu semmosta, kun niistä puhuttiin kuitenkin niistä asioista, semmosta että niihin ois... sitä oletti ehkä semmosta niinku hanakampaa puuttumista."

Isän mielestä henkilökunta ei puuttunut riittävän tiukasti lapsen päivähoidon aloitukseen liittyviin hankaluuksiin, vaan asia jäi pintapuoleiseksi keskusteluksi. Onni puolestaan toivoi, että olisi saanut päivähoidon henkilökunnalta *palautetta omasta vanhemmuudestaan*.

Onni: "...pärjääkö lapsi siellä, että onko ne muitten tasolla tai että meneekö ne siellä muitten mukana ja mitenkä se menee. Ja onko ite tavallaan onnistunu kasvattaa... kumminkaan niin paljon tuolla pyöritä kaupungilla tai missään, että pystyis vertailee."

Isä oli hieman epävarma siitä, kuinka oli onnistunut lastensa kasvatuksessa, ja kaipasikin henkilökunnalta palautetta lastensa kehityksestä ja siten myös omasta onnistumisestaan. Isä kuitenkin tiedosti, että olemalla aloitteellinen, hän saisi henkilökunnalta kaipaamaansa tietoa.

Onni: "...mut ehkä se pitäis vaan reilusti kysyä, et no, miten se nyt menee. Kyllä sieltä varmaan tulis (palautetta). Mut ei ne ehkä osaa aatella sitä siltä kantilta, että toinen vaikka just alottanu tuomaan taikka, että miten se tuntuu."

Isistä suurin osa oli sitä mieltä, että päivähoidon henkilökunta oli *avoimesti ja tasapuolisesti yhteistyössä* molempien vanhempien kanssa. Esimerkiksi Leevi kertoi, kuinka perhepäivähoitaja oli ottanut vaikean asian puheeksi ensin isän ja myöhemmin äidin kanssa.

Soila: "Ni tota oliko sitte sillä tavalla, että lähestykö perhepäivähoitaja molempia vanhempia vai erityisesti jompaakumpaa?"

Leevi: "No se lähesty erityisesti mua, koska mä olin sillä kerralla, ku sitä ilmeni ekan kerran, nimä olin niinku hakemassa. Ja mä kerroin siitä sitte, miten mä sen asian näen... ja sit ne oli jatkanu sitä keskustelua puolison kans sit seuraavana aamuna, ja sit se tuli esille myös siinä vasukeskustelussa sitte ku oltiin molemmat..."

Ville toi lisäksi esille sen, että vanhemmat olisivat todennäköisesti kiinnittäneet huomiota siihen, jos henkilökunta ei olisikaan ollut tasapuolisesti tekemisissä molempien vanhempien kanssa.

Ville: "Mutta tota ei oo, ei oo tullu kyllä huomattua. Ois me varmaan siitä kyllä puhuttu kotona vaimon kanssa, jos ois sellanen filis ollu, että huomaisitko muuten, että se ei puhu mulle, vaan se puhuu sulle."

Yksi tutkimukseen osallistunut isä oli sitä mieltä, että päivähoidon henkilökunta oli aktiivisempi yhteistyössä äitiä kuin isää kohtaan, vaikka perheessä vanhemmat jakoivat lapsen hoitoon liittyvän vastuun tasapuolisesti.

Soila: "Onko päiväkoti sitte aktiivisempi esimerkiks äitiä kohden vai onks se sitte yhtä aktiivinen molempia..."

Kalle: "Kyllä varmaan on äitiä kohden enemmän aktiivisempi tällä hetkellä, et ku se on varmaan aika semmonen luonnollinen juttu."

9 POHDINTA

Tutkimuksemme tehtävänä oli selvittää, millaisia kokemuksia isillä on lapsensa päivähoiton aloituksesta sekä kasvatusyhteistyöstä päivähoiton henkilökunnan kanssa. Tulostemme mukaan lapsen päivähoiton aloitus näkyy perheen arjessa monella tasolla. Pohdimme seuraavaksi tutkimuksemme keskeisimpiä tuloksia Bronfenbrennerin (1979) ekologisessa teoriassa esitettyjen mikro-, meso-, ekso- ja makrotason näkökulmista sekä aikaisempaan tutkimustietoon peilaten. Lopuksi tarkastelemme tutkimuksemme luotettavuutta ja eettisyyttä sekä esitämme muutamia jatkotutkimusaiheita.

9.1 Päivähoiton aloitus tuo rutiinit arkeen

Tutkimukseemme osallistuneet isät pohtivat päivähoiton aloitusta *mikrotasolla* erityisesti perheen arjen muutoksen ja lapsen kaverisuhteiden muodostumisen kannalta. Tutkimukseemme osallistuneiden isien mukaan perheen arki koostui lähinnä työnteosta, lastenhoidosta sekä kotitöistä, mikä on nähtävissä myös Paletti –tutkimuksen tuloksissa (Rönkä ym. 2009). Päivähoiton aloitus vaikutti perheen arjen rutiineihin, mikä näkyi uusina järjestelyinä ja aikatauluina (ks. Kaskela ja Kekkonen 2006, 13). Isät kertoivat niin sanotuista

kalenteripalavereista, jotka olivat toimiva keino sovittaa vanhempien työajat ja lapsen hoitoajat yhteen. Arjen sujuvuus oli tärkeä kriteeri myös päivähoitopaikan valinnassa, sillä suurin osa isistä toivoi hoitopaikan sijaitsevan kodin ja työpaikan läheisyydessä. Isät kokivat päivähoiton aloituksen positiivisena muutoksena lapselle, sillä se toi säännöllisen rytmin lapsen ja koko perheen arkeen.

Mikrotasolla lapsen kaverisuhteiden merkitys näkyi tutkimustuloksissamme isien pohtiessa lapsen päivähoitopaikan valintaa. Kaverisuhteiden merkitys näkyi päivähoitopaikan valinnassa erityisesti Kallen haastattelussa. Kalle kertoi vanhempien valinneen lapselle sen päivähoitopaikan, jossa lapsen kaverisuhteiden jatkuvuus päivähoitosta kouluun siirryttäessä olisi mahdollista turvata, ja jossa lapsella olisi myös vapaa-ajan kavereita. Karikosken ja Tiilikan (2011, 79) mukaan päivähoitopaikkavalintoihin vaikuttaa yleensä myös vanhempien omat lapsuudenaikaiset päivähoitokokemukset, mikä näkyi osittain myös tässä tutkimuksessa. Lapsen vertaissuhteet näkyivät myös isien päivähoitoon liittyvissä huolissa. Muutamat isät olivat huolissaan siitä, kiusattaisiinko lasta ja kuinka lapsi pärjäisi isossa lapsiryhmässä. Myös Perälän ja tutkijakumppaneiden (2011, 37) tutkimustuloksissa ilmeni vanhempien huoli lapsen vertaissuhteiden muodostumisesta.

Mesotasolla isät pohtivat päivähoiton aloitukseen liittyvää lapsen ekologista siirtymää kodista päivähoitoon sekä vanhemman ja lapsen eroa. Juhon mielestä siirtymään liittyvä ero oli ikävä kokemus sekä lapselle että vanhemmalle. Kaganin (1984, 68–70) mukaan vanhemman läsnäolo lieventää lapsen epämukavuuden tunnetta uusissa tilanteissa. Tämän olivat huomanneet myös tutkimukseemme osallistuneet isät, joiden mukaan tutustumiskäynnit päivähoitopaikkaan ennen hoidon aloitusta olivat paitsi helpottaneet lapsen siirtymää myös vähentäneet vanhempien omia päivähoiton aloitukseen

liittyviä huolia. Isien tavat suhtautua päivittäisiin erotilanteisiin vaihtelivat: Mikko esimerkiksi kertoi ”nakkaavansa” lapsensa nopeasti hoitoon, kun taas Onni halusi jäädä rauhassa hyvästelemään lapsensa varmistaakseen hoitopäivän hyvän alun. Niin tässä kuin Kleinin ja tutkijakumppaneidenkin (2010, 392–395) tutkimuksessa on huomattavissa, kuinka vanhemman ja lapsen välinen ero-seremonia muodostuu hyvin yksilölliseksi.

Päivähoidon aloitukseen *eksotasolla* vaikutti voimakkaimmin vanhempien työ. Äidin siirtyminen kotoa työelämään johti lapsen päivähoidon aloitukseen, mikä onkin Dallin (2002, 90) mukaan usein päivähoidon aloituksen taustalla. Kinnusen ja tutkijakumppaneiden (2009, 126–127) huomiot 24 tuntia vuorokaudessa auki olevasta yhteiskunnastamme heijastuvat myös meidän tutkimustuloksiimme: tutkimukseemme osallistuneiden kymmenen isän perheissä vanhemmista seitsemän tekivät epäsäännöllistä työaika. Lisäksi useissa perheissä vanhempien työnkuvaan kuului työmatkoja tai –projekteja. Tämä vaikutti välillisesti lapseen siten, että perheen arkea oli toisinaan pyörittämässä vain toinen vanhempi. Päivähoidon aloituksessa vanhempien työn vaikutukset näkyivät siten, etteivät molemmat vanhemmat päässeet yhdessä lapsen kanssa tutustumaan päivähoitopaikkaan ja henkilökuntaan ennen päivähoidon aloitusta.

Toisaalta isät näkivät molempien vanhempien työssä myös hyviä puolia perheen arjen ja lapsen päivähoidon aloituksen näkökulmista. Päivähoidon aloituksen kannalta äidin lyhennetty työaika mahdollisti lyhyempien hoitopäivien järjestämisen ja siten lapsen pehmeän laskun päivähoitoon. Perheen arjen näkökulmasta tärkein perheen ja työn yhteensovittamisen keino oli isien mukaan työaikojen joustavuus. Vastaavia tuloksia on saanut myös Hooker tutkijakumppaneineen (2007). Vanhempien mahdollisuus joustaa työajassa oli ensiarvoisen tärkeää silloin, kun vanhempien työssä ilmentui

arkea vaikeuttavia tilanteita, kuten äkillisiä työmatkoja. Tammelinin (2009, 126) tutkimustulosten mukaan vanhemmat pyrkivätkin säilyttämään perhe-elämän rutinoituneena vaihtuvista tilanteista ja kiireestä huolimatta. Kaiken kaikkiaan useat isät välittivät puheissaan sen viestin, että vaikka työ on suuri perhe-elämää määrittävä tekijä, oli perhe kuitenkin etusijalla. Kallen sanoin ilmaistuna ”työ tulee vasta kakkosena”.

Makrotasolla yhteiskunnan tuki näkyi tutkimustuloksissamme lapsen koti- ja päivähoiton järjestämisessä. Ennen päivähoiton aloitusta lähes kaikki lapset olivat olleet kotona äidin ollessa vanhempainvapaalla. Missään tutkimukseemme osallistuneiden isien perheessä ei kuitenkaan oltu hyödynnetty subjektiivista päivähoito-oikeutta, vaan jokaisessa perheessä päivähoiton aloituksen syynä oli molempien vanhempien työssäkäynti.

9.2 Kasvatusyhteistyö – osallisuutta työajan puitteissa

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2005, 31) mukaan kasvatuskumppanuus on vanhemman ja ammattikasvattajan tietoista sitoutumista toimia yhdessä lapsen parhaaksi. Tutkimukseemme osallistuneet isät pohtivat kasvatusyhteistyötä *mikrotasolla* tiedostaen oman osallisuutensa tärkeyden kasvatusyhteistyössä ammattikasvattajien kanssa. Tämä näkyi muun muassa siinä, kuinka isät arvioivat omaa osallisuuttaan ja aktiivisuuttaan yhteistyössä sekä olivat kiinnostuneita lapsensa päivähoitoon liittyvistä asioista. Pekka oli helpottunut siitä, ettei yhteistyö päivähoiton henkilökunnan kanssa ole ”tätimäistä huolenpitoa”, vaan tasavertaista keskustelua ja molemminpuolista kuulemista. Tulostemme mukaan voidaan siis sanoa, että Alasuutarin (2010 b, 158) käyttämä käsite horisontaalisesta positiosta toteutui tässä tutkimuksessa.

Kasvatusyhteistyö näkyi tuloksissamme vahvimmin *mesotasolla*, eli kodin ja päivähoidon edustamien mikrotasojen kohtaamisena. Kasvatusyhteistyö korostui erityisesti lapsen valmistamisessa tulevaan siirtymään sekä konkreettisissa yhteistyötilanteissa. Isät kertoivat, kuinka lapsen valmistaminen päivähoiton aloitukseen yhdessä päivähoiton henkilökunnan kanssa oli tärkeä aloitusprosessia helpottava tekijä. McIntyren (2007, 86) tutkimustulosten mukaan vanhemmat toivovat saavansa tietoa siitä, kuinka tukea ja olla läsnä siirtymän suunnittelussa ja toteutuksessa. Tämä toive heijastui myös lähes jokaisen tutkimukseemme osallistuneen isän puheesta. Isien mukaan aloituskeskustelu, tutustumis- ja kotikäynnit olivat hyviä keinoja tukea vanhempien osallisuutta kasvatusyhteistyössä, mikä on todettu myös aiemmissa tutkimuksissa (esim. Dalli 2002, Kaskela & Kekkonen 2006, Kekkonen 2012).

Tutkimustulostemme mukaan kasvatusyhteistyö kulminoituu päivittäisiin keskusteluihin lapsen tuonti- ja hakutilanteissa sekä vasukeskusteluihin. Päivittäisten keskustelujen tavoitteena on Karilan (2006, 101–102) ja Korhosen (2006, 67–68) mukaan lapsen päivähoitoarjen avaaminen vanhemmille, mikä toteutui tutkimukseemme osallistuneiden isien mukaan hyvin. Vasukeskusteluissa isät arvostivatkin nimenomaan sitä, että he saivat kuulla lapsen kehityksestä ja oppimisesta sekä päivähoiton arjesta ja toiminnasta tarkemmin (ks. Alasuutari 2010 a, 59). Tutkimukseemme osallistuneet isät olivat aktiivisia vasukeskusteluihin osallistujia, toisin kuin Alasuutarin (2010 a, 127, 133–139) tutkimuksessa, jossa valtaosa keskusteluista käytiin yksin äidin kanssa.

Tutkimukseemme osallistuneilla isillä oli toiveita paremman kasvatusyhteistyön toteutumiseksi. Esimerkiksi Onni kertoi, kuinka henkilökunnan sosiaaliset taidot ovat tärkeässä asemassa toimivan yhteistyön

kannalta. Erityisesti ikävistä asioista keskustellessa Onni odotti henkilökunnalta empaattisempaa kohtaamista. Onni toivoi saavansa ammattikasvattajilta myös palautetta omasta onnistumisestaan vanhempana ja kasvattajana sekä tietoa päivähoiton toiminnan tavoitteista. Blue-Banning tutkijakumppaneineen (2004,173–177) onkin sitä mieltä, että ammattikasvattajien tehtävä on voimaannuttaa perheitä sekä kannustaa heitä osallistumaan lapsensa kasvatukseen.

Eksotason vaikutus kasvatusyhteistyöhön näkyi siinä, miten isien työ määritteli heidän osallistumismahdollisuuksiaan yhteistyöhön. Erityisesti päivähoiton aloitusvaiheen tapaamisiin isät osallistuivat melko harvoin työn ollessa esteenä. Lisäksi useissa perheissä äidit olivat äitiyslomalla tai vanhempainvapaalla, joten he löysivät paremmin aikaa tutustuttaa lapsi päivähoitoon. Vanhempien työajat ja työpaikkojen sijainti vaikuttivat myös joissakin perheissä isien päivittäisten hoitopaikkavierailujen määrään. Faganin (1997, 119–121) tutkimustulosten mukaan äidit hakivat lapsia päivähoidosta jopa kaksi kertaa useammin kuin isät. Tutkimustuloksemme ei kuitenkaan vahvista edellä mainittua, sillä hankalista työajoista huolimatta isät olivat usein viemässä tai hakemassa lasta hoidosta, kuten Mykkäsen ja Aallon (2010, 63) tutkimus myös osoittaa.

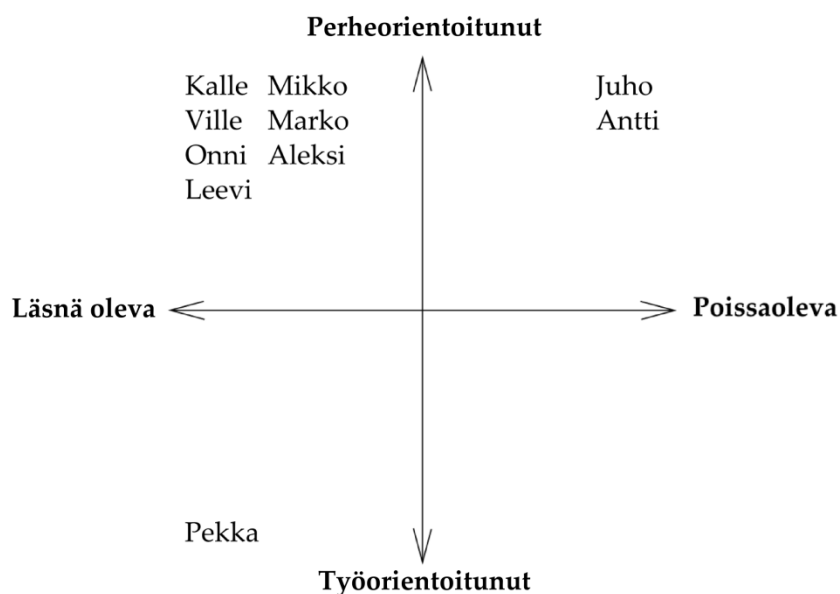
Makrotasolta katsottuna tutkimustuloksemme osoittavat, että kasvatusyhteistyötä voidaan tukea lisäämällä päivähoitohenkilökunnan resursseja sekä mahdollistamalla vanhempien osallistumisen päivähoiton arkeen. Tutkimukseemme osallistuneet isät kertoivat kasvatusyhteistyön keskeisten haasteiden olevan päivähoiton henkilökunnan ja vanhempien kiire, henkilökunnan vähäinen määrä sekä tiheä vaihtuvuus. Valtioneuvoston periaatepäätöksessä (2002, 14) todetaankin, että henkilöstön riittävyys ja pysyvyys ovat huolenaiheita myös päivähoiton yleisellä tasolla.

Tutkimukseemme osallistuneet isät, kuten aiemmat tutkimuksetkin (esim. Kolehmainen & Aalto 2004, 13; Palm & Fagan 2008, 756), korostavat päivähoidon henkilökunnan merkitystä isien osallisuuden lisäämiseksi. Tutkimuksemme mukaan moni isä olisi kiinnostunut näkemään päivähoidon arkea paikan päällä, ikään kuin kärpäsenä katossa. Honigin (2008, 677–678) idea osallistaa isiä päiväkodin vapaaehtoistyöhön ja pieniin projekteihin olisikin ehkä yksi keino saada isiä mukaan lasten päiväkotiarkeen. Myös miespuolisen kasvattajan merkitystä on pohdittu isien osallisuuden lisäämisen kannalta (esim. Honig 2008, 681; Alasuutari 2010 a, 133). Ainakin tutkimukseemme osallistuneet isät, joilla oli kokemusta yhteistyöstä miespuolisten kasvattajien kanssa, pitivät miehen työskentelyä päiväkodissa ”erittäin hienona asiana”.

Toisaalta kasvatusyhteistyötä tukevat myös yhteiskunnan lait, säädökset sekä erilaiset projektit. Tutkimustuloksissamme käy ilmi, kuinka päivähoitohenkilökunnan vaitiolovelvollisuus tukee luottamuksellisen yhteistyösuhteen muodostumista. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005) on lisäksi korostettu kasvatusyhteistyön tärkeyttä niin lapsen kuin vanhempienkin näkökulmasta. Jyväskylässä meneillään olleen Päivähoidon hyvä aloitus – projektin tarkoituksena oli tukea lapsen siirtymää sekä vanhemman ja päivähoiton henkilökunnan välistä kasvatusyhteistyötä. Tutkimustulostemme perusteella voimmekin todeta, että projektin tulokset näkyvät päivähoiton arjessa uusina ja toimivina kasvatusyhteistyökäytänteinä.

Yhteenvetona loimme kuvion (kuvio 2, s. 113) tutkimukseemme osallistuneiden isien osallisuudesta lapsensa päivähoidon. Kuviossa yhdistyvät tutkimustieto (Jallinoja 2009, 71–77; Hulkko 2007, 249) suomalaisten lapsiperheiden vanhempien perhe- ja työorientoituneisuudesta sekä Huttusen (2001, 149–170) isyystutkimuksen myötä kehittämät isyyden mallit. Ohenevassa isyydessä isän vähäinen osallisuus lapsen elämään ja vahvistuvassa isyydessä isän vahva

sitoutuminen isänä olemiseen näkyvät myös päivähoidon arjessa. Kuviossa osallisuus jakautuu neljään osallisuutta määrittävään piirteeseen, jotka ovat läsnäolo, poissaolo, perheorientoituneisuus sekä työorientoituneisuus. Perheorientoituneisuudella tarkoitamme isien kiinnostusta ja aktiivisuutta sekä perhe-elämää että päivähoitoa kohtaan. Suurin osa tutkimukseemme osallistuneista isistä olivat läsnä olevia ja perheorientoituneita isiä, jotka osallistuivat lapsen ja päivähoidon arkeen aktiivisesti. Kaksi isää oli perheorientoituneita ja poissaolevia isiä, jotka osallistuivat töiden vuoksi vain vähän lapsen päivähoitoarkeen, mutta olivat siitä selvästi kiinnostuneita. Yksi isistä oli näkemyksemme mukaan läsnä oleva ja työorientoitunut: vaikka hän oli läsnä lapsen päivähoitoarjessa esimerkiksi kuljetuksiin osallistumalla, hänen ajatuksensa keskittyivät enemmän työelämään kuin lapseen.

KUVIO 2 Isien osallisuus lapsensa päivähoitoon

9.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Laadullisessa tutkimuksessa tutkimuksen eettisyyttä tulee tarkastella mahdollisimman monipuolisesti sekä tiedon hankinnan että sen käytön osalta. Tutkijan on tärkeää tiedostaa tutkimuksen eettiset ongelmakohdat heti tutkimusprojektin alussa, jotta hän voi huomioida ne tutkimuksen eri vaiheissa. (Eskola & Suoranta 2003, 52.) Tässä tutkimuksessa pohdimme tutkimuksen eettisiä kysymyksiä jo hakiessamme tutkimuslupaa sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksesta. Tuolloin suunnittelimme tutkimusaineistomme käsittelyä, tulosten esittämistä sekä salassa pidettävien tietojen hävittämistä siten, ettei tutkimukseen osallistuvien isien anonymiteettisuoja petä missään tutkimuksen vaiheessa. Suojelimme tutkimukseemme osallistuvien isien ja heidän lähipiirinsä anonymiteettia muuttamalla litteraateissa ja tutkimusraportissa isien, perheenjäsenten ja päivähoitohenkilökunnan nimet sekä päivähoitopaikat. Lisäksi yhteydenpito isiin tapahtui joko puhelimitse tai sähköpostin välityksellä, jolloin ulkopuoliset eivät päässeet tietoisiksi tutkimukseemme osallistuvien henkilöllisyydestä.

Tutkijoina meidän tuli huolehtia siitä, että tutkimuskohteena olevat isät tiedostivat mahdolliset tutkimukseen osallistumisesta aiheutuvat haitat, hyödyt ja mahdollisuudet (Eskola & Suoranta 2008, 17, 212). Kysyessämme tutkimuslupaa päivähoitoyksiköiden johtajilta ja isiltä itseltään, selvitimme osapuolille tutkimuksen mahdolliset vaikutukset. Tiedottamisella pyrimme motivoimaan isiä osallistumaan, mutta toisaalta myös rakentamaan luottamuksellista suhdetta isiin. Ruusuvuoren ja Tiittulan (2005, 23, 41) mukaan haastattelun tarkoituksen kertominen, tietojen luottamuksellinen säilyttäminen sekä anonymiteetin varjeleminen ovat luottamuksellisen suhteen rakentumisessa keskeisessä asemassa. Painotimme tutkimukseen osallistumisen

vapaaehtoisuutta sekä sitä, että isillä oli mahdollisuus kieltäytyä osallistumasta tutkimukseen missä tutkimusprosessin vaiheessa tahansa. Tiedotimme isiä tästä sekä suullisesti että kirjallisesti (liite 3).

Haastatteluissa pyrimme mahdollisimman objektiiviseen suhteeseen haastateltavien kanssa. Eskolan ja Suorannan (2003, 17) mukaan objektiivisuus syntyykin tutkijan oman subjektiivisuuden tunnistamisesta. Tutkimuksen teon alkuvaiheessa tutkijan onkin tärkeää pohtia omia ennakko-olettamuksiaan sekä tutkimuksen edetessä arvioida omaa asemaansa ja puolueettomuuttaan tutkimuksen luotettavuuden kannalta (Tuomi & Sarajärvi 2002, 132–133). Haastattelutilanteissa pyrimme mahdollisimman objektiiviseen suhteeseen haastateltavien kanssa pitämällä omat uskomuksemme, asenteemme ja arvostuksemme haastattelujen ulkopuolella. Puolueeton tutkimuskohteen tarkastelu osoittautui kuitenkin haastavaksi. Pyrimmekin jokaisen haastattelutilanteen jälkeen keskustelemaan yhdessä haastattelun herättämistä tunteista ja ajatuksista ja sillä tavoin purkamaan omia oletuksiamme ja arvostuksiamme, jotta ne eivät olisi vaikuttaneet tuleviin haastatteluihin tai tulosten analysointiin.

Tutkimuksessamme pyrimme tuottamaan mahdollisimman luotettavaa tietoa tutkimusaiheestamme. Lincolnin ja Guban (1985, 218–219, 289–301) mukaan luotettavuuden kriteereinä voidaan pitää neljää käsitettä: uskottavuutta (credibility), siirrettävyyttä (transferability), vahvistettavuutta (confirmability) ja varmuutta (dependability). Seuraavaksi tarkastelemme tutkimuksemme luotettavuutta näiden neljän kriteerin näkökulmasta.

Uskottavuudella tarkoitetaan sitä, että tutkija tulkitsee tutkittavien käsityksiä oikein, ja tutkimuslöydöt ovat luotettavia (Eskola & Suoranta 2008, 210–212). Tutkimuksen uskottavuutta voidaan lisätä esimerkiksi riittävän pitkäkestoisella

aineistonkeruulla, kenttämuistiinpanoilla sekä kollegoiden palautteen avulla (Lincoln & Guba 1985, 290–296). Tässä tutkimuksessa uskottavuuden toteutumisen haasteena oli, että kokemusmaailmat tutkijoiden ja tutkittavien välillä poikkesivat toisistaan melko paljon. Teimme tulkintamme naisen näkökulmasta ilman kokemusta vanhemmuudesta. Pyrimme kuitenkin lisäämään tutkimuksemme uskottavuutta antamalla tutkimuskohteena oleville isille luettavaksi otteen aineiston analyysistä sekä tutkimustulokset ennen tutkimusraportin viimeistelyä. Tällä tavoin pyrimme varmistamaan, että olimme tulkinneet isien puheen oikein. Isät antoivat hyvin vähän palautetta tuloksista, joten oletimme, että tulkintamme oli onnistunut. Lisäksi lisäsimme tutkimuksemme uskottavuutta keskustelemalla jokaisen haastattelutilanteen jälkeen haastattelun herättämistä ajatuksista ja kirjaamalla ajatuksia paperille, mikä on verrattavissa tutkimuspäiväkirjan pitoon.

Siirrettävyys viittaa siihen, kuinka hyvin tutkimustulokset ovat siirrettävissä toiseen kontekstiin (Eskola & Suoranta 2008, 211–212, Patton 2002, 584). Siirrettävyyttä arvioidaan vertaamalla saatuja tutkimustuloksia aikaisempaan teoriaan (Miles & Huberman 1994, 279), ja sen edellytyksenä on riittävän kattava kerätyn aineiston, menetelmien ja analyysin kuvailu (Lincoln & Guba 1985, 194–316). Vaikka kuvaamme tutkimusraportissamme tutkimuksemme aineiston, menetelmät ja analyysin vaihe vaiheelta tarkasti, on tutkimuksen siirrettävyyden arviointi ongelmallista, sillä aikaisempaa tutkimusta kyseisestä ilmiöstä löytyy varsin vähän. Siirrettävyyttä hankaloittaa myös se, että jokainen tutkimustilanne on yksilöllinen ja siihen vaikuttaa niin haastattelupaikka, haastateltava että haastattelijat.

Vahvistettavuus tarkoittaa tutkimuksenteossa sitä, että tutkija esittää tekemänsä ratkaisut siten, että lukijan on mahdollista seurata ja arvioida tutkijan tekemää päättelyä (Tuomi & Sarajärvi 2002, 136–137). Tutkimusraportissamme pyrimme

kuvaamaan tutkimuksemme etenemistä tarkasti vaihe vaiheelta sekä avaamaan aineistomme analyysia lukijalle analyysiesimerkin (liite 6) avulla. Tulosten raportoinnissa pyrimme osoittamaan tulkintamme oikeellisuutta liittämällä tekstiin aineisto-otteita haastatteluista.

Varmuudella viitataan siihen, että tutkimuksessa huomioidaan kaikki ne tekijät, jotka saattavat ennustamattomasti vaikuttaa tutkimuksen tekoon (Lincoln & Guba 1985, 324). Tutkimuksen varmuutta tutkija voi lisätä huomioimalla omat ennako-olettamuksensa tutkimusaiheesta (Eskola & Suoranta 2003, 212). Tässä tutkimusprojektissa pyrimme ennakoimaan tutkimuksen eri vaiheisiin vaikuttavia tekijöitä keskustellen ja pohtien niitä yhdessä. Erityisesti pyrimme varmistamaan haastattelutilanteiden sujuvuuden pohtimalla haastattelupaikkojen vaikutuksia, kysymysten asettelua sekä omia ennako-olettamuksia isiä ja heidän vastauksiaan kohtaan. Toki myönnämme, että lähes jokaisen haastattelutilanteen jälkeen havaitsimme jonkin ennustamattoman tekijän, kuten äidin kommentti tai tutkijan johdatteleva esimerkki, joka vaikutti ehkä isän vastaukseen.

Tutkimuksen luotettavuutta voidaan lisätä triangulaation avulla. Triangulaatiota on käytetty laadullisessa tutkimuksessa validiteettikriteerinä ja sillä tarkoitetaan erilaisten metodien, tutkijoiden ja teorioiden yhdistämistä (Tuomi & Sarajärvi 2002, 141). Tutkimusprosessin eri osa-alueilla näkyy ja vaikuttaa vahvasti tutkijatriangulaatio. Tämä vaikutti jo aihetta valitessa, sillä aiheen tuli olla sellainen, mikä kiinnosti molempia. Lisäksi aihetta tuli tarkastella tutkimusmenetelmällä, johon molemmat osapuolet olivat valmiita sitoutumaan. Aineistonkeruussa ja analyysissa tutkijatriangulaatio korostui erityisesti. Molempien tutkijoiden osallistuminen haastatteluun mahdollisti paremmin haastateltavien havainnoinnin ilmeiden ja eleiden osalta sekä puuttumisen haastateltavan esittämiin yksittäisiin tutkimuksen kannalta

merkityksellisiin kommentteihin. Haastattelijoina pystyimme täydentämään toinen toisiamme sekä esittämään lisäkysymyksiä tarpeen mukaan. Analysoinnin kannalta molempien tutkijoiden osallistuminen haastatteluihin mahdollisti tulosten monipuolisen tarkastelun. Myös keskustelut ja ajatusten vaihdot koko tutkimusprosessin ajan osoittautuivat arvokkaiksi ja hedelmällisiksi tutkimuksen etenemisen ja tekemisen mielekkyyden kannalta.

9.4 Tutkimustulosten hyödynnettävyys ja ehdotukset jatkotutkimusaiheiksi

Tutkimuksemme tulokset osoittavat, että päivähoiton aloitusprosessissa on tärkeä panostaa perheen arjen sujuvuuteen sovittamalla vanhempien työ, lapsen päivähoito sekä vapaa-aika keskenään. Erityisesti isien työ on keskeisessä asemassa niin päivähoiton aloituksen kuin kasvatusyhteistyön osalta. Perheen arjen sujuvoittamiseksi työnantajien puolelta tulisikin olla enemmän joustoa. Jos isät pystyisivät järjestämään työaikojaan siten, että päivähoiton aloitusvaiheessa he pääsisivät osallistumaan aloituskeskusteluun ja tutustumiskäynneille, tukisi tämä lapsen sopeutumista päivähoitoon ja isän ja ammattikasvattajan välistä kasvatusyhteistyötä.

Isien toiveet ja huolet päivähoiton aloituksessa liittyvät usein aiempiin päivähoitokokemuksiin. Ammattikasvattajien onkin hyvä tiedostaa, kuinka tärkeitä aiemmat päivähoitokokemukset ovat ja kuinka ne voivat vaikuttaa uusien yhteistyösuhteiden muodostumiseen. Ennakoasenteista keskusteleminen heti päivähoitosuhteen alussa mahdollistaa avoimemman yhteistyösuhteen muodostumisen. Erityisesti omahoitajakäytäntöön panostaminen vaikuttaa vähentävän vanhempien huolta lapsen osalta. Omahoitajakäytännön toteutuksesta kannattaa kuitenkin kertoa selkeästi

molemmille vanhemmille, jotta käytäntö tukisi myös vanhemman ja ammattikasvattajan välistä yhteistyötä.

Päivähoidon aloitusprosessiin liittyvät käytännöt – aloituskeskustelu, kotikäynti ja tutustumiskäynti – ovat tutkimustulostemme mukaan tärkeitä erityisesti kasvatusyhteistyön osalta. Ammattikasvattajien on tärkeää tietää, kuinka vanhemmat suhtautuvat esimerkiksi kotikäyntiin, jotta he pystyvät hyödyntämään tietoa käytännössä. Isien avoin suhtautuminen kotikäyntiä kohtaan rohkaisee kasvattajia menemään perheiden kotiin tutustumaan lapseen ja perheeseen. Päivähoidon kannattaa panostaa erityisesti tutustumiskäyntien järjestämiseen, sillä ne osoittautuivat tärkeiksi niin vanhemman kuin lapsen osalta.

Kasvatusyhteistyössä tulisi tutkimustulostemme mukaan panostaa yhä enemmän päivittäisiin kohtaamisiin. Isät pitävät päivittäisiä kohtaamisia tärkeinä ja haluavat kuulla lapsensa päivästä, mutta aina päivähoidon henkilökunnalla ei ole aikaa kuulumisten vaihdolle. Päivähoidossa tulisikin lisätä resursseja, jotta henkilökunnalla olisi enemmän aikaa tärkeiksi koettuihin päivittäisiin kohtaamisiin. Tutkimustulostemme mukaan myös henkilökunnan vaihtuvuus vaikuttaa kasvatusyhteistyön toteutumiseen, sillä uusia ammattikasvattajia on vaikeampi lähestyä lasta koskevissa asioissa. Toisaalta kasvatusyhteistyössä olisi hyvä panostaa myös isien osallisuuden lisäämiseen. Useimmiten yhteydenpito tapahtuu ensisijaisesti äitiin, mikä vähentää isien osallisuutta ja tietoisuutta lasta koskevista asioista. Tieto ei aina kulje äidiltä isälle, joten olisi hyvä pohtia, tulisiko henkilökunnan tiedottaa molempia vanhempia tasapuolisesti esimerkiksi hyödyntäen nykyteknologiaa.

Ehdotuksia jatkotutkimusaiheiksi olisivat mielestämme ainakin kolme seuraavaa. Tutkimuksessamme keskityimme isien näkökulman tavoittamiseen

päivähoidon aloituksen ja kasvatusyhteistyön osalta, mutta olisi mielenkiintoista selvittää samanaikaisesti sekä äitien että isien näkökulmia ja verrata näitä keskenään. On tärkeää huomioida, että kokemus on aina subjektiivinen ja ainutlaatuinen, joten yksilöillä voi olla hyvinkin erilaiset kokemukset samasta tilanteesta tai tapahtumasta.

Kaksi seuraavaa jatkotutkimusaihetta liittyvät tutkimuksen luonteeseen ja aineistonkeruumenetelmään. Tämä tutkimus oli laadullinen ja aineistonkeruumenetelmänä oli pieni kysely ja kymmenen haastattelua. Jatkotutkimus voisi olla laadullinen tapaustutkimus, jossa tutkittaisiin yhden isän tai perheen näkökulmaa lapsensa päivähoidon aloitusprosessista. Vaihtoehtoisesti tapaustutkimuksen kautta voitaisiin tutkia myös muutamien eri ikäisten lasten ja heidän perheidensä päivähoidon aloitusprosessia. Tapaustutkimus mahdollistaa ilmiön syvällisemmän tarkastelun ja aineistonkeruu voidaan toteuttaa hyvinkin pitkällä aikavälillä eri menetelmiä hyödyntäen. Vaihtoehtoisia aineistonkeruumenetelmiä voisivat olla haastattelun lisäksi päiväkirjan kirjoittaminen ja havainnointi. Näin ollen tutkimusaineistosta löytyisi kenties vielä monipuolisempaa ja yksityiskohtaisempaa tietoa erityisesti päivähoidon aloituksen herättämistä tunteista, huolista ja onnistumisista. Muutamien tapausten vertailu toisiinsa toisi puolestaan esiin päivähoidon aloituksen yksilölliset piirteet, yhtäläisyydet ja erot eri perheiden välillä. Lisäksi tapaustutkimus mahdollistaisi päivähoidon aloitusprosessin arvioinnin esimerkiksi vuosi päivähoidon aloituksen jälkeen.

Toisessa jatkotutkimuksessa aineistonkeruun voisi toteuttaa keräämällä päivähoidon aloittavien lasten isien kirjoitelmia, joissa he kertoisivat omia kokemuksiaan päivähoidon aloitusprosessista. Kirjoitelmien kautta tutkijat tavoittaisivat isien näkökulman valtakunnallisesti laajemmassa perspektiivissä ja todennäköisesti kohdejoukko olisi heterogeenisempi. Lisäksi kirjoitelmat

voisivat aktivoida niitä isiä, jotka jäävät haastattelututkimuksista pois joko jännityksen tai kiireisten aikataulujen vuoksi.

LÄHTEET

- Aalto, I. 2010. Katsaus isyyden historiaan sääty-yhteiskunnasta nykyaikaan. Teoksessa J. Mykkänen & I. Aalto. Isyyden ihanteet, arki ja kokemukset. Raportti isyyden tutkimuksesta Suomessa. Nuorisotutkimusverkosto, 15–38.
- Ahnert, L. & Lamb, M. E. 2003. Shared care: Establishing a balance between home and child care settings. *Child Development* 74 (4), 1044–1049.
- Ahnert, L., Gunnar, M. R., Lamb, M. E. & Barthel, M. 2004. Transition to child care: associations with infant–mother attachment, infant negative emotion, and cortisol elevations. *Child Development* 75, 639–650.
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E. & Wall, S. 1978. Patterns of attachment. A psychological study of the strange situation. New Jersey: Hillsdale.
- Alasuutari, M. 2003. Kuka lasta kasvattaa? Helsinki: Gaudeamus Kirja. Oy Yliopistokustannus.
- Alasuutari, M. 2010a. Suunniteltu lapsuus. Keskustelut lapsen varhaiskasvatuksesta päivähoitossa. Tampere: Vastapaino.
- Alasuutari, M. 2010b. Striving at partnership: parent–practitioner relationships in Finnish early educators’ talk. *European Early Childhood Education Research Journal* 18 (2), 149–161.
- Aldous, J., Mulligan, G. M., & Bjarnason, T. 1998. Fathering over time: what makes the difference? *Journal of Marriage and the Family* 60, 809–820.
- Allen, S. M. & Hawkins, A. J. 1999. Maternal gatekeeping: mothers’ beliefs and behaviors that inhibit greater father involvement in family work. *Journal of marriage and the family* 61, 199–221.
- Anttonen, A. 1999. Lasten kotihoidon tuki suomalaisessa perhepolitiikassa. Helsinki: Kela. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 52.
- Anttonen, A. 2003. Lastenhoidon kaksi maailmaa. Teoksessa H. Forsberg & R. Nätkin (toim.) *Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä*. Helsinki: Gaudeamus, 159–185.
- Auvinen, R. 1968. Ansioäiti ja kotiäiti. Sosiaalitieteellinen haastattelututkimus ansioäidin ja kotiäidin osan valintaan vaikuttavista tekijöistä. Väestöpoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisu B:16, Helsinki.
- Bengtson, V. L. 1987. Parenting, grandparenting, and intergenerational continuity. Teoksessa J. B. Lancaster, J. Altmann, A. S. Rossi & L. R. Sherrod (toim.) *Parenting across the life span: biosocial dimensions*. New York: Aldine de Gruyter, 435–456.
- Bernard, J. 1981. The good-provider role: its rise and fall. *American Psychologist* 36 (1), 1–12.

- Blue-Banning, M., Summers, J. A., Frankland, H. C., Nelson, L. L. & Beegle, G. 2004. Dimensions of family and professional partnerships: constructive guidelines for collaboration. *Exceptional Children* 70 (2), 167–184.
- Bowlby, J. 1969. *Attachment and loss*. Volume 1. *Attachment*. New York: Basic.
- Brown, G. F., McBride, B. A., Bost, K. K., Shin, N. 2011. Parental involvement, child temperament, and parents' work hours: differential relations for mothers and fathers. *Journal of Applied Developmental Psychology* 32, 313–322.
- Bronfenbrenner, U. 1979. *The ecology of human development. Experiments by nature and design*. Harvard university press.
- Brooker, L. 2008. *Supporting transitions in the early years*. Great Britain: Open University Press
- Cabrera, N. J., Tamis-LeMonda, C. S., Bradley, R. H., Hofferth, S. & Lamb, M. E. 2000. Fatherhood in the twenty-first century. *Child Development* 71 (1), 127–136.
- Cox, M. J., Owen M. T., Henderson, V. K. & Margand N. A. 1992. Prediction of infant-father and infant-mother attachment. *Developmental Psychology* 28 (3), 474–483.
- Crittenden, P. M. 2000. Introduction. Teoksessa P. M. Crittenden & A. H. Claussen. (toim.) *The organization of attachment relationships: maturation, culture, and context*. Campridge: Campridge University Press, 1–10.
- Coltrane, S. 1996. *Family man. Fatherhood, housework and gender equity*. New York: Oxford University Press.
- Cryer, D., Wagner-Moore, L., Burchinal, M., Yazejian, N., Hurwitz, S. & Wolery, M. 2005. Effects of transitions to new child care classes on infant/toddler distress and behavior. *Early Childhood Research Quarterly* 20, 37–56.
- Dalli, C. 1999. Learning to be in childcare: mothers' stories of their child's 'settling-in'. *European Early Childhood Education Research Journal* 7 (2), 53–66.
- Dalli, C. 2002. Constructing identities: being a “mother” and being a “teacher” during the experience of starting childcare. *European Early Childhood Education Research Journal* 10 (2), 85–101.
- Dalli, C. 2008. Pedagogy, knowledge and collaboration: towards a ground-up perspective on professionalism. *European Early Childhood Education Research Journal* 16 (2), 171–185.
- Darling, N. & Steinberg, L. 1993. Parenting style as context: an integrative model. *Psychological Bulletin* 113, 487–496.
- Denzin, N. K. 1970. *The research act*. Chicago: Aldine.
- Deutch, F. M. 1999. *Halving it all: how equally shared parenting works*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- De Schipper, J. C., Tavecchio, L. W. C., Van Ijzendoorn, M. H. & Van Zeijl, J. 2004. Goodness-of-fit in center day care: relations of temperament,

- stability, and quality of care with the child's adjustment. *Early Childhood Research Quarterly* 19, 257–272.
- Dienhart, A. 1998. *Reshaping fatherhood: the social construction of shared parenting*. Thousand Oaks, California: SAGE.
- Doherty, W. J., Kouneski, E. F. & Erickson, M. F. 1998. Responsible fathering: an overview and conceptual framework. *Journal of Marriage and the Family* 60, 277–292.
- Doucet, A. 2006. *Do men mother? Fathering, care, and domestic responsibility*. Toronto, Buffalo: University of Toronto Press.
- Dowling, M. 2005. *Young children's personal, social and emotional development*. Lontoo: Paul Chapman Publishing.
- Ebbeck, M. & Yim, H. Y. B. 2009. Rethinking attachment: fostering positive relationships between infants, toddlers and their primary caregivers. *Early Child Development and Care* 179 (7), 899–909.
- Ehrensaft, D. 1984. When women and men mother. Teoksessa J. Trebilcot (toim.) *Mothering: essays in feminist theory*. Totowa, New Jersey: Rowman and Allanheld, 41–61.
- Endsley, R. C. & Minish, P. A. 1991. Parent–staff communication in day care centers during morning and afternoon transitions. *Early Childhood Research Quarterly* 6 (2), 119–135.
- Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2010. Opetushallitus. Viitattu 26.11.2011
http://www.oph.fi/download/131115_Esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2010.pdf
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Eskola, J. & Vastamäki, J. 2010. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli. *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. Jyväskylä: PS-kustannus, 26–44.
- Fabian, H. 2007. Informing transitions. Teoksessa A-W. Dunlop & H. Fabian. *Informing transitions in the early years. Research, policy and practice*. London: Open University Press, 3–17.
- Fagan, J. 1997. Patterns of mother and father involvement in day care. *Child & Youth Care Forum* 26 (2), 113–126.
- Fagan, J. & Press, J. 2008. Father influences on employed mothers' work-family balance. *Journal of Family Issues* 29 (9), 1136–1160.
- Fantuzzo, J., Tighe, E. & Childs, S. 2000. Family involvement questionnaire: a multivariate assessment of family participation in early childhood education. *Journal of Educational Psychology* 92 (2), 367–376.
- Fantuzzo, J., Perry, M. A. & Childs, S. 2006. Parent satisfaction with educational experiences scale: a multivariate examination of parent satisfaction with

- early childhood education programs. *Early Childhood Research Quarterly* 21, 142–152.
- Forsberg, H. 1995. Sosiaalitoimiston isä: kaivattu, toivoton ja uhkaava. Teoksessa L. Eräsaari, R. Julkunen & H. Silius. *Naiset yksityisen ja julkisen rajalla*. Tampere: Vastapaino, 132–149.
- Fox, N. A., Kimmerly N. L. & Schafer W. D. 1991. Attachment to mother/attachment to father: a meta-analysis. *Child Development* 62 (1), 210–225.
- Gall, M. D., Gall J. P. & Borg, W. R. 2003. *Educational research. An introduction*. Boston: Allyn and Bacon.
- Ghaye, A. & Pascal, C. 1988. Four-year-old children in reception classrooms: participant perceptions and practice. *Educational Studies* 14 (2), 187–208.
- Giallo, R., Treyvaud, K., Matthews, J. & Kienhuis, M. 2010. Making the transition to primary school: an evaluation of a transition program for parents. *Australian Journal of Educational & Developmental Psychology* 10, 1–17.
- Green, S. 2003. Reaching out to fathers: an examination of staff efforts that lead to greater father involvement in early childhood programs. *Early Childhood Research & Practice* 5 (2). Viitattu 1.12.2012 <http://ecrp.uiuc.edu/v5n2/green.html>
- Grossmann, K. & Grossmann, K. E. 2000. Parents and toddlers at play: evidence for separate qualitative functioning of the play and the attachment system. Teoksessa P. M. Crittenden & A. H. Claussen. (toim.) *The organization of attachment relationships: maturation, culture, and context*. Cambridge: Cambridge University Press, 13–37.
- Guba, E. G. & Lincoln, Y. S. 1994. Competing paradigms in qualitative research. Teoksessa N. K. Denzin & Y. S. Lincoln. *Handbook of qualitative research*. Thousand Oaks: Sage, 105–117.
- Haavio-Mannila, E., Jallinoja, R. & Strandell, H. 1984. *Perhe, työ ja tunteet. Ristiriitoja ja ratkaisuja*. Helsinki: WSOY.
- Haukanes, H. & Thelen, T. 2010. Parenthood and childhood: debates within the social sciences. Teoksessa T. Thelen & H. Haukanes (toim.) *Parenting after the century of the child. Travelling ideals, institutional negotiations and individual responses*. Burlington, Vermont: Ashgate, 11–32.
- Hautamäki, A. 2003. Kiintymyssuhdeteoria – teoria yksilön kiin(nit)tymisestä tärkeisiin toisiin ihmisiin, kiintymyssuhteen katkoksista ja merkityksestä kehitykselle. Teoksessa J. Sinkkonen & M. Kalland (toim.) *Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen*. Helsinki: WSOY, 13–66.
- Hilado, A., Kallemeyn, L., Leow, C., Lundy, M & Israel, M. 2011. Supporting child welfare and parent involvement in preschool programs. *Early Childhood Education Journal* 39, 343–353.
- Holden, G. W. & Miller, P. C. 1999. Enduring and different: a meta-analysis of the similarity in parents' child rearing. *Psychological Bulletin* 125, 223–254.

- Honig, A. S. 2008. Supporting men as fathers, caregivers and educators. *Early Childhood Development and Care* 178 (7-8), 665–687.
- Hooker, H., Neathey, F., Casebourne, J. & Munro, M. 2007. The third work-life balance employee survey: main findings. *Employment relations research series*, 58. London: DTI. Viitattu 21.3.2012 <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/+http://www.dti.gov.uk/files/file38388.pdf>
- Howes, C. & Hamilton, C. E. 1992a. Children's relationships with child care teachers: stability and concordance with parental attachments. *Child Development* 63, 867–878.
- Howes, C. & Hamilton, C. E. 1992b. Children's relationships with caregivers: mothers and child care teachers. *Child Development* 63, 859–866.
- Hujala, E., Puroila, A-M., Parrila-Haapakoski, S. & Nivala, V. 1998. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Jyväskylä: Gummerus.
- Hulkko, L. 2007. Lasten vanhemmat ja työ. Teoksessa *Suomalainen lapsi 2007*. Helsinki: Stakes, 249–251.
- Huttunen, J. 1994. Isyys ja miehisuus: isä perhepsykologisessa tutkimuksessa. Teoksessa J. Virkki. (toim.) *Ydinperheestä yksilöllistyviin perheisiin*. Porvoo: WSOY, 46–66.
- Huttunen, J. 1998. Isästäkö äidin kaltainen vanhempi? Teoksessa L. Laurinen (toim.) *Koti kasvattajana, elämä opettajana*. Kasvatus- ja oppimiskulttuurit tutkimuskohteena. Jyväskylä: Atena, 36–66.
- Huttunen, J. 1999. Muuttunut ja muuttuva isyys. Teoksessa A. Jokinen (toim.) *Mies ja muutos. Kriittisen miestutkimuksen teemoja*. Tampere: Tampere University Press, 169–193.
- Huttunen, J. 2001. Isänä olemisen uudet suunnat. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Huttunen, J. 2010. Isyyteen sitoutuminen ja sen merkitys miehelle. *Suomen Lääkärilehti* 65 (3), 175–181.
- Ikonen, M. 2006. Lasten vuorovaikutus ja leikki yhteisöllisyyden rakentajana. Teoksessa K. Karila, M. Alasuutari, M. Hännikäinen, A. R. Nummenmaa & R. Rasku-Puttonen (toim.) *Kasvatusvuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino, 149–165.
- Jallinoja, R. 2009. Perhe yhdessä vapaa-aikana. Teoksessa M. Liikkanen. (toim.) *Suomalainen vapaa-aika. Arjen ilot ja valinnat*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press, 49–77.
- Johansson, I. 2007. Horizontal transitions: what can it mean for children in the early school years? Teoksessa A-W. Dunlop & H. Fabian (toim.) *Informing transitions in the early years*. London: Open University Press, 33–44.
- Jokinen, E. 2005. *Aikuisten arki*. Helsinki: Gaudeamus.
- Jyväskylän kaupunki, lasten päivähoitopalvelut. 2010. Viitattu 14.4.2011 <http://www.jyvaskyla.fi/paivahoito>
- Kagan, J. 1984. *The nature of the child*. New York: Basic Books.

- Kalliala, M. 2011. Look at me! Does the adult truly see and respond to the child in Finnish day-care centres? *European Early Childhood Education Research Journal* 19 (2), 237–253.
- Karikoski, H. & Tiilikka, A. 2011. Eheä kasvunpolku – haaste yhteistyölle. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.) *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. Jyväskylä: PS-kustannus, 77–92.
- Karila, K. 2005. Vanhempien ja päivähoidon henkilöstön keskustelut kasvatuskumppanuuden areenoina. *Kasvatus* 4, 285–298.
- Karila, K. 2006. Kasvatuskumppanuus vuorovaikutussuhteena. Teoksessa K. Karila, M. Alasuutari, M. Hännikäinen, A. R. Nummenmaa & R. Rasku-Puttonen (toim.) *Kasvatusvuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino, 91–108.
- Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. *Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen*. Helsinki: Stakes. Oppaita 63.
- Keen, D. 2007. Parents, families, and partnerships: issues and considerations. *International Journal of Disability, Development and Education* 54 (3), 339–349.
- Kekkonen, M. 2012. Kasvatuskumppanuus puheena. *Varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapset päivähoidon diskursiivisilla näyttämöillä*. *Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, tutkimus* 72.
- Kela 2011. Viitattu 27.11.2011
<http://www.kela.fi/in/internet/suomi.nsf/NET/110701111752EH?OpenDocument>
- Keltinkangas-Järvinen, L. 2004. *Hyvä itsetunto*. Helsinki: WSOY.
- Keltinkangas-Järvinen, L. 2009. *Temperamentti. Ihmisen yksilöllisyys*. Helsinki: WSOY.
- Knopf, H. T. & Swick, K. J. 2008. Using our understanding of families to strengthen family involvement. *Early Childhood Education Journal* 35, 419–427.
- Keyes, C. R. 2002. A way of thinking about parent/teacher partnerships for teachers. *International Journal of Early Years Education* 10 (3), 177–191.
- Kikas, E., Poikonen, P-L., Kontoniemi, M., Lyyra, A-L., Lerkkanen, M-K. & Niilo, A. 2011. Mutual trust between kindergarten teachers and mothers and its associations with family characteristics in Estonia and Finland. *Scandinavian Journal of Educational Research* 55 (1), 23–37.
- Kinnunen, U., Malinen, K. & Laitinen, K. 2009. Työn ja perheen yhteensovittaminen: perheiden kokemuksia ja ratkaisuja. Teoksessa A. Rönkä, K. Malinen & T. Lämsä. *Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa*. Jyväskylä: PS-kustannus, 125–147.
- Kirmanen, T. 1999. Haastattelu lapsen ja aikuisen kohtaamisena – Kokemuksia lasten pelkojen tutkimuksesta. Teoksessa I. Ruoppila, E. Hujala, K. Karila, J. Kinos, P. Niiranen & M. Ojala. *Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä*. Jyväskylä: Atena, 194–217.

- Kivijärvi, S., Rönkä, A. & Hyväluoma, J. 2009. Vanhemmuus arjessa: neuvottelua, hässäköitä ja hassuttelua. Teoksessa A. Rönkä, K. Malinen & T. Lämsä. Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Jyväskylä: PS-kustannus, 47–68.
- Kivimäki, R. 2003. Perhe tuli työelämään. Teoksessa H. Forsberg & R. Nätkin. Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus, 186–201.
- Klein, P. S., Kraft, R. R. & Shohet, C. 2010 Behaviour patterns in daily mother-child separations: possible opportunities for stress reduction. *Early Child Development and Care* 180 (3), 387–396.
- Kolehmainen, J. 2004. Osallistuva isä – muuttunut mies. Teoksessa I. Aalto & J. Kolehmainen (toim.) Isäkirja. Tampere: Vastapaino, 89–109.
- Kolehmainen, J. & Aalto, I. 2004. Johdanto isyyksien tutkimiseen. Teoksessa I. Aalto & J. Kolehmainen. (toim.) Isäkirja. Tampere: Vastapaino, 9–25.
- Korhonen, M. 2006. Sukupolven merkitys vuorovaikutussuhteissa. Teoksessa K. Karila, M. Alasuutari, M. Hännikäinen, A. R. Nummenmaa & R. Rasku-Puttonen (toim.) Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 51–69.
- Kuivakangas, J. 2002. Kuuluuko ääni, löytyykö keinot? Lähtökohtia lasten pahoinvoinnin tarkasteluun. Teoksessa A. Rönkä & U. Kinnunen (toim.) Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen, 30–48.
- Laine, T. 2010. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli. Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 28–45.
- Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta 1128/1996. Viitattu 2.3.2011 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19961128>.
- Laki lasten päivähoitosta 36/1973. Viitattu 2.3.2011 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>.
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000. Viitattu 8.3.2011 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>
- Lamb, M. E. 1977. The development of mother-infant and father-infant attachments in the second year of life. *Developmental Psychology*, 13 (6), 637–648.
- Lammi-Taskula, J. 2007. Parental leave for fathers? Gendered conceptions and practices in families with young children in Finland. Stakes Research Report 166. Viitattu 27.11.2011 <http://acta.uta.fi/pdf/978-951-44-7122-3.pdf>
- Lammi-Taskula, J. & Salmi, M. 2008. Huoli jaksamisesta vanhempana. Teoksessa P. Moisio, S. Karvonen, J. Simpura & M. Heikkilä (toim.) Suomalaisten hyvinvointi. Helsinki: Stakes, 38–59.
- Lammi-Taskula, J., Salmi, M. & Parrukoski, S. 2009. Työ, perhe ja tasa-arvo. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö.
- LaRossa, R. 1997. The modernization of fatherhood: a social and political history. Chicago: University of Chicago Press.

- Lewis, S. & Lewis, J. 1996. *The work-family challenge: rethinking employment*. London: Sage.
- Lincoln, Y. S. & Guba, E. G. 1985. *Naturalistic inquiry*. Newbury Park: Sage.
- Lyyra, V. 2004. Vanhemmuutta vahvistavia keskusteluja päivähoidossa – perheterapeuttisia näkökulmia kasvatuskumppanuuteen. Teoksessa S. Keskinen & H. Virjonen (toim.) *Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoidossa*. Helsinki: Tammi, 106–124.
- Lyytinen, H., Eklund, K., Laakso, M.-L. 2008. Varhainen kognitio, temperamentti ja vuorovaikutus. Teoksessa P. Lyytinen, M. Korhonen & H. Lyytinen (toim.) *Näkökulmia kehityspsykologiaan. Kehitys kontekstissaan*. Helsinki: WSOY, 40–65.
- Malinen, K., Sevón, E. & Kinnunen, U. 2006. Työssäkäyvien pienten lasten äitien ja isien kokemukset vanhemmuudesta. *Psykologia* 41 (5), 345–360.
- Margetts, K. 2007. Understanding and supporting children: shaping transition practices. Teoksessa A-W. Dunlop & H. Fabian (toim.) *Informing transitions in the early years*. London: Open University Press, 107–119.
- McIntyre, L., Eckert, T., Fiese, B., DiGennaro, & Wildenger, L. 2007. Transition to kindergarten: family experiences and involvement. *Early Childhood Education Journal* 35, 83–88.
- Merry, R. 2007. The construction of different identities within an early childhood centre: a case study. Teoksessa A-W. Dunlop & H. Fabian (toim.) *Informing transitions in the early years*. London: Open University Press, 45–57.
- Metsäpelto, R.-L. 2004. Lastenkasvatus ja sen yhteys vanhemman persoonallisuudenpiirteisiin. *Psykologia* 39 (3), 244–248.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. 1994. *Qualitative data analysis: an expanded sourcebook*. Thousand Oaks: Sage.
- Munter, H. 2002. Lapsi aloittaa päivähoidon. Teoksessa A. Helenius, K. Karila, H. Munter, P. Mäntynen & H. Siren-Tiusanen. *Pienet päivähoidossa. Alle kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita*. Helsinki: WSOY, 35–63.
- Mykkänen, J. 2010. Isyyden tutkimus Suomessa 1990-2010. Teoksessa J. Mykkänen & I. Aalto. *Isyyden ihanteet, arki ja kokemukset. Raportti isyyden tutkimuksesta Suomessa*. Nuorisotutkimusverkosto, 39–76.
- Mykkänen, J. & Huttunen, J. 2008. Isäksi tulon tunteet. Teoksessa E. Sevón & M. Notko. (toim.) *Perhesuhteet puntarissa*. Helsinki: Palmenia Helsinki University Press, 169–187.
- Nieminen, T. 2008. *Tasa-arvobarometri 2008*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Niesel, R. & Griebel, W. 2007. Enhancing the competence of transition systems through co-construction. Teoksessa A-W. Dunlop & H. Fabian (toim.) *Informing transitions in the early years*. London: Open University Press, 21–32.

- Nummenmaa, A. R. 1981. Isä alle kouluikäisen lapsen yksinhuoltajana. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Nummenmaa, A. R. 1987. Isän hoitorooli ja leikinohjaustyylit. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Nummenmaa, A. R. 1989. Isän hoitorooli perheessä – jaettu vanhemmuus. *Psykologia* 24 (1), 15–21.
- OECD. 2000. Early childhood education and care policy in Finland. Viitattu 30.11.2011 <http://www.oecd.org/dataoecd/48/55/2476019.pdf>
- Owen, M. T., Ware, A. M. & Barfoot, B. 2000. Caregiver-mother partnership behavior and the quality of caregiver-child and mother-child interactions. *Early Childhood Research Quarterly* 15 (3), 413–428.
- Paajanen, P. 2006. Päivisin leiväntuoja, iltaisin hoivaisä. Alle 3-vuotiaiden esikoislasten isien näkemyksiä ja kokemuksia isyydestä. *Perhebarometri 2006. Katsauksia E 24*. Helsinki: Väestöliitto.
- Palm, G. & Fagan, J. 2008. Father involvement in early childhood programs: review of the literature. *Early Child Development and Care* 178 (7, 8), 745–759.
- Pang, Y. 2010. Facilitating family involvement in early intervention to preschool transition. *The School Community Journal* 20 (2), 183–198.
- Parsons, T. & Bales, R. F. (toim.) 1956. *Family: socialization and interaction process*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Patton, M. Q. 2002. *Qualitative research & evaluation methods*. Thousand Oaks: Sage.
- Pleck, E. H. & Pleck, J. H. 1997. Fatherhood ideals in the United States: historical dimensions. Teoksessa M. E. Lamb (toim.) *The role of the father in child development*. New York: Wiley, 33–48.
- Perälä, M-L., Salonen, A., Halme, N. & Nykänen, S. 2011. Miten lasten ja perheiden palvelut vastaavat tarpeita? Vanhempien näkökulma. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 36.
- Poikonen, P-L & Lehtipää, R. 2009. Päivähoidon ja kodin jaettu kasvatustehtävä: kasvatuskumppanuus perheen voimavarana. Teoksessa A. Rönkä, K. Malinen & T. Lämsä. *Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa*. Jyväskylä: PS-kustannus, 69–88.
- Puroila, A.-M. & Karila, K. 2001. Bronfenbrennerin ekologinen teoria. Teoksessa K. Karila, J. Kinos & J. Virtanen. *Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia*. Jyväskylä: PS-kustannus, 204–226.
- Rantalaiho, M. 2003. Pohjoismaisen isyyspolitiikan isäkuva. Teoksessa H. Forsberg & R. Nätkin (toim.) *Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä*. Helsinki: Gaudeamus, 202–229.
- Rimm-Kaufman, S. E & Pianta, R. C. 2000 An ecological perspective on the transition to kindergarten: a theoretical framework to guide empirical research. *Journal of Applied Developmental Psychology* 21 (5), 491–511.

- Rimm-Kaufman, S. E. & Zhang, Y. 2005 Father-school communication in preschool and kindergarten. *School Psychology Review* 34 (3), 287–308.
- Roberts, R. 2002. *Self-esteem and early learning*. Lontoo: Paul Chapman Publishing.
- Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. 2005. Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa J. Ruusuvuori & L. Tiittula (toim.) *Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino, 22–56.
- Räihä, H. 2004. Perheen vuorovaikutus ja lapsen kehitys. Teoksessa S. Keskinen & H. Virjonen (toim.) *Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoidossa*. Helsinki: Tammi, 125–137.
- Rönkä, A., Malinen, K. & Lämsä, T. 2009. *Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Rönkä, A., Malinen, K. & Lämsä, T. 2009. *Pikkulapsiperheiden arjen paletti*. Teoksessa A. Rönkä, K. Malinen & T. Lämsä. *Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa*. Jyväskylä: PS-kustannus, 11–19.
- Sairausvakuutuslaki 1224/2004. Viitattu 2.3.2011
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20041224>.
- Sauli, H. & Säkkinen, S. 2007. Lasten päivähoido. Teoksessa *Suomalainen lapsi 2007*. Helsinki: Stakes, 169–182.
- Sevón, E. & Huttunen, J. 2002. Odottavan äidin vastuu. Teoksessa A. Rönkä & U. Kinnunen (toim.) *Perhe ja vanhemmuus*. Jyväskylä: PS-kustannus, 72–98.
- Shpancer, N. 2002. The home-daycare link: mapping children's new world order. *Early Childhood Research Quarterly* 17, 374–392.
- Stakes. 2005. *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet*. Helsinki: Stakes.
- Säkkinen, S. & Kuoppala, T. 2011. *Lasten päivähoido 2010. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos*. Viitattu 28.5.2012
http://www.stakes.fi/tilastot/tilastotiedotteet/2011/Tr46_11.pdf
- Takala, P. 2005. Uuden isyysvapaan ja isän muiden perhevapaiden käyttö. *Sosiaali- ja terveysturvan selosteita* 43. Viitattu 27.11.2011
[http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/290405130804EK/\\$File/sel43netti.pdf](http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/290405130804EK/$File/sel43netti.pdf)
- Tammelin, M. 2009. *Working time and family time. Experiences of the work and family interface among dual-earning couples in Finland*. Jyväskylä: University of Jyväskylä.
- Teti, D. M. & Lamb, M. E. 1986. Sex-role learning and adolescent fatherhood. Teoksessa A. B. Elster & M. E. Lamb. (toim.) *Adolescent fatherhood*. Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum, 19–30.
- Thomas, A. & Chess, S. 1977. *Temperament and development*. New York: Bruner/Mazel.
- Thyssen, S. 2000. The child's start in day care centre. *Early Child Development and Care* 161 (1), 33–46.

- Tiittula, L. & Ruusuvuori, J. 2005. Johdanto. Teoksessa J. Ruusuvuori & L. Tiittula (toim.) Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 9–21.
- Tschannen-Moran, M. & Hoy, W. K. 2000. A multidisciplinary analysis of the nature, meaning, and measurement of trust. *Review of Educational Research* 70 (4), 547–593.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Turbiville, V. P. & Marquis, J. G. 2001. Father participation in early education programs. *Topics in Early Childhood Special Education* 21 (4), 223–231.
- Työsopimuslaki 55/2001. Viitattu 27.11.2011
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20010055>
- Valli, R. 2010. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli. Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 103–127.
- Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön julkaisuja 2002: 9.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Helsinki: Stakes.
- Vuori, J. 2001. Äidit, isät ja ammattilaiset. Sukupuoli, toistot ja muunnelmat asiantuntijoiden kirjoituksissa. Tampere: Tampere University Press.
- Vuori, J. 2009. Men's choices and masculine duties. *Fathers in expert discussions. Men and Masculinities* 12 (1), 45–72.
- Ylikännö, M. 2009. Isien ajankäytöstä: uuden isyyden hidas esiinmarssi. *Yhteiskuntapolitiikka* 74 (2), 121–131.
- Xu, Y. 2006. Toddlers' emotional reactions to separation from their primary caregivers: successful home–school transition. *Early Child Development and Care* 176 (6), 661–674.
- Zuo, J. 2004. Shifting the breadwinning boundary. The role on men's breadwinner status and their gender ideologies. *Journal of Family Issues* 25, 811–832.

LIITTEET

LIITE 1 Kirje isille

Hei päivähoitolapsen isä!

Olemme Jyväskylän yliopiston kasvatustieteiden maisteriopiskelijoita Varhaiskasvatuksen yksiköstä. Teemme pro gradu –tutkielmaa lapsen päivähoiton aloituksesta isien näkökulmasta. Haluamme selvittää, millaisia kokemuksia isillä on lapsensa päivähoiton aloituksesta sekä kasvatusyhteistyöstä päivähoitohenkilöstön kanssa. Vastauksesi on todella tärkeä, jotta saamme riittävästi tietoa isien kokemuksista lapsensa päivähoiton aloitusvaiheesta.

Tarkoituksenamme on kerätä tutkimusaineisto pienimuotoisen kyselyn ja haastattelun avulla syksyn 2011 ja kevään 2012 aikana. Kysely on tämän kirjeen liitteenä. Kysely palautetaan kirjekuoressa osoitteeseen: XXX. Kysely tulee palauttaa XX.XX.XXXX mennessä.

Palautetun kyselyn perusteella otamme Sinuun yhteyttä sopiaksemme haastatteluajankohdan ja –paikan. Haastattelu pohjautuu kyselyn teemoihin ja kestää korkeintaan 45 minuuttia. Haastattelun tarkoitus toteuttaa tammi-helmikuun aikana.

Takaamme, että kyselyssä ja haastattelussa antamasi tiedot eivät mene yhdenkään sivullisen tietoon. Sinua ja perhettäsi ei voida tunnistaa tutkimuksesta. Voit myös halutessasi lukea ja kommentoida tutkimusraportin ennen sen julkaisua. Lähetämme tiivistelmän lopullisesta raportista jokaiselle tutkimukseen osallistuneelle isälle sähköpostilla.

Kiitos mielenkiinnostasi tutkimustamme kohtaan. Toivottavasti tapaaamme syksyn aikana!

Ystävällisin terveisin,

Anna Kovanen ja Soila Heinonen

Yhteystiedot:

anna.m.j.kovanen@jyu.fi
XXX XXXXXXXX

soila.v.heinonen@jyu.fi
XXX XXXXXXXX

LIITE 2 Päivähoidon aloittavan lapsen isän kysely

Vastaajan nimi:

Sähköposti ja puhelinnumero:

Lapsen päivähoitopaikka:

Perhettä koskevat taustatiedot

1. Keitä perheeseen kuuluu?

1 avio- tai avopuolisot ja yhteiset lapset

2 uusperhe, jossa avio- tai avopuolisot ja lapsia eri liitoista

3 olen yksinhuoltaja lasten kanssa

4 jokin muu perhemuoto, mikä? _____

2. Kuinka monta lasta perheeseen kuuluu? _____

3. Minkä ikäisiä lapset ovat?

4. Minkä ikäinen on lapsi, joka aloittaa päivähoidon syksyllä 2011? _____

Perheen arkea koskevat tiedot

5. Millainen on elämäntilanteesi / työllisyystilanteesi? Ympyröi sinulle sopivat vaihtoehdot.

1 kokoaikatyo

2 osa-aikatyo

3 päivätyö

4 vuorotyö

5 työtön / lomautettu

6 opiskelija

7 jokin muu, mikä?

6. Mikäli olet työssä, mikä on työtehtäväsi?

7. Mikäli olet työtön / lomautettu tai opiskelija, kirjoita tähän viimeisin työpaikkasi tai ala, jota opiskelet.

8. Minkälaisista rutiineista perheenne arki koostuu? (esim. työssäkäynti, lapsenhoito, harrastukset, koulunkäynti, opiskelu)

9. Miten vanhempien tehtävät on jaettu teidän perheen arjessa? (esim. kotityöt, lapsenhoito, lapsen kuljetukset hoitoon)

Päivähoidon aloitusta koskevat kysymykset

10. Onko sinulla aikaisempaa kokemusta lastesi päivähoidon aloituksesta?

11. Millaisia odotuksia tai huolenaiheita sinulla oli ennen lapsesi päivähoidon aloitusta?

12. Millaisia odotuksia sinulla on yhteistyöstä päivähoidon henkilökunnan kanssa?

Seuraavien kysymysten tarkoituksena on kartoittaa kokemuksiasi lapsesi päivähoiton aloituksesta. Pyri valitsemaan vastausvaihtoehto, joka on lähimpänä omaa kokemustasi. Kyselyn lopussa on avointa tilaa, jos haluat perustella tai selventää vastauksiasi.

Ympyröi sopiva vaihtoehto	Erittäin huonosti	Huonosti	Melko huonosti	Melko hyvin	Hyvin	Erittäin hyvin
Miten lapsesi päivähoiton aloitus on sujunut tähän asti?	1	2	3	4	5	6
Miten päivähoiton henkilökunta on ottanut sinut vastaan?	1	2	3	4	5	6
Miten päivähoiton henkilökunta on ottanut lapsesi vastaan?	1	2	3	4	5	6
Arvioi omaa osallisuuttasi lapsesi päivähoiton aloituksessa. "Mielestäni olen osallistunut.."	1	2	3	4	5	6

Tässä lisää tilaa vastauksille

Suuri kiitos vastauksistasi!

LIITE 3 Sitoumus tutkimukseen osallistumisesta

Tutkimuksen aiheena on lapsen päivähoiton aloitus isien näkökulmasta. Tarkoituksena on selvittää isien kokemuksia päivähoiton aloituksen tuomista muutoksista perheessä, ajatuksia yhteistyöstä päivähoiton henkilökunnan kanssa sekä isän roolista päivähoiton aloitusprosessissa.

Tutkimukseen osallistuminen tarkoittaa osallistumista kyselyyn ja haastatteluun. Tutkijoilla on lupa käyttää kerättyä aineistoa (haastattelua ja kyselyä) tutkimustuloksista raportoidessa. Tutkimusraportissa kaikki haastatteluissa ja/tai kyselyissä esiin tulevat nimet ja henkilötiedot muutetaan niin, ettei tutkimukseen osallistuvia voida tunnistaa raportista.

Olen lukenut tutkimukseen osallistumista koskevat tiedot ja annan suostumuksen kyselyn ja haastattelun käyttöön tutkimustarkoituksessa.

Allekirjoitus ja päivämäärä

LIITE 4 Haastattelurunko

Perheen arki

1. Kerro perheenne arjesta: Millainen on perheenne tavallinen arkipäivä?

- Onko teillä muodostunut rutiineja?
- Onko perheenne arki muuttunut päivähoiton aloituksen myötä?
- minkälaisia hyviä tai huonoja puolia näet muuttuneessa arjessa?
- Oletteko tarvinneet muuta ulkopuolista hoitoapua?

2. Millainen on sinun ja puolisosasi työllisyystilanne?

- Millaiset työajat sinulla ja puolisosillasi on?
- Miten työajat vaikuttavat perheesi arkeen?

3. Kuinka perheen ja työn yhteensovittaminen onnistuu?

Päivähoidon aloitus

4. Millaisia tunteita tai huolenaiheita päivähoiton aloitus on sinussa herättänyt?

5. Mitkä asiat vaikuttivat lapsenne päivähoitopaikan valintaan?

6. Miten valmistauduitte päivähoiton aloitukseen? (esim. työajat)

(7. Huomasitko jotain eroja päivähoiton aloituksessa ensimmäisen ja toisen lapsen aloittaessa päivähoiton?)

8. Millainen käsitys sinulla on lapsesi hoitopäivän kulusta?

- Mitä haluaisit tietää lapsesi hoitopäivästä?
- Haluaisitko tietää jotain enemmän lapsesi päivästä, kun mitä henkilökunta kertoo?

Kasvatusyhteistyö päivähoiton henkilökunnan kanssa

9. Millaisissa tilanteissa olet yhteistyössä päivähoiton henkilökunnan kanssa?

- Mitä asioita puhutte henkilökunnan kanssa?
- Mistä asioista haluaisit puhua enemmän päivähoiton henkilökunnan kanssa?
- Onko päivähoitossa joku, jonka kanssa olet eniten yhteistyössä?
- Onko jompikumpi teistä vanhemmista enemmän yhteistyössä päivähoiton henkilökunnan kanssa?
- Lähestykö päivähoiton henkilökunta molempia vanhempia tasapuolisesti lasta koskevissa asioissa?

10. Millaisia kokemuksia sinulla on:

- kotikäynnistä?
- aloituskeskustelusta?
- varhaiskasvatuskeskustelusta?

11. Ovatko kyselyssä mainitsemasi odotukset ja toiveet yhteistyöstä toteutuneet?

12. Haluaisitko kommentoida antamiasi arvosanoja kyselyn taulukossa?

13. Perustele kyselyssä itsellesi antamaa arvosanaa omasta osallisuudestasi lapsesi päivähoiton aloituksessa.

14. Olisiko sinulla jotain lisättävää tähän haastatteluun tai kyselyyn liittyen?

LIITE 5 Aineiston analyysin runko

Yhdistävä luokka	Pääluokka	Yläluokka	Alaluokka	Alaluokan alaluokka
Päivähoidon aloitus – muutos perheen arjessa	Perheen arki	Arkipuuhat ja rutiinit	- kotityöt - leikit - harrastukset	- lasten - vanhempien - yhteiset
		Vanhempien roolit perheen arjessa	- isän roolit - äidin roolit - yhteiset	- kotityöt - lastenhoito - ph-asioiden hoito - kuljetukset
		Työ	- työnkuva - säännöllisyys	- työajat - työmatkat
		Työn ja perheen yhteensovittaminen	- mahdollisuudet - haasteet	- työajat - kotona työskentely - työnantajan jousto - kalenteripalaverit
		Keinot yhdistää työ ja perhe	- kalenteripalaverit - ulkopuolinen hoitoapu	- sukulaiset - ulkopuolinen lastenhoitaja
	Perhe valmistautuu päivähoiton aloitukseen	Aikaisempi tilanne	- äiti äitiyslomalla tai vanhempainvapaalla - ulkopuolinen lastenhoitaja kotona	
		Isien suhtautuminen päivähoiton aloitukseen	- aiempi kokemus päivähoiton aloituksesta - äidin työskentely kasvatusalalla	- positiivinen - negatiivinen
		Odotukset ja toiveet	- sopeutuminen - viihtyminen - toiminta - kehittyminen - vertaissuhteet	- toiminnan monipuolisuus
		Huolenaiheet	- sopeutuminen - viihtyminen - toiminta - kehittyminen - vertaissuhteet	- päiväunikäytäntö - onko lapsi kehittynyt - kiusaaminen ja kiusatuksi tuleminen
		Päivähoitopaikan järjestäminen	- valintakriteerit - lapsen valmistaminen hoidon aloitukseen	- sijainti - ympäristö - tilat - hoitomuoto - lapsen kanssa keskusteleminen - tutustumiskäynnit
		Päivähoidon tuomat muutokset perheen arkeen	- positiiviset - negatiiviset	- taloudellinen tilanne - päivittäinen ero - vertaissuhteet - kiire - sairastelu
		Päivähoidon tuomat muutokset lapsen elämään	- kiintymyssuhde - yksilöllisyys	- päivittäinen ero vanhemmista - eroon valmistaminen - sopeutuminen - käyttäytyminen - muutokseen reagoiminen - kehityksen eteneminen

			- uudet ihmissuhteet	- omahoitaja - hoitopaikan muut aikuiset - hoitokaverit
Kasvatusyh- teistyö ja sen rakentuminen	Kasvatusyh- teistyö päivähoidon aloitusvaihees- sa	Toiveet kasvatusyh- teistyölle	- avoimuus - mutkattomuus - rehellisyys	
		Kasvatusyh- teistyön muodot päivähoidon aloitusvaiheessa	- omahoitaja - aloituskeskustelu - kotikäynti - tutustumiskäynti	- lapsen, vanhempien ja päivähoidon henkilökunnan mahdollisuus tutustua toisiinsa
	Kasvatusyh- teistyö päivähoidon edetessä	Kasvatusyh- teistyön muodot päivähoidon edetessä	- päivittäiset kohtaamiset - viestivihko - vasukeskustelu - juhlat - vanhempainillat - teemapäivät	- kuulumiset - huolenaiheet - muutokset hoitoajoissa - hoitotarvikkeet - vuosittainen määrä - lapsen kehityksestä ja oppimisesta keskusteleminen - molemminpuolinen palaute
		Vanhempien vastuun jakautuminen koskien kasvatusyh- teistyötä	- asiakohtaisuus - tilannekohtaisuus	- isän vastuu - äidin vastuu - yhteinen vastuu - äiti enemmän vastuussa - vastuu jakautuu tasapuolisesti
		Isän osallisuus kasvatusyh- teistyössä	- itsearviointi - isien osallisuuteen vaikuttavat tekijät - oman osallisuuden vertailu	- tyytyväisyys oman osallisuuden määrään - työ esteenä - äitien aktiivisuus - päivähoidon aloitus uusi kokemus - vertailu suhteessa äitiin - vertailu suhteessa muihin vanhempiin
		Kasvatusyh- teistyön toteutumisen ja toteutumisen arviointi	- tyytyväisyys - riittävyys - läheisyys	- yhteistyö tasapuolista molempia vanhempia kohtaan - tiedottaminen - tapaamisten määrä ja ajoittaminen - kiire - työntekijöiden määrä - miespuolinen työntekijä - avoimuus - molemminpuolinen palaute - luottamus - arkaluontoisista asioista kertominen - työntekijöiden vaihtuvuus - henkilökunnan sosiaaliset taidot

LIITE 6 Esimerkki teoriaohjaavasta sisällönanalyysistä

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka	Päälouokka	Yhdistävä luokka
"Alussa... ku lapsi oli pienempi, ni hänellä oli semmonen vakihoitaja, jolle hänet niinku useimmiten vietiin sillon ku hän oli töissä. Mut nyt sitä ei enää oo, ehkä sitä ei enää itseasiassa tarviikkaan. Että tänäänki huomas sen, että ei se niinku kaivannu kenenkään syyliin."	Lapsella oli hoidon aloitusvaiheessa omahoitaja	Omahoitaja	Kasvatusyhteistyön muodot päivähoiton aloitusvaiheessa	Kasvatusyhteistyö päivähoiton aloitusvaiheessa	Kasvatusyhteistyö ja sen rakentuminen
"Ihan mukava, että näkkee tietysti, hoitajat näkkee vähän, että minkälainen on kotiympäristössään ja toivon mukaan, että minkälaisia touhottimia ne on. Et jos sitä aattelee, et tuohan on ihan hulivili, mutta kyllä se on kotonaankin (naurahtaa)."	Isästä kotikäynti oli toimiva käytäntö	Kotikäynti			
"...siinä oli se pari viikkoo tutustutettiin, ehittiin molemmat olla siinä aina aamupäivät. Ehkä senkin takia se alko niin nästisti sitten."	Vanhemmat käyneet lapsensa kanssa tutustumassa hoitopaikkaan	Tutustumiskäynti			
"Kyllähän ne niinku joka päivä sitten siinä lopussa kertoo, että no, yleensä ne on ne samat jutut, että nukku hyvin ja syö aivan, aivan todella hyvin."	Päivittäisissä kohtaamisissa keskustellaan lapsen hoitopäivästä	Päivittaiset kohtaamiset	Kasvatusyhteistyön muodot päivähoiton edetessä	Kasvatusyhteistyö päivähoiton edetessä	
"Joo, no sitten syksyisin ja keväisin on tämmöset niinku keskustelutilanteet, missä käyään läpi sitten omahoitajan kanssa, että miten on kehittyny ja mitä vois reenata enemmän ja semmosia."	Vasukeskustelut on järjestetty kaksi kertaa vuodessa	Vasukeskustelu			
"No riippuu vähän siitä tilanteesta, et mikä se olis. Jos se ois omaisuusvahinko, niin se todennäköisesti olis minä, ja jos se ois henkisempi trauma, niin todennäköisesti se ois sitten mun vaimo."	Vanhempien vastuu jakautuu asiakohtaisesti	Asiakohtaisuus		Vanhempien vastuun jakautuminen koskien kasvatusyhteistyötä	
"No eipä oikeestaan. Tota kyllä ne varmaan tapauskohtaisesti, että se kumpi on sanotaan niinku päivystävänä, ni tota hoitaa sitte neki asiat että... no ehkä kuitenkin äiti silleen enemmän	Vanhempien vastuu jakautuu tilannekohtaisesti	Tilannekohtaisuus			

on, sanotaan niinku aktiivisempi päiväkodin suuntaan, vois sanoo näin."					
"... jotenkin sitä priorisoi tätä elämää välillä vähän liikaa työnkin puolelle, että vois enemmän tietysti keskittyä niihin lapsiin... mutta tuota ehkä siinä nyt olis voinu olla sitä omaa osallistumista enemmän ja vähän niinku käydä siellä päiväkodissa juttelemassa, pikkusen enemmän varata aikaa siihen lasten hakuun tai viemiseen, että lähinnä hakuun, että vois joskus muutaman sanasen vaihtaa tai sanoo... vähän tän leivän hankkimisen kanssa on puun ja kuoren välissä, että niin paljon pitää tehdä kuin kerkeää."	Työ vaikuttaa paljon isän osallisuuteen	Isien osallisuuteen vaikuttavat tekijät	Isän osallisuus kasvatusyhteistyössä		
"No ehkä se just, että kun kattoo miten vaimo... mistä asioista vaimo osaa keskustella. Niin sit tottakai, kun tää on ihan uusi asia, eikä oo tarvinnu miettiä päivähoitoo hirveesti, lähinnä nyt vaan mitä on vaimon puheesta kuullu, et mitä töissä on aina heillä tapahtunu, niin nyt sit tottakai jälkeenpäin osais kysyä eri tavalla jotain, et mites teillä nämä ja nämä asiat on täällä hoidettu."	Isä vertailee omaa osallisuuttaan puolisonsa osallisuuteen	Oman osallisuuden vertailu			
"...ja siellä (vasukeskustelussa) just todettiin tää, et kommunikaatio pelaa ja on nii ollu, et jatketaan tälleen samalla lailla ku ollaan alotettuki. Ja että siis seki (perhepäivähoitaja) totes, että tää on mennyt tosi hyvin, ihan poikkeuksellisen hyvin."	Isä oli tyytyväinen yhteistyöhön	Tyytyväisyys	Kasvatusyhteistyön toteutumisen ja toteutumisen arviointi		
"Mm, se on hyvin tapaus ja tilannekohtanen... joskus on se kiireinen hetki, ni se on kiireinen hetki, kun siinä on paikalla. Ja sitte jos on enemmän aikaa ni sanotaan, että joskus joutuu kysymään ja joskus ei tarvii kysyä."	Isän mielestä yhteistyö oli vaihtelevasti riittävää	Riittävyys			
"Siellä vaan tosi paljon vaihtuu henkilökunta. Että ykskin viikko, niin varmaan niinku joka kerta oli eri henkilö, kun mää tulin hakemaan, etten mää ollu niinku nähnykkään ennen, et tommosia sijaisuuksia."	Vaihtuva henkilökunta vaikutti yhteistyön läheisyyteen	Läheisyys			